MAYOZ BÖLÜNME HİKÂYELERİ

Evrim Alataş

iletişim

EVRİM ALATAŞ • **Mayoz Bölünme Hikâyeleri**

EVRİM ALATAŞ 1976'da Malatya'nın Akçadağ ilçesine bağlı Gölpınar köyünde doğdu. İlkokulu kendi köyünde, ortaokulu başka bir köyde, liseyi ise İstanbul'da okudu. 1995'te *Yeni Politika*'da, o kapatıldıktan sonra yerine kurulan gazetede, o da kapatılınca onun yerine kurulan gazetede çalıştı. Böylece yedi gazete etti – *Özgür Gündem*'e kadar... Başka yayın organlarının yanı sıra *Esmer*'de, *Radikal İki*'de, *Birgün*'de, *Taraf*'ta, *Birikim*'de yazdı. 2003'te Aram Yayıncılık'tan *Mayoz Bölünme Hikâyeleri*, İletişim Yayınları'ndan 2009'da *Her dağın gölgesi Deniz'e düşer* ve 2010'da *Biz Bu Dağın Çiçeğiydik*... kitapları yayımlandı. 12 Nisan 2010'da aramızdan ayrıldı.

Aram Yayıncılık, 2003 (1 baskı)

İletişim Yayınları 1841 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 258
ISBN-13: 978-975-05-1138-7
© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2013, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora
KAPAK Suat Aysu
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Yağmur Kaymaz
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

EVRİM ALATAŞ

Mayoz Bölünme Hikâyeleri

iletişim

İÇİNDEKİLER

Önsöz *7*

BİRİNCİ BÖLÜM
En Renkli Belgesel *11*

İKİNCİ BÖLÜM
Ortaya Karışık Hikâyeler *17*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Adalet Mülkün Temelidir *47*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Rengâhenk *73*

BEŞİNCİ BÖLÜM
Bir Ax Çeksem Karşıki Dağlar Duyar Muyar *81*

ALTINCI BÖLÜM
İmranlı İmralı Olunca *87*

YEDİNCİ BÖLÜM
Çok Amaçlı Konser *91*

SEKİZİNCİ BÖLÜM
Nevroz, Nevruz ve Newroz *95*

DOKUZUNCU BÖLÜM
Dil Yarası *101*

ONUNCU BÖLÜM
Rap Rap Öncesi Dersim
(Dersim Hikâyeleri) *105*

ON BİRİNCİ BÖLÜM
Rap Rap Sonrası Dersim *119*

Önsöz

Bizim köyde, yaşı epeyce ilerlediği halde saçı ağarmayana, dişi dökülmeyene "Ne bilem, arsız işte," derlerdi. "Arsız" sıfatı yüklenen herkesi önce bir incelemeye alırdım. Kavramı tam olarak anlayamadığımdan ve incelemeye aldığım kişi ve kişilerin de aslında senin benim gibi "normal" insanlar olmasından, bu kavram beynimde ayrı bir yere oturdu. Hani sözlük anlamına bakmasam, "iyi bir şey" olarak da devam edecekti kafamda. Baktım, iyi değilmiş. Bence yine de iyi bir şey. Genç kalmak değil, yaşama her daim sırıtmak iyi bir şey. Evet, sırıtmak diyorum. Çünkü tebessüm kavramında da nedense bir hüzün buluyorum. Sırıtmak... Evet evet, en iyisi bu.

Gelelim bu hikâyelere... Nereden mi çıktı bunlar, ya da neden mi bir araya geldi? Sene 1994. Diyarbakır'ın havasının "sıcak ve yakıcı" olduğu dönemler. Yani iklim öyle böyle değil. Ben de daha çömezim. Acar muhabirlik falan Allah getire. Bildiğiniz çömez... Öylece Diyarbakır'a gittim. "Gitmez olaydım," desem ayıp olur açıkçası. Neyse yargılamayayım kendimi ama pek bir farklı buldum ortamı. Teksas gi-

biydi. Hal böyle olunca ben de Şerif'in uzun etekli, ince belli kızı rolünde olacak değildim ya! Ne oldu anlamadım, bir gece kapı çalındı ve kaç kişi olduklarını bilmediğim iri iri adamlar girdi içeriye. Kafama inen esaslı bir yumrukla aynı anda "Kürdistan'a hoş geldiniz!" cümlesini duydum. Çizgi film gibiydi her şey. Kafamın etrafında yıldızların döndüğünü hissettim. Velhasıl-ı kelam, bu "hoş geldin" sefasını bizi Emniyet Müdürlüğünde konuk ederek sürdürdüler. "Noluyo lan, ne vuruyonuz?" diyecek halimiz yok. Bir hararet, bir hareket ki sormayın, almış başını gidiyor. Harekete mani olunmaz ya, biz de olmadık. Neyse ağırlanmanın ardından DGM'ye götürüldük. Biri bebek olmak üzere dört kişiydik; üçümüz serbest bırakıldık, bir kişi de tutuklandı. Kişi diyorsam yanlış anlamayın, onlar bir çekirdek aileydi, ben de konukları. Tabii o DGM koridorunda bekleyince insan, ne olup bittiğini anlamadan, tutuklanmak istemiyle üst mahkemeye sevk edildiğinde, nevri dönüyor. Tipik durumlar vardır, gözaltına alınanlar bilir. İnsan aptallaşır. Öyle sorular sorarlar ki, annenizi bile nereden tanıdığınızı karıştırır, kendinizce mantıklı ve masum izahlar yapmaya çalışırsınız. Yani tanıştığınız ortam mümkünse bir bar, cafe, düğün falan olmalıdır. Siyasetten uzak. Neyse, söylemesi ayıp ben de öyle aptal aptal bekledim. Savcı benim çok küçük olduğumu, hatta kendisinin oğluyla yaşıt olduğumu, bu nedenle acıdığını ve serbest bıraktığını söyledi. Ben yıllarca niyeyse savcıya şükrettim, beni kurtardı diye. Ardından bir iddianame ki ne iddianame. Meğerse tutuklanan kişi falanca örgütün Diyarbakır sorumlusuymuş, ben de Diyarbakır'daki dağınıklığı, vurdumduymazlığı toparlamak üzere örgüt tarafından görevlendirilmiş sorumluymuşum. Şerif'in ta kendisiymişim meğerse. Vay vay ki ne vay vay! Güldüm tabii, ne yapayım! Sonra duruşma günü geldi çattı, beraat ettik. İşte bu hikâyelerin ilgimi cezbetmesinin tarihsel kökeni bu-

raya dayanıyor. Yani avcılık ve toplayıcılık günlerine... Ondan sonra açılan tüm davalara kuşkuyla baktım. "Dedektiflik yaptım," falan demiyorum, yanlış anlamayın. Sadece ilgimi çekti ve toparladım. Yani, hayat acımasızsa ya da hayatın kendisi okuyacağınız öykülerdeki gibi bir mizah halini almışsa, yapılacak tek şey bunları birleştirip, sadece mizah tarihine değil, insanın tarihine bir belge düşürmek olur. Bunu yapmaya çalıştım.

Yıllarca kaybettiklerimizin dökümlerini yaptık hep. Acı, bizden başlayıp bize dökülen bir dere oldu. Yüreğimiz ve beynimiz bir "korkunç anılar deposu"na dönüştü. Oysa biraz da gülerek bakmak gerekir hayata. Güldüğümüz kendimiz bile olsak. Yani, "Alem buysa kral biziz," demek lazım bazen. Yangınlardan çıkıp da paçalarımızdaki yanığa gülmek lazım. Kitap, derlemelerden oluştuğu için öncelikle *Özgür Gündem* gazetesinin arşivinden yararlandım. Tümünü incelemeye gücüm yetmedi açıkçası. Ama emeği geçenler çok. Emeği geçenleri sıralamaya kalksak, kamu erkanını, yargı kurumlarını falan anmak gerekir. Buna da güç yetmez. Korucuların, askerlerin, polislerin, köylülerin, savcıların, hâkimlerin, okul müdürlerinin, hademelerin çok emeği var bu kitapta. Öncelikle onlara teşekkürü bir borç bilirim. Bir de tabii doğaçlama sohbetler esnasında, benim niyetimi öğrendikten sonra 'meseleler' anlatanlar var. Avukatlar mesela... Velhasıl-ı kelam, okuyacağınız hikâyelerde bir akrabanızı, kendinizi, komşunuzu, tanıdığınızı bulabilirsiniz. Arada mübalaa etmiş ya da atlamış olabiliriz. Elçiye zeval olmaz. Küfretmeyin başka ihsan istemez.

BİRİNCİ BÖLÜM

En Renkli Belgesel

İlk bölümümüzde, kâinatın sırlarının bir bir deşifre edildiği bir belgeselin karşısına kurulmuş izleyici pozisyonunu alabilirsiniz. İleriki sayfalarda daha çok "insanın insana mezalimini" bulacaksınız. O nedenle sabırlı olun. Ama küçük bir ısınma hareketi babında, ilk olarak hayvanlarla ilgili hikâyeleri sunuyoruz. İçinde, kahraman katırları, bölücü atları ve infaz edilen köpekleri bulacaksınız. Kolay gelsin...

Van'ın Gevaş ilçesi Arpêt köyü... 8 Ağustos 1997'de köy yakınlarında devriye gezen Koçak Karakoluna bağlı askerler, köyün bir kilometre ilerisinde bir atın ayak izine rastlar. Nasıl olur da bir at, köyün bir kilometre ötesine kadar gider. "Kesin bir pislik var bu işte ama dur bakalım," der, tahkikata başlarlar. İddiaya göre askerler, önce atın ayak izini itina ile ölçer, sonra da sahibini aramaya koyulur. İz süre süre sonunda köy sakinlerinden Seferi Hakan'ın evine ulaşırlar. Hikâye, Kül Kedisi Sindrella'nın ayakkabısının saray görevlilerince her genç kızın ayağına denenip, Kül Kedisi'ne ulaşılması kadar keyif verici ve yaratıcı bir şekilde seyreder. Atı bulup, aldıkları ölçü ile atın ayağını kıyaslarlar. Ölçü tutar.

Atın ipi çekilir ve uygun adım marş, karakolun yolu tutulur. Askerler atı bir daire içerisine almışlardır. Sadece atın götürülecek hali yok ya, Seferi Hakan da götürülür karakola. Sorgu başlar; "Bu at ne arar taaaa oralarda. Bizi kandıramazsın, bu at PKK'ya erzak taşıyordu kesin," diye. Seferi Hakan da atın kendisine ait olmadığını, köyün ortak malı, yani bir nevi demirbaşı olduğunu söyler, atın ehemmiyeti üzerine dili döndüğünce vurgulu konuşmalar yapar. Neyse, bizim köylü serbest bırakılır ama atın sorgusu sürer. At, tam üç gün karakolda aç susuz kalır ve sonunda dayanamayıp bir yolunu bularak nallarını yağladığı gibi kaçar karakoldan. Askerler de soruşturmadan vazgeçer. Ama olan ata olur. Bir köyün sahiplendiği at artık "fişlenmiş" ve yalnızdır. Korkudan kimse sahiplenmez.

Sene 1996 ve yine aynı köy. Bu seferki kahramanımız bir köpek. Askerler, köye gelerek, köpeğin PKK'lileri gördüğü zaman sesini çıkarmadığını, kendilerine ise bir kilometre uzaktan havlamaya başladığını söyler. Askerler kararlıdır, köpeğin infaz edilmesi gerekir. Ancak köylüler araya girip, "yapmayın, etmeyin!" der, karşılıklı bir gerginlik yaşanır. Askerler, köylülerin topyekün direnişi karşısında geri adım atar ve köyü terk ederler. Köyün tek köpeği de artık "şüpheliler" listesindedir.

Arpêt köyüne gelince, bir köy kurduyla kuşuyla fişlenirse, sonu hazin olur tabii. Elçiye zeval olmaz, denilene göre köy, 13 Aralık 1997'de boşaltılır.

Köpeğin idamı

Bu seferki durağımız Hakkari'nin Şemdinli ilçesi. Kuzey Irak'a yapılan harekât sırasında Şemdinli'nin Rubedûk (Derecik) beldesi yakınlarında operasyon düzenleyen askerler, PKK'lilerin pususuna düşer. Pusu sırasında iki asker-

le bir korucu yaşamını yitirir. Harekete katılan ve Şemdinli ilçe merkezinde kalan korucuların belirttiğine göre askerler beraberinde getirdikleri avcı köpeğini çatışmanın meydana geldiği bölgenin biraz uzağına, ağaçlı bir yere götürür. Sinirlenen askerler, köpeği, doğru iz sürmediği ve çatışma sırasında ürkek davranarak PKK'lilerin üzerine atılmadığı gerekçesiyle bir ağaca asmak suretiyle idam eder. İşin tuhaf yanı, korucular, askerlerin infazı gerçekleştirdikleri sırada köpeklerin cezalandırılmasına ilişkin yasa gibi maddeler içeren bir metni de okuduklarını söyler.

Tez köpeklerin kellesi vurula

Bir diğer hayvansal hikâyemiz de 1993 yılının Temmuz ayında Mardin'de vuku bulur. Mardin'in Mazıdağı ilçesi Galegêyayi köyü sakinlerinin iddiasına göre, köye baskın düzenleyen askerler, enteresan bir operasyona imza atar. Askerler, köyde sahibi bulunan bulunmayan, kuduz olan, uyuz olan envai çeşit köpeği öldürür. Önce olup bitenlere anlam veremeyen köylüler, operasyon bitiminde işin rengini öğrenir. Askeri komutan bu sefer köylüleri meydanda toplayıp, "Köyü boşaltmazsanız sonunuz böyle olur," der. Köylülerin anlatımına göre, komutanın niyeti ders vermektir.

Yük hayvanları sıraya...

Tarih 9 Aralık 1997, yer Siirt'in Eruh ilçesi. Buzitre (Cintepe) ve Misefra (Çırpılı) köylerine baskın düzenleyen Eruh ve Çırpılı Jandarma Karakolu'na bağlı askerler, köyde bulunan tüm yük hayvanlarını toplar. "PKK bunları yük taşımada kullanıyor," diyen askerler, hayvanları Jandarma Karakolu'nun bahçesine götürür. Bütün ihtiyaçlarını hayvanlarla gideren köylüler ise şaşkınlıklarını bir yana bırakarak

her gün Karakol bahçesindeki hayvanlarına ot ve yem götürür. Bu gidiş gelişler birkaç gün sürer ve hayvanlar şartlı salıverilir.

Nişan al, ateş!

12 Mayıs 1996, yer Batman'ın Kozluk ilçesi. İddiaya göre harekâta çıkan askerler, Kaniya Bere ve Çeverci köylerine baskın düzenler. Köyde bulunan 42 katırı meydanda toplayarak kurşuna dizen askerler, katırların PKK'ye erzak taşıdığını iddia eder. Katırların sahibi köylüler, hastaların taşınmasından, tarlalara gidilmesine kadar bir dizi işi katırlar aracılığıyla yaptıklarını ve her bir katırı 100 milyona aldıklarını söyleseler de infazın önüne geçemezler. Köylülerin anlatımına göre Kozluk'a bağlı Faqira köyünde de bir ay önce benzeri bir harekât düzenlenmiş ve 25 at ile katır öldürülmüştür.

29 Mayıs 1994'te ise Hakkari'nin Çukurca ilçesine bağlı Harê (Armutlu) köyüne baskın düzenleyen askerlerin yine aynı gerekçeyle 40 katırı öldürdükleri iddia edilir.

Reşo'ya hakaret kaldırılmaz...

Hatırlanacağı üzere bir dönem de Reşo adlı katır, magazin sayfalarında boy gösteriyordu. Tarihlerden 20 Mayıs 1996... Reşo adlı katıra, devletin "PKK ile mücadelede gösterdiği takdire şayan davranışlar" nedeniyle madalya takmasına sinirlenen Medeni Ayhan adlı avukat, yargılandığı bir davada konuyu Reşo'ya getirerek şöyle bir savunma yapar: "Kapitalizm düzen ideolojisiyle katırlaşmıştır. PKK'den kaçtığı ileri sürülen bir katıra madalya takıldı, büstü yapıldı. Bu anlayışa sahip düzen, anlayışı ile beraber katırlaşmıştır." Ayhan'a bu sözlerinden dolayı dava açılır ve Ankara'da 8. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanmaya başlar. Ancak, "Suçun işlendiğine dair yeterli delil bulunamadığı için" beraat eder.

Hayvan tespiti harekâtı

Artık at izi it izine karışınca, hayvanlara yönelik önlem paketleri de geliştirilir. Eylül 1997'de Diyarbakır'ın Lice ilçesi Sikas, Hüseyinik, Dekan, Bekiran, Üçdamlar ve Endif köyleri, "gıda yüklü üç katırın görüldüğü" ihbarı üzerine jandarmalarca basılır. Katırların, dağa yiyecek taşımasını engellemek amacıyla yapılan baskının ardından Jandarma Komutanlığı tarafından bir karar alınır. Köylülerin anlatımına göre, Jandarma Komutanı şöyle demiştir: "At, katır ve eşek sayısını tespit etmemiz için bize herkes kaç hayvanı olduğunu söyleyecek. Bize bildirilen sayıdan fazla hayvan bulunursa sizi cezalandırırız. Hayvanların ölmeleri halinde bile bize bilgi verecek, biz hayvanı gördükten sonra gömeceksiniz."

Koyunlarınızı saydık, hiç şansınız yok

Sene 2000'in 30 Temmuzu. Siirt'in Eruh ilçesinde bulunan Jandarma Karakolu, tüm hayvanları sayarak, hayvan sahiplerine şu uyarıyı yapar: "PKK'ya artık hayvan veremeyeceksiniz. Hepsini saydık. Bundan sonra sayı eksik çıkmayacak. Koyunlarınızın doğurması, kesilmesi ya da kaybolması durumunda bize haber vereceksiniz."

Fakat ilçe sakinlerinden Cemal Atabey'in sürüsü Kanimerge askerî kontrol noktasında sayılınca bir koyunun eksik olduğu görülür. Atabey koyununu PKK'ye verdiği iddiasıyla derhal gözaltına alınır. Koyunun akıbetini tespit edemeyen askerler, Atabey'e çobanlık yapmayı yasaklar.

Bu olaylardan birkaç gün sonra ise karakola giderek bir koyun kestiğini söyleyen Mehmet Teğin'e karakol komutanı, "Sana nasıl inanacağım. Ya PKK'lılara verdiysen? Ancak koyunun kafasını getirirsen inanırım," der. Teğin de doğruca eve gidip, kesilen koyunun kafasını bir poşete atar ve tek-

rar karakola gider. Komutan, "Bak bu sefer oldu. Sana inandım, gidebilirsin," der.

Aynı dönemlerde, etkilenmiş olacak ki Mardin'in Ömerli ilçesindeki Jandarma Komutanlığı da "koyun tespit ve takip etme" uygulamasına başlar. Fakat burada, koyunların sırtına ayrıca askeriyenin belirlediği bir renk sürülür. Bütün bu olup bitenlerin ciddiyetinden bihaber olan Çatalyurt köyü sakinlerinden bir kişi ise, 12 Ağustos günü Mardin'e götürdüğü 5 koyununu satar. Köylü, askerlerce gözaltına alınıp, sorgulanır.

PKK'nin koyunları

Sene 1999. Aylardan Mayıs. Hakkari kırsalında güvenlik güçlerince operasyon yapılır fakat bu operasyonda sadece hayvanlar "ölü ele geçirilir". Köylüler, 20 koyunun öldürülmesi üzerine harekete geçer ve Jandarma Komutanlığından hesap sorar. Köylülerin girişimleri üzerine Jandarmadan açıklama gelir: "PKK'nın koyunları sandık."

İKİNCİ BÖLÜM

Ortaya Karışık Hikâyeler

Bu bölümde, hikâyeleri bir kalıba sokmak pek mümkün değil. Fakat çoğunlukla köylüler üzerinde yoğunlaşan mezalim konumuz olacak. Kimi zaman baklalardan kuşkulanan özel timler, tespihi beğenmeyen polisler ve neredeyse köylülüğü yasaklayan "kamu erkanı" kahramanlarımız olacak.

Ancak, her şeyden önce, "çorba" niyetine bir Diyarbakır klasiği ile başlayalım. Nostalji manasında. Diyarbakırlıların tümü bilir bu hikâyeyi. (Hey, Diyarbakırlılar, size bir ipucu vereyim, eğer biliyorsanız bu hikâyeyi transit geçebilirsiniz. Hani şu MİT binası esprisi var ya!)

Şirin mi şirin bir MİT mensubu, Ankara'daki "bahriyelik" dönemini tamamlar ve görevini icra etmek üzere Diyarbakır'a gönderilir. Fakat görev gizlidir, her önüne gelene "Hey hemşerim, ben MİT'tenim, şu yolu bir tarif et be koçum," denemez. Hele de Diyarbakır'da. Der ki meslektaşlarına, "Hey ağalar, iyi de ben Diyarbakır'ı bilmiyorum. MİT binasını nasıl bulacağım?" Meslektaşları da, "Karşısında Kız Meslek Lisesi var, sen orayı sor," der.

Bizimki gelir Diyarbakır'a ve caddede oynayan çocukla-

ra sorar: "Pişşt, baksanıza, Kız Meslek Lisesi nerede?" diye. Çocuklar MİT binasını işaret ederek, "Abe aha şurada, MİT'in karşısındadır," der.

Bu nasıl tuzluk ulan!

Bir "Apo sendromu" da İstanbul'da yaşanmıştı. Hatırlarsınız, şu tuzluk operasyonunu. Mevzu o kadar enteresandı ki ulusal medyamızda bile yansımasını bulmuştu. Bilmeyenler için:

Mart 2000... İstanbul'da polisler Zeytinburnu'nda bir lokantaya yemek yemeye gider. Fakat masalarda bir tuzluk vardır ki insanın gözünün içine içine bakar. Yüzü de tanıdıktır. Polislerimiz düşünür düşünür, sonra kendi aralarında "Apo lan bu!" der ve harekete geçerler. Operasyon startı verilir ve çarşıda pazarda satılan tuzluğumuz suç unsuru olur. Lokantaya baskın düzenlenir. Üstelik lokanta sahipleri de Karadenizlidirler. İşe bakınız! Her neyse, gözaltına alınırlar ancak götürüldükleri emniyetin müdürü biraz aklı selimdir. "Olay yayılmadan bırakın şunları," der ve bizim uşaklar serbest bırakılırlar.

Fakat tuzluk olayı hayatta yansımasını bulmuştur. Kürtler tuzlukları gördükleri yerde heyecanlanıp, "sarı-yeşil-kırmızısı vardır?" deyip, bir biblo gibi vitrinlerine koymaya başlamıştır. Hatta ve hatta şahsım da bir olaya tanık olmuştur konuyla ilgili. Yer Diyarbakır. "Dalak var, ciğer var, böbrek var..." diye başlayan menünün sunulduğu bir lokantada fukara bir tuzluk gözüme ilişti. Geliniz görünüz ki tuzluğun kafası yok. Yani Öcalan'a benzetilen kısmı yok. Önce adamların ne kadar "tırsonek" olduklarını düşünmeye başladık. Garsona çaktırmadan sorduk, "Bunların kafaları nerede?" diye. Adamcağız, "Walla çalıyorlar Apo'ya benziyor diye," dedi.

Aslında haklıydı, çünkü daha sonra bir yerde o tuzlukla karşılaşmış, "Aaaa bunlar hâlâ var mı piyasada?" diye sorduğumda, "Filanca lokantadan çaldık," demişlerdi.

Bu arada hazır konu İmralı ve Öcalan'dan açılmışken, çaktırmadan söyleyeyim, Diyarbakır'da küçük çocuklar telefon sapıklığı yaparken şöyle diyor: "Alo, orası İmralı mı, Apo'yla görüşebilir miyiz?"

Tespihe bak!

1997'nin Eylül ayı. Muş il merkezinde eline tespihini alıp, fors ata ata dolaşan Kemal Bozoba, başına geleceklerden bihaberdir. Tıpkı elinde taşıdığı tespihin nasıl da bir silah kadar tehlikeli durduğundan bihaber olduğu gibi. Tespihin imamesi V şeklindedir birçok tespihte olduğu gibi. Fakat o gün orada uygulama yürüten ve şüphelilere karşı gözlerini açan polislerin nazarından bu durum kaçmaz. Bozoba'nın etrafı sarılır. Suç aleti kıs kıvrak yakalanarak Bozoba 'gözetim altına' alınır. Kemal Bozoba'nın anlattığına göre polisler, "Bunun anlamı zafer bizimdir demek, bunu biliyoruz. Sende mutlaka bir bokluk var, gözümüz üzerinde olacak," diye tehdit edip serbest bırakır.

Bayrağa nöbet

Biliyorsunuz, bayrakla ilgili özel yasa, özel koruma maddeleri vardır. Buraya kadar kuşkusuz kimsenin itirazı olmaz. Milli değerler gibi onun da korunması gerekir. Fakat 1994 yılının Mayıs ayında Muş'un Varto ilçesine bağlı Uskuran, Başkan, Zengen, Rakasan, Dodan, Alagöz, İnak ve Çorsan köylerindeki uygulama biraz kitaba-nizama sığacak türden değildir. Çünkü bu köylere giden askerler, köylüleri bir araya getirerek bir "komünal" sistem kurar. Yanlış anlamayın, sadece

bayrağın korunması konusundadır bu sistem ve adildir. Tüm köylüler sırayla okul bayrağının başında nöbet tutar.

Patos yasak

Temmuz 1997. Siirt'in Eruh ilçesine bağlı tüm köylere Eruh Jandarma Komutanlığı tarafından bir karar tebliğ edilir. Komutanlık, "dağa gitmesin" diye buğdayların patosa verilmesini yasaklar. İki ay boyunca buğdaylarını bekleten köylüler sonunda dayanamayarak Eruh'a gider ve Kaymakamlık ile Jandarma Komutanlığı arasındaki bir noktada oturma eylemi yapar. Kaymakam Şemsettin Elkaya'nın araya girmesiyle "anlaşma" sağlanır. Anlaşmaya göre, köylüler ancak asker denetiminde buğdaylarını patosa verebileceklerdir. Aynı gün, Eruh'a bağlı Eğlence Jandarma Komutanlığının sürekli kendilerini durdurarak beklettiğini söyleyen köylerin minibüs şoförleri de oturma eylemi yapar. Fakat şoförler köylüler kadar "şanslı" değildir. Çünkü Jandarma Komutanlığı, "akılları başlarına gelsin" diye şoförlerin bir gün süreyle köylerine gitmelerini yasaklar.

Silahsız nöbet

Eylül 1997. Muş ilinin Varto ilçesine bağlı Alabalık, Gölyayla, Güzeldere, Onpınar, Kartaldere, Güzelkent ve Kasıman köylüleri koruculuk sistemini kabul etmez. Fakat bu reddediş üzerine asabı bozulan Jandarma Komutanlığı, köylülere bir uygulama getirir. Uygulamaya göre köylüler silahsız nöbet tutmak zorundadır. Muhtarlar, "Komutan, 'Gece köyü bekleyecek, biri gelirse bize haber vereceksiniz,' dedi. Askerler her gece köye gelip nöbet tutup tutmadığımızı kontrol ediyor. Silahımız yok, ama mecburen tutuyoruz," beyanatlarında bulunur basın mensuplarına.

Mısır ve baklagiller yassah!

Malumunuz, gerillalar saklanmasın diye bir dönem ormanlar hızla "kaybolmaya" başladı. Erozyon gibi yani. Her şey kutlu bir tabiat olayı şeklinde cereyan etti. Yani o ormanlar ne oldu, o ağaçlar nere gitti kimse bilmiyor! Takdir-i ilahi... İşte o dönemlerde, 27 Nisan 1994 günü Tatvan'da belediye hoparlörlerinden ilginç bir anons yapılır. Anonsa göre, Tatvan Emniyet Müdürlüğü, ilçede mısır ve bakla gibi erken yeşeren bol yapraklı ürünlerin ekimini yasaklamıştır. Nedeni ise, "Terör örgütü militanları bol yapraklı sebzelerin bulunduğu bahçelerde saklanarak bize saldırıyor," şeklinde açıklanır.

Anons bu, o sırada önemli bir meşgalesi olan duymaz, ses köylere ve uzak mahallelere ulaşmaz diye önlemler de alınır ve polisler merkeze bağlı köylere giderek bizzat sözlü tebligatta bulunur.

Ama her bişe yasak!

Kasım 1999. Van'ın Gürpınar ilçesi Sıqûnıs Dim (Yalınca), Aşağı Eyalı ve Xorxare köylerinin koyunlarını otlatması kaymakam İbrahim Ertekin tarafından yasaklanır. Çünkü hayvanların otlayabilmesi için "kırsal" alanlara, yani köy dışına çıkmaları gerekmektedir. Gerisini siz düşünün!

Yaz geçer, kış gelir. Köylüler şaşkındır. Koyunların tipi tazılara döner. Belleri incelir, gözleri çukurlaşır. Köy dışına çıkamayan köylüler, ot da toplayamamıştır. Dolayısıyla, hayvanlara verecek hiçbir şey kalmamıştır ellerinde. Eee, ekmeğin arasına salça sürüp veresin, ne zamana kadar! Düşünür taşınır bir formül bulurlar. Hayvanları, Gürpınar'dan Van'a götürmeye karar verir, mevzuyu görüşmek üzere kaymakamın yanına çıkarlar. Ancak kaymakamın niyeti bozuktur: "Hayvanların ilçe dışına çıkması da yasak!"

Bul karayı al parayı!

Eylül 1991. Köylere, nahiyelere, beldelere, yani aklınıza gelecek her yere, cami yapılırcasına karakolların yapıldığı dönemdir. Karakol bu ya, çimento ister, kum ister, briket ister... Urfa'nın Yukarı Göklü beldesinde de böyle bir karakol yapılacaktır. Askerî yetkililer, inşaatta kullanılacak malzemelerin temini için köylülerden yardım ister. Köylülerde hal yok yardım edecek. Demokratik haklarını kullanır, reddederler. Ama askeriyenin intikamı acı olur. "Eh, sen elime düşersin!" misali pusuya yatan askerlerin beklediği gün gecikmeden gelir. Köylülerin, köy dışındaki bağlarına ve fıstık bahçelerine gitmelerinin zamanı gelmiştir. Jandarma Komutanlığı, "Bir torba çimento getiren, bahçesine gider," der.

Hazırlanın tören var

Koruculaşmanın 'moda' haline geldiği, daha doğrusu "tek tip giysi uygulaması"nın kreasyonları etkisi altına aldığı günlerde yaşananların birçoğu trajikti sadece. Trajikomikleri bulmak ve her şeye rağmen dudağın kenarına bir tebessüm kondurmak bir miktar arsızlığı getiriyor beraberinde.

18 Eylül 1999. Siirt'in Eruh ilçesi Basixre (Yelken) köyüne Bağgöze Jandarma Taburuna bağlı askerlerce baskın düzenlenir. Köylüleri meydanda toplayan tabur komutanı, "Korucu olmaktan başka şansınız yok. Hepinizi korucu yapacağız. İtiraz eden varsa onunla da hesaplaşacağız," der. İddia bu, biz köylülerin yalancısıyız. 10 köylü kısa bir tereddütten sonra yürekli çıkar ve "Kabul etmiyoruz," der. Fakat komutan, köylülerin eline silahı tutuşturup konuşmasını şöyle sürdürür: "Artık siz korucusunuz. İtiraz yok. Hazırlığınızı yapın, yarın gelip korucu olmanızı kutlayacağız."

Askerler köyden ayrılır. Köylüler kara kara düşünürken, askeriyede de bir nevi Noel hazırlığı başlar. Ertesi gün, yine Eruh'a bağlı Girdara, Girehıseyni, Kuşe, Basne, Xalidiye, Gaveşil, Kerkuje, Germike ve Gundeşex köylerine sabah saatlerinde giden askerler, "Hazırlanın, törene gidiyoruz!" diye topladığı köylüleri kamyonlara doldurur doğruca Basixre köyüne götürür. Siirt Valisi Osman Acar ile Siirt Jandarma Tugay Komutanı Mustafa Çelik'in de katıldığı törene getirilen köylüler çaresizce tek sıra halinde dizilirken, komutan, "Bakın, Yelken köylüleri ne güzel kabul etti koruculuğu. Onları örnek alın," der.

Erzak deposu sığınak oldu

Oraları bilmeyen, geleneksel yaşantısını tanımayan insan, baktığı her şeyde "bi pislik" bulabilir. Yani hafiften, azıcık paranoyak olmak yeterlidir. Mesela bizim oralarda, "Git taqqada taşiyi al da gel," desen, bilmeyen adam türlü türlü kurgu yapabilir. Yani o alet gelene kadar, renkten renge girip, "Git depodan keleşi al," şeklinde kafasından geçirebilir. Aslında, "Git dolaptan yün eğirmek için kullanılan aleti al," denmiştir. İşte böyle bir mevzu, 22 Kasım 1996'da Batman'ın Beşiri ilçesine bağlı Keverzaxare (Yenipınar) köyünde vuku bulur. Köye baskın düzenleyen askerler, doğruca Osman Beydilli (70) ve Ahmet Taş (65) adlı köylülerin evlerine gider ve bu iki köylüyü hiçbir şey söylemeden gözaltına alır. İşin rengi Beşiri Jandarma Komutanlığında belli olur. Askerler, kışlık erzakların saklanması için köylerde yapılan ve bahçe içinde bulunan küçük sığınağın, yani "kom"un PKK'lilerin barınağı olduğunu iddia etmektedir. Gerçeği, köyün yaşlılar heyeti ve muhtarı öncülüğünde oluşan komisyon aracılığıyla anlatmak epeyce zaman alır.

Köylülere trafik cezası

26 Eylül 1999. Diyarbakır'da Çınar Jandarma Karakoluna bağlı askerler, ilçe merkezine bağlı Ortaşar (Elvendi) köyüne baskın düzenler. Klasik köy baskını görüntüleri yaşanır, köylüler meydanda toplanır, aranır, "nasihat" edilir, sonra evler aranır falan. Fakat köy "temiz"dir. Köylülerin anlattığına göre, son olarak traktör sahibi 15 köylüye trafik cezası kesilir ve "Bunu 10 gün içinde ödemek zorundasınız," denilir. Oysa köylüler, traktörle sadece evden bahçeye gidip gelmektedir.

Samana dikkat!

1993'ten 2000 yılına kadar trafiğe kapalı olan Diyarbakır-Bingöl karayolu arasındaki Lice-Genç bölgesi, 2000 yılında trafiğe açılır. Fakat tam anlamıyla açılmış değildir. Çünkü Diyarbakır, Urfa ve Mardin'den Bingöl'deki hayvanlara saman taşıyan kamyonlara izin verilmez. Neden: "Samanların arasında PKK'lıları ve onların silahlarını taşıyabilirsiniz."

Resmî görüş

Bir gazeteci Diyarbakır'a gider ve ayağının tozuyla taksiye biner. Başlar Diyarbakır üzerine sohbet. Sene 1992'dir. Yani Diyarbakır'ın daha da olağanüstülükler yaşadığı günler. Gazeteci, mesleki kimliğini söylemez ve habire sorular sorar. Şofôr de yabancının gözünü korkutmamak için başlar, "Heç bir sorunumuz yox, her şey yolundadır. Êle duyduxlarınıza aldanmayın," diye. Bir süre sonra bizim gazeteci kimliğini açıklar. Şofôrün, Diyarbakır'ın gayriresmî sorunlarını anlatmadan önceki cümlesi, "O benim resmî görüşümdü," olur.

Uyanık korucubaşı

Yer Hakkari. 1993'ün Ağustos ayı. Çukurca ilçesine bağlı Gevındi köyünde 120 korucunun sorumluluğunu alan Yusuf Demir adlı korucubaşı, "o zamanın parasıyla" her ay korucuların paralarından 780 bin lira kesip kendi cebine indirir. Bir, iki, üç, beş... Korucular artık dayanamayarak haktan, hukuktan söz etmeye, hesap sormaya başlar. Fakat minareyi çalan kılıfı hazırlar misali Demir'in yanıtı tatmin edici olmasa da enteresandır: "Canı gönülden savaşmıyorsunuz. Ölümün üzerine gitmeniz lazım. Devlet bunun için size para ödüyor. Siz de bunu yapmayınca kesiyorum."

Silahın özeli mi olur?

Bu korucu hikâyemiz de Van'ın Bahçesaray ilçesi Kephir köyünde vuku bulur. 1993'ün Ağustos ayıdır. Şefik Tuna düşünür, taşınır korucu olmaya karar verir. Fakat hem Kaymakamlık, hem de Jandarma Komutanlığı, "Yeterli ödenek yok, silahlarınızı kendiniz alın, üzerinize zimmetli olsun," diye tutturur. Başka çare yok. Şefik Tuna da silahını kendi parasıyla alıp koruculuğa başlar. Fakat bir süre sonra bu iş Tuna'nın pek aklına yatmaz, istifa etmeye karar verir. Kararını hayata da geçirir. Ama silah meselesi ondan sonra başına iş olur kalır. Çünkü kendi parası ile aldığı silahı devletin demir başları arasına kaydolmuştur. O da içerisinde bulunduğu tasavvuru güç durumu ve dönemi unutarak hak hukuktan bahsetmeye başlar. Bir gün sinirini depolayıp, söyleyeceği cümleleri de kafasında "salt metin" haline dökerek doğruca Jandarma Komutanlığına gider ve başlar diklenmeye. Tecrübe yenilen kazıkların bileşkesidir ya, Tuna bir süre misafir edilir. Sonra da 6136 sayılı kanuna muhalefetten tutuklanarak cezaevine gönderilir.

Polisle ticaret yapınca...

Yer İstanbul. Bu da 1993'ün Ağustos ayı. Galiba memleketin dört bir yandan tuhaf hikâyeler üretme sezonu. İstanbul'da inşaat kalfası olan Mehmet Dolmacı, bir polis ile iş yapmaya başlayınca başına gelmeyen kalmaz. Polis M. Ali Yay'ın evinin üzerine iki kat yapmak üzere anlaşan Dolmacı, canını dişine takıp bitirir inşaatı. Artık sıra parayı almaktadır. Fakat önceleri vergi dairelerindeki rutin ve periyodik aralıklarla yaşanan "Bugün git, yarın gel," döngüsü gibi bir çarkın içerisinde kendisini bulan Dolmacı da biraz önceki korucu gibi sıkı çıkış yapmaya karar verir. Polis, Yay'ın yanına gidip parasını ister. Fakat kısa sürede Jackie Chan filmlerindeki çekik gözlü, Uzak Doğulu figüranların pozisyonuna düşer. Zira Yay, Dolmacı'nın ensesine silahının kabzasıyla vurma suretiyle etkisiz hale getirmiştir. Mehmet Dolmacı gözünü Örnek Mahallesi Karakolunda açar. Açar açmasına da film kısa metrajlı olmaktan çıkıp, sinema boyutu kazanmıştır. Çünkü yediği dayağın haddi hesabı artık tutulamaz. Gittiği Numune Hastanesinde "iş göremez" raporu alır.

Tereciye tere yasak

OHAL kanunlarından detaylıca bahsetmek gerekir mi bilmiyorum ama en azından yasalara göre on kişinin bir araya gelerek tavla oynayabilmesi ya da sohbet etmesi için mülki amirlerden izin alması gerekiyor dersek sanırım kafalarda "OHHHAL!" gibi bir ünlem belirecek. Evet, *Gündem* gazetesinin serüveninden bir kesit bu. Malumunuz, gazetenin OHAL'e girmesi sadece piyasaya çıktığı ilk gün mümkün oldu hep. Ertesi gün jet hızıyla yasaklandı. Fakat enteresan olan Diyarbakır'da bürosu ve muhabirleri bulunan gazete-

nin şehre girişinin yasak olmasıydı. Sene 1997, Temmuz'un 7'si. Ülkede *Gündem* gazetesi Diyarbakır Temsilcisi İsmet Bakaç, Urfa'dan satın aldığı gazeteyi Diyarbakır'a soktuğu için Diyarbakır 2'nci Asliye Ceza Mahkemesince yargılanır.

Ben gördüm amirim, saz çalıyordu.

Bu hikâye, emniyet güçlerinin ne denli titizce çalışıp, bir soruşturmayı büyük bir serinkanlılıkla ve adeta Amerikan dedektifleri gibi bir yıla yayabildiklerini gösteriyor. Eylül 1999. Adana'nın Gülbahçe Mahallesi'nde oturan Teyfik Özlü'nün evi Terörle Mücadele Şubesine bağlı polislerce basılır. Neye uğradığını şaşıran Özlü, apar topar gözaltına alınır. Artık hikâye mi bulunamaz, yoksa polisler ile Özlü arasında voltajı yüksek bir elektrik mi vardır bilinmez; ama gerekçe oldukça enteresandır: "Evinde geçen sene saz çalıp Kürtçe türkü söylemişsin."

İki saat sorgulanan Özlü daha sonra suçun "zaman aşımına" uğraması nedeniyle serbest bırakılır.

Ben polisim layn!

Bir inşaat işçisi ve polis vukuatı da Manisa'da cereyan eder. 13 Eylül 1999. İnşaat işçisi Ayhan Boztaş, inşaata gelen Asayiş Şube'ye bağlı sivil polisi beklediği inşaat ustası sanınca olan olur. Polis sivil kıyafetli olduğu için Ayhan Boztaş da boş bulunup ismini sorar. "Ben polisim ulan! Sen kimsin de bana ismimi soruyorsun!" diye celallenen polis, Boztaş'ı arabaya atarak doğruca Asayiş Şube'ye götürür. Burada dayaktan geçirilen Boztaş, gittiği Devlet Hastanesi Acil Servisi'nde 'iş göremez' raporu alarak polis hakkında suç duyurusunda bulunur.

Bombaaaaa!

31 Kasım 1992. İstanbul. Polis telsizlerinden bir anons geçmektedir. Anonsa göre, Küçükarmutlu'da bir patlama olmuş, ardından silah sesleri duyulmuştur. Yer, Küçükarmutlu gibi tehlikeli bir mekân olunca, polisler bir hayli heyecanlanır, tam teçhizat olay mahalline doğru yol alır. Çevik kuvvet, terörle mücadele, asayiş ve vurucu timlerin tümü panzerlerle, araçlarla olay yerinin yakınına konuşlanır ve operasyon başlar. Araştırmalar, incelemeler yapılır; fakat ne bomba izine rastlanır, ne de tehlike arz eden bir görüntüye. İş sonradan anlaşılır. Sadece bir kamyonun lastiği patlamıştır.

Fiş istedik olum!

2 Mayıs 1992. Yıldırım Şimşek, Mardin'in Midyat ilçesinde market işletmektedir. Dükkânına gelen Midyat Emniyet Müdürlüğünde görevli polis, kendisinden fatura ister. Şimşek de işgüzarlık edip, "Bugün uygun değilim, yarın vereyim," deyince olan olur. Şimşek'e hakaret eden polis gider ama dönüşü muhteşemdir. Yanına ekipten arkadaşlarını da alan polis, Şimşek'e "Bir imza için karakola gelmen lazım," der. Karakola götürülen Şimşek'in gördüğü muameleyi anlatmaya gerek yok.

Sen, sen, sen, bizimle gelin.

İlimiz Mersin. 29 Kasım 1992. Çay, Çilek ve Karaduvar mahallelerine bakan Karadeniz Karakoluna bağlı polisler bir kahvehaneye gider. Kahvehanedekilerin hepsi ayağa kalkar ve polisler, "Sen, sen, sen ve sen," diye işaret ettikleri dört kişiyi karakola götürür. Aralarında Osman Arıtürk'ün de bu-

lunduğu dört kişi hem merak hem de suçluluk psikolojisi içindedir. Arıtürk devamını şöyle anlatır: "Karakolun kapısına gittiğimizde bir traktör dolusu odun vardı. Bize, 'Bunları bi taşıyın bakalım,' dedi. Taşıdık bitirdik. Sonra da 'Çok yoruldunuz, suçunuzu affediyoruz,' dediler. Karakoldan ayrıldıktan sonra durumu anladık, bizi sadece odun taşıtmaya götürmüşler."

Kadifekale sorumlusu yakalandı.

İzmir'in Kadifekale ilçesi, çoğunlukla Kürtlerin yaşadığı bir yerdir. 25 Ekim 1992'de Kadifekale'de polis operasyon düzenler ve 60 yaşında, kör olan K. Sati Ayhan'ı gözaltına alır. Tam 1 ayını gözaltında geçiren Ayhan'ının kimliği emniyet birimlerince kısa sürede açıklanır: "PKK'nin Kadifekale sorumlusu."

Örtmenim ben örtmen istedim sadece

Aralık 1999. Yer, vukuatlarıyla ünlü Gazi Mahallesi. Bilirsiniz, Gazi Mahallesi'nde büyüyen çocuklar "bir şekilde" politik olur. Bu hikâyemize konu olan olayın kahramanları oldukça masum; ama çevresel faktörlerden olsa gerek, haklarını aramayı öğrenmişler. Evet, okullar açılmış, aradan iki ay geçmiş; ama hâlâ öğretmen ataması yapılmamıştır Atatürk İlköğretim Okuluna. Bunun üzerine çocuklar dayanamayıp eyleme başlar. Caddenin bir ucundan bir ucuna gidip gelir ve "Öğretmen isteriz", "Öğretmen hakkımız söke söke alırız" diye slogan atar. Eee, yer Gazi Mahallesi olunca kolluk kuvvetleri müdahale etmekte gecikmez. Çocuklardan altısı gözaltına alınır. Daha sonra 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'nı muhalefet etmekten hâkim karşısına çıkarlar. İfadeleri alınan çocuklar serbest bırakılır ama yargı

tıkır tıkır işler. Çocuklar hakkında yine aynı maddeden dava açılmıştır. Çocukları bir korku sarmıştır ki sormayın. Kimisi 'takip ediliyorum' der, kimisi altına kaçırmaya başlar, kimisi gece gelip kendini götürecekler diye korkudan uyuyamaz. Bu arada benzeri olaylar karşısında bazen hareketlenen medya da çocukları merceğine almıştır ve kamuoyu oluşur. Çocuklar, Çocuk Mahkemesine gidip ifade verdiklerinde, parmaklarını kaldırıp, "Örtmenim..." diye başlarlar konuşmaya. Neyse ki rezalet fazla sürmez ve çocuklar beraat eder.

Anneee, ödülümü alacaklar!

Yer Diyarbakır, yıl 2001, Aralık ayı. İnsan Hakları Derneği, 10-17 Aralık Dünya İnsan Hakları Haftası dolayısıyla çocuklara yönelik resim ve kompozisyon yarışması düzenler. Yarışmaya ilgi büyüktür. "İnsan Hakları ve Barış" adıyla yapılan yarışmaya resim dalında 150, kompozisyon dalında ise 140 çocuk katılır. Dereceye giren 20 ilköğretim öğrencisi, düzenlenen kalabalık bir törenle ödüllendirilir. Çocuklar, kitap, defter, kalem, resim için boya ve fırça takımlarından oluşan ödüllerini 15 Aralık'ta Büyükşehir Belediyesi Tiyatro Salonu'nda düzenlenen bir törenle alır. Hatta salondaki törene bir polis de üniforması ile birlikte çocuğunu alıp gelir. Ancak Cumhuriyet gazetesinde çıkan haberi 'ihbar' kabul eden Milli Eğitim Bakanlığı, yarışmaya ilişkin soruşturma başlatır ve Diyarbakır'a iki müfettiş gönderir.

Önce öğretmenler sorgulanır, "Bir hafta önce İl Valiliği'nin Resim ve Kompozisyon yarışması vardı, neden öğrencileri ona teşvik etmediniz?" diye.

Ardından öğrenciler sorgulanır. "Kürtçe konuştunuz mu, kim sizi teşvik etti, siyasi içerikli konuşmalar oldu mu?" diye sorular sorulur öğrencilere. Dokuz yaşındaki Roşna İşbilen, "Milli Eğitim Müdürlüğüne çağırdılar. Kazandığım ödül

geri alınacak diye korktum," diye özetlerken ruh halini, yine dokuz yaşındaki Roşan Ferhat Yalçındağ ise daha başka algılamıştır Milli Eğitim Müdürlüğüne çağrılışını: "Çok heyecanlandım. Çantamı kime vereceğimi bile şaşırdım. Müdür yardımcısı bana 'Milli Eğitim Müdürlüğüne gideceğiz,' dediği zaman çok sevindim. Bana bir ödül vereceklerini bekliyordum."

ÖSS stresi itinayla atılır

24 Nisan 1999. ÖSS öncesi gerginliklerini üzerlerinden atmak isteyen Batman Özel Sultan Dershanesi öğrencileri, kendilerini ne gibi gerilimlerin beklediğinden bihaber, Hasankeyf'in yolunu tutarlar. Izgaralar, börekler, çörekler, sazlar hazırdır. Başlarlar türkü söylemeye. İşin kötüsü Kürtçe de söylerler. Derhal olay yerine intikal eden polisler, 40 kişilik öğrenci grubundan 18'ini alarak emniyete götürür. Gençler, sorgudan geçirilip, nasihatlandıktan sonra serbest bırakılır. Çivi çiviyi söker ya, gençler de sınav gerginliğini atlatmıştır artık.

26 Mayıs 1996 günü Dicle Üniversitesine bağlı çeşitli fakültelerde okuyan 18 öğrenci de Hasankeyf'e geziye gider. Fakat Hasankeyf Jandarma Karakoluna bağlı askerlerce onlar da gözaltına alınır. İddiaya göre, yaptıkları gezi "örgütsel faaliyet" olarak değerlendirilen öğrenciler İlçe Emniyet Amirliğinde 'konuk edildikten' sonra serbest bırakılır.

Neyin eğlencesi layn!

Öğrencileri bilirsiniz. "Sigaran var mı?", "Çay paraları senden,", "Ben saz çalayım, sen söyle," gibi cümleleri öğrenciler arasında pek yaygındır. Bir de kitapların ve kasetlerin takas edildiği dönemleri vardır öğrencilerin. İşte, tıpkı biraz önceki gibi 'eğlenme' evreleri de vardır gençlerin. Bağlama

ve gitar çalmayı bilenler bu evrelerde çok kalitedirler. Aynı zamanda Koma Çiya ya da Koma Amed'deki kadın solistlerin tarzında söyleyen kız öğrenciler de bir o kadar kalitedir.

Neyse uzatmadan, mevzuya gelelim. Yer Siirt Eğitim Fakültesi. Tarih 26 Eylül 1998. Bir grup öğrenci, yerin Siirt olduğunu bir an için unutur, memleketin hareketli günler yaşadığı bir dönemde, hem de akşam saatinde, 21.00 sularında bir araya gelip, doğaçlama bir eğlencenin içinde bulur kendini. Sazlar çalınır, hep bir ağızdan türküler söylenir, sigaralar içilir falan. Tabii hadiseyi duyan polis, olaya hızlı müdahale eder. Ama bu müdahale öyle iki tane polisin gelip de "dağılın, huzuru bozuyonuz," demesiyle sınırlanmaz. Çünkü polisler işi abartıp, "Toplantı ve gösteri yapıyorsunuz," babında gençlere coplarla saldırır.

Biz, biz mevlüde gidiyorduk

"Şüphe" salgılarının yüksek olduğu günlerdir yine. 24 Haziran 1999. Manisa'nın Akhisar ilçesinde arkadaşlarının mevlüdüne giden ve yaşları 15 ile 21 arasında değişen 18 genç Akhisar Merkez Karakoluna bağlı askerlerce gözaltına alınır. Gözaltında bir gün kalan Akhisar Endüstri Meslek Lisesi ve Akhisar Lisesi öğrencileri, suçlarını gözaltındayken öğrenir: "Toplu halde örgütsel faaliyette bulunmak."

Liselim...

Lise müdürlerine herkes bir şekilde gıcık olur. Haklılık payları da vardır. Mesela, narkotik şube polisleri gibi sınıftan içeri dalar, 'eller havaya' talimatı çeker, dört koldan sınıfı ararlar. Bu sahnenin öğrenci üzerinde yaratacağı tahribatlardan bahsetmek manasız evet. Ama o sahneyi gören "her uygar toplum insanı", müdürlerden nefret eder.

Evet, tarihlerden 17 Mayıs 1992, yer İstanbul. Avcılar Süleyman Nazif Lisesinde benzeri bir arama yapılır. Duyum alınmıştır çünkü. 2'nci sınıfta okuyan E.K'nin üzerinde "Haydi dostluk ve kardeşlik gezisine" yazılı bir gezi davetiyesi bulunur ve E.K 'terörist' ilan edilerek okuldan atılır.

Benzeri bir vaka ise 1990'da, yine İstanbul'da yaşanır. Körfez krizinin yaşandığı günlerde okuduğu Pendik Lisesinin duvarına 'Savaşa hayır' yazan 16 yaşındaki kız öğrenci N.A, gözaltına alınarak dayaktan geçirilir. Daha sonra hakkında İstanbul DGM tarafından dava açılan N.A, yargılanarak tam 1 yıl hapis cezasına mahkûm edilir.

Beni de yargılayınn!

Şubat 1999. Dersim nüfusuna kayıtlı Hüseyin Temel, Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilip İmralı adasına hapsedilmesini hazmedemeyenlerdendir. Evinin balkonuna çıkar ve "Beni de İmralı'da yargılayın," diye bağırmaya başlar. Yerin kulağı var ya! Polisler söz konusu eve bir operasyon düzenler ve Temel'i apar topar gözaltına alır. Fakat ters giden bir şeyler vardır. Çünkü Temel'in akli dengesi yerinde değildir. Ama olsun, suç suçtur işte. 24 Şubat günü İstanbul DGM'ye çıkarılır. Rivayete göre DGM savcısı, "Gel bu sloganlardan vazgeç, seni serbest bırakayım," der. Fakat Temel'de "proletaryanın çelik iradesi" vardır ve geri adım atmaz. Hal böyle olunca da Temel'e önce cezaevinin, ardından da Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinin yolu görünür.

Sendikacılara çifte ceza

Mayıs 1999. Urfa'da Tarım Gıda Sen Şube Başkanı Süleyman Sili, Sağlık Emekçileri Sendikası Şube Başkanı Kadri Gönüllü ile Eğitim Sen Şube Sekreteri Şeyhmus Çakırtaş, 1998 yı-

lında, sendikal faaliyetlerinden dolayı haklarında açılan bir davanın cezası nedeniyle cezaevine girmiştir. Onlar cezaevindeyken, 15 Şubat 1999 günü Kamu Emekçileri Sendikası (KESK) Genel Merkezi tarafından, "Sendikal faaliyetlerden dolayı verilen cezaların kaldırılması ve zorunlu tasarruf ve teşvik nemalarının faizleriyle geri ödenmesi" konulu imza kampanyası başlatılır. Fakat bütün bu olup bitenlerle hiçbir ilgisi olmayan söz konusu tutuklu sendikacılar hakkında "izinsiz imza toplamaktan" dava açılır. Sendikacıların o sırada cezaevinde olması hiçbir şeyi değiştirmez. Cezaları bitip dışarı çıkan sendikacılar, ikinci hafta 2'nci Asliye Hukuk Mahkemesine giderek ifade verir ve 3 ila 6 ay arasında hapis istemiyle yargılanmaya başlar.

Canlı bomba modası

Mehmet Yapıştıran, Mardin'in Derik ilçesi nüfusuna kayıtlı 23 yaşında müzik meraklısı bir gençtir. Mezopotamya Kültür Merkezinin İstanbul'daki merkezinde çalışır ve Koma Azad adlı müzik grubunda yer alır. Fakat bir gün yine MKM'de müzik çalışması yaparken yanına gelen arkadaşı, "Koş koş, seni televizyonda gösteriyorlar," der. Yapıştıran, heyecanla koşar televizyonun karşısına. Başından aşağı kaynar sular boşalır. Çünkü televizyonda, Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün "19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nı kana bulamak isteyen canlı bomba, PKK'lı terörist Mehmet Yapıştıran her yerde aranıyor. Görenlerin 155'e başvurması rica olunur," şeklinde açıklaması vardır. Yapıştıran'ın ne olup bittiğini irdeleyecek lüksü yoktur. Tabanları yağlar ve gizlenmeye başlar. Fakat ne kadar gizlenecek ki? Sonunda teslim olmaya karar verir. Doğru savcılığa gider, ifade verir ve serbest bırakılır. Yanlış duymadınız, serbest bırakılır. Ama bırakılmaz. Ellerine kelepçe takılıp, askere götürülür. An-

cak, TV'lere çıkmış bir canlı bombanın takdir edersiniz ki güvenlik sıkıntısı olur. Yapıştıran, fişlenmiş ve lanetlenmiş halde askerliğine devam eder. Ama kaçar. Şu sıralar Medya TV izleyen varsa onun orada saz çalarken görebilir.

Bu nasıl bıyık?

'Şüpheli şahıs', "Valla bu saatte buradan öteye geçemezsiniz, güvenliğinizi sağlayamayız," gibi sinir bozucu cümleleri bilirsiniz. O an orada bulunan güvenlik gücünün, sizin neyinizden şüphelendiğini bir türlü anlayamazsınız. Tıpkı, "Ya boşver, ben kendi güvenliğimi sağlarım, Uzak Doğu sporlarını biliyorum, bırak da Ovacık'a gideyim," diyemediğiniz gibi.

İşte bu "şüpheli şahıs" kavramı, öyle enteresan fobileri, daha doğrusu hobileri üretti ki, bazen ayağınızdaki ayakkabı, bazen kaşınızın karası bile yeterince tehlike arz eder hale geldi.

2 Mart 1996. Van'ın Muradiye ilçesine bağlı Avasar (Soğuksu) köyünde ikamet eden Hesref Bingöl, bir işi nedeniyle Muradiye'ye gelerek dolaşır. Fakat çok geçmeden kimlik kontrolü yapılan bir noktada polislerce durdurulup, doğruca Muradiye Emniyet Müdürlüğü'ne götürülür. Başar Başaoğlu adlı amir tarafından sorgulanan Bingöl, suçunu da burada öğrenir. Bingöl'ü, "Senin bıyıkların terörist bıyığı," diyerek "hırpalayan" polisler, işi abartıp, Bingöl'ün bıyıklarını keser ve serbest bırakır.

Kepenk kapatan cezaevini boylar

Aylardan Eylül, yıllardan 1992. PKK'nin çağrısı üzerine bölgedeki birçok ilde esnaf kepenk kapattığı için Ağrı Valisi bir karar alır. Karar belediye anonslarında duyurulur ve ertesi gün de Vali İsmet Metin bir basın toplantısı düzenler. Ba-

sın toplantısında aynen şöyle der: "İlimizde son günlerde terör örgütünün telkin ve tehditlerine zaman zaman uyularak işyerlerinin açılmadığı ve kepenklerin kapatıldığı tespit edilmiştir. Bu durumun devam etmesi ve aynı fiilin tekrarlanması, 5442 sayılı İl İdare Kanunu'nun 11/C maddesinin verdiği yetkiyle, il sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin kamu esenliğinin sağlanması ve muhtemel olayların önlenmesi amacıyla valiliğimizce yasaklanmıştır. Bundan böyle işyerleri kanuni açık bulunma gün ve saatleri içinde açık tutulacaktır. Kanuna uymayanlar hakkında 5442 Sayılı Yasa'nın 66. Maddesi uyarınca TCK'nın 526'ncı hükmü gereği yasal işlem yapılacaktır."

Gazeteyi silah sandıydık

Kolluk kuvvetlerinin sizden kıl kapması, yolunuzu sadece karakola çevirtmez. Paranoya eğer ilerlemiş, beyinde ve reflekslerde metastaz yapmışsa, hal çareyi siz düşünün. Yani Allah muhafaza, öldürebilirler. Tıpkı şimdiki hikâyede olduğu gibi.

7 Eylül 1992. İstanbul Yenibosna'da lise üçüncü sınıf öğrencisi 17 yaşındaki Tolga Korkmaz, akşam 21.00 sularında evine gitmektedir. Ancak birden omzundan bir kurşun yer. Ardından bir hareketlilik, bir panik, 'yat lan', 'kalk lan' talimatları falan. Korkmaz, hızla üst aramasından geçirilir ve hastaneye kaldırılır. Polisler, bütün bu olup bitenleri, "Cebindeki gazeteyi silah sandıydık," diye açıklar.

Çaldınız o teyibi!

Aylardan Eylül, sene 1992. İzmir'de S.Ç. (9), S.Ç. (11) ve T.Ç. (15) adlı kardeşler, Ambarlar Sitesi'nde bulunan babalarının kahvehanesinde çalışmış, eve dönmek üzere durakta

beklemeye başlamıştır. Ellerinde de kahvehaneden alıp eve götürdükleri teyp vardır. Yanlarına yaklaşan polisler çocuklara, "Teyp satılık mı?" diye sorar. Çocuklar "hayır," yanıtını verse de operasyon start alır. Çocukları arabaya koyan polisler doğru Altındağ Karakolu'na gider. Çocuklardan T.Ç, "Bize, 'Bunlar Malatyalı, teybi çalmışlar,' dedi. Biz de 'Yok Muşluyuz' yanıtını verince, 'Haaa, o zaman bunlar Apocu,' dediler. Bizi dövmeye başladılar. Kardeşimin gözü morardı," diye anlatır olayı. Olayın duyulması üzerine açıklama yapan karakol komiseri, "Arkadaşlarımız şüphelenip, teybin evraklarının getirilmesi için bir süre tuttular. Çocuklar dövülür mü hiç!" beyanatında bulunur.

Bu arada, Malatyalıların teyp çaldığı hikâyesi de zoruma gitmedi değil.

Aydın'ın efeleri

5 Mart 2000. Erdal Saran, Kürşat Şahin ve Çağrı Yağar adlı öğrenciler ellerine biralarını da alarak Aydın'da Sulu Park'ta demlenmeye başlar. Fakat kısa sürede olay yerine gelen polisler, "Burada içki içmek yasaktır, bilmiyor musunuz?" diye çıkışır gençlere. Gençler de "Tamam, beş dakika sonra kalkıyoruz," der. Fakat bu erteleme işi polisleri sarmaz. Bundan sonrasını Çağrı Yağar şöyle anlatmaktadır: "Ne olduğunu anlamadan başka polisler de geldi. Bizi tartaklayarak alıp arabaya koydu, Efeler Karakoluna götürdüler. Burada kaba dayaktan geçirildik. Yaptıklarının yasa dışı olduğunu söyledik ama dinlemediler."

Gençler, gözaltından Savcılığa sevk edilmeden önce Adli Tıp'a götürülür ve "iş göremez" raporu alır. Fakat bu duruma da sinirlenen polisler, raporu yırtıp, gençleri "polise mukavemetten" savcı huzuruna çıkarır.

Ölüme saygı duyarız!

Ölüm orucu eylemcilerinden Kemal Yarar, CMUK'un 399'ncu maddesi uyarınca tahliyesini ister. Bu talebi reddedilince, avukatı Filiz Kalaycı, 26 Kasım 2001'de AİHM'e başvurup, "geçici tedbir alınmasını" talep eder. Başvuru AİHM tarafından kabul edilir ve Yarar'ın sağlık durumu konusunda Türkiye'den savunma istenir. Zaten sevimlilik bundan sonra başlar. İşte Türkiye'nin yorumsuz savunması: "Koğuş sistemi, mahkûmların rehabilitasyonunda çok büyük olumsuzluklara yol açmaktadır. Terör örgütleri, kaçmak için tüneller kazıyor, diğer tutuklulardan zorla para alıyor, kumar oynuyor, koğuşlarda yangın çıkarıyor, sayımı engelliyor ve cezaevi yönetimince yapılacak aramalara izin vermiyordu. Terör suçlarından sorumlu olanların liderleri onları sorguluyor, açlık grevi ve ölüm orucuna girmeleri için zorluyor ve işkence yaparak öldürüyorlardı. F tipi cezaevleri koğuşlardaki bu hegemonyaya son vereceği kesindir. F tipi cezaevleri Avrupa standartlarına uygun olarak inşa edilmiştir.

Başvurucu, tedaviyi reddettiği için doktorlar, sadece izleyerek, gözlemleyerek rapor hazırlamaktadır. Hükümet, yaşam ve ölüm konularında karar verebilecek durumda (bilince sahip) olan her bireyin isteklerine ve fiziksel bütünlüğüne saygı göstermiştir."

Gardiyanlar harikalar diyarında

Bir cezaevi hikâyesi de Adana'dan. 8 Ağustos 1997. Adana Kürkçüler Cezaevine yapılan ve 1 tutuklunun ölümü, çok sayıda tutuklunun da yaralanmasıyla sonuçlanan saldırıda gardiyanlar hakkında açılan davanın duruşması görülür. Gardiyanlar, önceden üzerinde çalıştıkları ortak savunmalarını verirken vecizeler düşerler tarihe: "Tutuklular kırdık-

ları lavabo taşlarıyla ellerini, boyunlarını ve vücutlarını çizmeye başladılar. Ardından kendilerini yerlere atıp kafalarını duvara vurdular..."

Devlet malına zarar

Sürekli ölümlerin, operasyonların yaşandığı cezaevlerinde, operasyon sonrası başlatılan rutin soruşturmalardan birini sadece aktaracağız. 21 Eylül 1996'da Diyarbakır'da 11 tutuklunun dövülerek öldürüldüğü olayı hatırlarsınız. Diyarbakır E Tipi Cezaevine düzenlenen operasyon sonucu 11 tutuklu ölmüş, çok sayıda tutuklu da yaralanmıştı. Olaydan sonra Antep Cezaevine sevk edilen 23 tutuklu hakkında "camları kırmak suretiyle devlet malına zarar vermekten" hızla dava açılır.

Pekmezden bomba

2000 yılının Eylül ayı. Cezaevlerindeki yasaklamalarda mantık aramak çoğu kez yersiz olur ama bu seferki epeyce 'kasılarak' verilmiş bir karar. Buca Cezaevine giden aileler, yakınlarına dut pekmezi götürürler. Fakat pekmez "Tutuklular bomba yapımında kullanıyor," diye askerlerce içeri alınmaz.

Öküz, büyük baştır

Hepiniz bilirsiniz. *Öküz* adında bir dergi vardı. 1997 yılında Diyarbakır E Tipi Cezaevindeki tutuklular, içeri alınmasını istedikleri yayınların bir listesini hazırlar ve cezaevi idaresine gönderirler. Fakat bu talep kabul görmez. Çünkü listeyi götüren gardiyan soluk soluğa geri döner ve "Cezaevine canlı hayvan alınmadığını bilmiyor musunuz?" diye çıkışır tutuklulara.

Festival yasağı

HADEP'li Batman Belediyesi tarafından organize edilen ve 14-20 Ekim 2001'de yapılması planlanan Batman 1. Kültür ve Sanat Festivali için hummalı çalışmalar sürmektedir. Birçok yazar, siyasetçi, şair, sanatçı ve müzik grubu Batman'a çağrılır, panel, seminer ve konserler için tüm hazırlıklar yapılır, festival programı broşür halinde basılır ve iş artık konukların kente gelmesini beklemeye kalır.

Tabii Festivale, sadece sanatçılar değil, siyasetçiler, hatta Başbakan Bülent Ecevit, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ve bakanlar da çağrılır. Festivale katılamayan Ecevit, İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen, Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler, Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt ve birçok bakan, milletvekili ile büyükşehir belediye başkanları, festivalin iyi şekilde geçmesi için temenni ve dileklerde bulunan mesajlar gönderir. Başbakan Ecevit mesajında, "Gerçekleştireceğiniz festivale işlerimin yoğunluğu nedeniyle katılamıyorum. Ancak festivalin en güzel şekilde huzur ve barış ortamında geçeceğine inanıyorum," bile der.

Ama Valilik son dakika bir gol atar ve Festival yasaklanır. İşte Valiliğin, "bir festival nasıl yasaklanır" konusundaki altın kuralları:

• Festival "Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı", "belli bir siyasi görüşün propagandasını yapar" nitelikte ve "toplumda ideolojik ve etnik ayrımcılığı körükleyebilecek" bir yapıdadır.

• Koma Gulên Xerzan, Koma Çiya ve Metin-Kemal Kahraman adlı müzik grubu ve sanatçıların verdiği konserleri ile ilgili davaları bulunmaktadır.

• 1580 Sayılı Belediye Kanunu uyarınca, belediyelerin öncelikle yol, su, imar ve kanalizasyon gibi alanlarda çalışma yapması gerekmektedir; bu çalışmaların dışında kültürel ve sosyal etkinliğe bulaşmamalıdır.

• Festival ve şenlik gibi kültürel ve sanatsal etkinlikler, ortak kültürel değerleri canlı tutmaya, toplumda huzur, barış, sevgi ve kardeşliği tesis edip pekiştirmeye hizmet etmelidir. Festival programı, Kültür Bakanlığının yerel, ulusal ve uluslararası kültür etkinlikleri ile yardım yönetmeliğinde belirlenen çerçeveye uymamaktadır.

Molotoflu taraftar

Sene 1992, aylardan Kasım. Viranşehir Lisesi öğrencilerine yönelik bir operasyon yapılır. 13 sanıklı davanın iddianamesinde, öğrencilerin PKK örgütlenmesi ve propagandası yaptıkları iddia edilir. Rivayete göre, bir kısmının üzerinde de molotof kokteyli bulunmuştur. Sanıklardan E.O. molotof kokteylini şöyle açıklar: "Doğrudur, bir adet molotof kokteyli benim üzerimde bulunmuştur. Ben bunu futbol maçında kullanmayı düşünüyordum. Takımımız yenildiğinde sahaya atıp maçın ertelenmesini sağlayacaktım."

İyi savunmaydı değil mi?

Ben değilim komtanım

İstanbul'a uzanalım. Sene 1996. Bunun tanığı da benim. DGM'de 1 Mayıs davası görülmekte. Dava "toplu". Yığınla gazeteci ve sanık doldurmuş salonu.

Gösteriye katılmışsanız, olaylı sonuçlanmışsa ve de yakayı ele vermişseniz, kurtulacağınız yollar mutlaka vardır, söylemesi ayıp. Mesela, gösteri sırasında çekilen fotoğrafınıza bakıp, "Ben değilim," dersiniz. Hırsızın aklına taş düşürmüş olmayalım ama dünya âlem bilir bunun böyle olduğunu. Birazdan okuyacağınız hikâye gibi.

Evet, sanıklar arasında gençten bir çocuk var. Türkçesi iyi olmayan bir Kürt genci. Kendini sağlama almış görünüyor.

Sıra ona geldi. Savcı, çocuğu yanına çağırıp bir fotoğraf gösterdi. Fotoğrafa üstten bir göz atıp "Komutanım, bu ben değilim," dedi çocuk. Savcı uyanıktı tabii. Çünkü, çocuğa gözaltında önden-yandan-arkadan çekilen şu fişlenme fotoğrafları vardır ya, onu göstermişti. "Oğlum, uyanıksın ama; ben de salak değilim, bu gözaltında çekilen fotoğraf," demişti. Salonu bir kıkırdama almış, oğlan da alı al, moru mor oturmuştu yerine.

Belediye Başkanı gerillaların ekmeğini denetlerse...

Evet, yanlış duymadınız, Belediye başkanlarının ille de kameraları yanlarına alıp kentlerin fırınlarını, lokantalarını denetleyecek ve ellerine aldıkları fare ölüsünü kameralara tutarak, "Halkımızın sağlığıyla oynanmasına müsaade etmiyimiciiiz," diye çalım atacak halleri yok ya! Belediye başkanıdır bu, nerede insan hayatını tehlikeye sokan bir mekân var ise teftiş yapar, soruşturma açar. Ama anlatacağımız teftiş biraz tuhaf tabii.

Sene 1998, aylardan Ağustos. Karlar erimiş, yollar açılmıştır. PKK'liler, Van ile Bahçesaray arasında bağlantıyı sağlayan yolun Karabet Köyü ile Narlı Köyü arasında yol kontrolü yapar. Ve bir de bakarlar ki Bahçesaray Belediye Başkanı Naci Orhan da seyahat edenler arasında. Kimliklere bakılır ve Orhan'ın bir süre misafir edilmesine karar verilir. Yolculuk başlar tabii. Gerillalar, beraberlerindeki çobanın elbiselerini Orhan'a, Orhan'ın elbiselerini de çobana giydirip, çobanı salıverirler. Orhan ise çobanın giysileriyle yolculuğu sürdürür. Geriye kalan kısmı Orhan'ın ağzından dinleyelim:

"Bana bir oda yaptılar. Oda dediğimiz makam gibi bir şey. Tutup büyük bir kaya parçasının etrafını taşlarla çevirdiler. Kayanın üstüne de Bahçesaray Belediye Başkanlığı yazdılar. Uzun ince bir taşı da masa olarak önüme koydular. Bir sek-

reterim de oldu. Gelen geçen 'Başkanım' diye hitap etti. Sonra da 'Biz ekmek pişirdik, denetleyecek misin?' dediler. Baktım ve ben de 'Bu kez ceza kesmiyorum, fakat bir daha bu durumda görürsem kapatırım burayı,' dedim."

Belediye Başkanı Orhan daha sonra serbest bırakıldı tabii. Bahçesaray'da da davul zurna eşliğinde halay çekilerek karşılandı.

Gelin size şeker verelim

1992'nin Ağustos ayı ve yer Adana'nın Özgür Mahallesi. Mahallenin büyük bölümü, Kürt illerinden göç edenlerden oluşmaktadır. Olay, 'çaplı' bir operasyondur. Bir grup çocuğun mahallede top, seksek falan oynadığı saatlerde, emniyet teşkilatında da ciddi bir operasyonun son tatbikatları yapılmaktadır. Ve polisler söz konusu mahalleye gelir. Çocuklara "Pişşttt! Gelin size şeker verelim," diye seslenen polislerin babacan tavrından etkilenen çocuklar da sazan gibi giderler şekerin peşine. Ancak, çocuklar şeker yerine soluklarını karakolda alırlar. Çünkü gözaltına alınan ve yaşları 8 ila 10 arasında değişen toplam 10 çocuk, Ethem Kuzucuk İlkokulunun camlarını kırmakla suçlanmaktadırlar. Polis, ailelerin araya girmesiyle çocukları serbest bırakır.

Kum almak yassah!

Ağustos 1992. Adana'ya 24 km. mesafede bulunan ve Kürt kökenli ailelerin oturduğu Yunusoğlu köyünde, denizden kum alan İsmail Özçelik, jandarmalar tarafından gözaltına alınır. "Yanımda bulunan Emin Aytekin isimli arkadaşımla birlikte nehirden kum aldığımız için saatlerce dövüldük. Komutan hızını alamayarak şapkasını çıkarıp bana kafa attı," diyen Özçelik, nasihatlanarak serbest bırakıldığını söy-

ler. Daha sonra köy muhtarı Dede Doğan ise jandarmalarca karakola çağrılır ve kendisine bir tebligat yapılır. Tebligata göre hırsızlığı önlemek amacıyla köylülerin ot toplaması, at arabası kullanması ve denizden kum taşıması yasaklanmıştır. Muhtar, karara şaşırarak "Şu ana kadar bu köyde ve çevresinde hiç hırsızlık olayı yaşanmadı," der. Der ama karar karardır.

Gece gezen terörist

7 Ağustos 1993. İstanbul'un Kağıthane ilçesi Nurtepe semtinde ağabeyinin evini taşıyıp, gece kendi evine dönen Doğan Özdemir adlı kişinin endamı çok şüpheli bulunur ve polislerce gözaltına alınır. Özdemir, bir gece yaşadıklarını şöyle anlatır: "Bana nereden geldiğimi, ne yaptığımı, bu saatlerde ne aradığımı sordular. Onlara yanıt verdim ancak inanmadılar. Benim örgüt üyesi olduğumu, duvarlara yazı yazdığımı, afiş astığımı söylediler. Onlara evli ve iki çocuk babası olduğumu söyledim, inanmadılar. Hasdal Kışlasının yanındaki köprünün altına götürdüler. Üç polis silahlarını çıkararak mermiyi sürdü ve ağzıma dayadılar. Bir süre sonra serbest bıraktılar."

Allah'ın emridir ihbarcılık

Yer Urfa, sene 1993. Bu seneler memleketin birlik ve bütünlüğünün en az Kurtuluş Savaşı dönemindeki kadar tehdit altında olduğu günleri içermektedir. Ve vatan aşkı ile yanıp tutuşanlardan biri de Urfa Valisi Ziyaeddin Akbulut'tur. Akbulut, bir bir köyleri gezerek halkı teröristlere karşı birlik ve bütünlük içinde olmaya çağırır ve teröristleri, görüp de görmemezlikten gelenlerin, hatta onlara ekmek verenlerin devlete bildirilmesini ister. Fakat işi abartır ve hızını alamayarak halka, "Ben demiyorum bunu, Allah emrediyor. İhbar ettiği-

nizde kimse sizin ihbar ettiğinizi bilmeyecek, yalnızca Allah ve siz bileceksiniz. Polis ve jandarma bile bilmeyecek," der.

Hani, insanın aklına türlü türlü şey geliyor. Ne yani, bu operasyonlar doğrudan Allah tarafından mı yönlendiriliyor? Eğer öyleyse...

Uyanık gazeteciler...

Yer Diyarbakır, sene 1993. Diyarbakır'da bulunan gazeteciler bir haberi izlemek üzere topluca otobüse binip Diyarbakır dışına çıkmaktadır. Fakat gazetecileri bilirsiniz, bir araya geldiler mi yoğunlaştırılmış geyik sohbetleri yaparlar. İşte bu sohbetlerden birindedirler. Dur tabelası görülür ve arabaya korucular dalar. Gazetecilere kim olduklarını, nereye gittiklerini falan sorup kimlikleri toplarlar. Bizimkiler matraklık yapıp basın kartı yerine bankamatiklerini verirler korucuya. Korucumuz kartı güzelce inceler ve dönüp der ki "Yalancılar, beni kandırmaya mı çalışıyorsunuuuuzzzz, ayrı ayrı gazetelerde değil, hepiniz aynı gazetede çalışıyorsunuz."

Çünkü bütün bankamatikler aynı bankaya aittir.

Son dört senedir karakoldayım ahali!!!

Memleketin hareketli olduğu senelerden biri daha. Yıl 1993. Yer, Ardahan'ın Göle ilçesi, Çakıldere Köyü. Kahramanımız Nusret Hoş. Nusret Hoş, canına tak eder ve dayanamayarak bir konu hakkında basın mensuplarını bilgilendirir. Der ki, "Köy muhtarı Mahmut Koçak ile kavgalıyız. O nedenle ben ne yapsam beni şikâyet ediyor ve son dört sene her hafta sonumu Jandarma Karakolunda geçiriyorum."

Eee, varın düşünün, siz hafta sonları pikniğe falan gidince bir şeyler yiyorsunuz değil mi? İşte vatandaş Nusret yemiş.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Adalet Mülkün Temelidir

Siz değerli okuyucular için el değmeden hazırlanan ve dağların geçit vermez yamaçları ile yaylaların serinliğinden harmanlanarak sizlere sunulan bu bölüm, hepinizi yer yer adliyelere, yer yer DGM koridorlarına, cezaevlerine, yürüyüşlere, İlhamilere, Bekçi Murtazalara, yani kamuya açık tüm alanlara götürecek. Ancak, konuların ehemmiyeti ve kapsamı o kadar geniş ki, bölüme ad bulmakta epeyce güçlük çektim. O nedenle en uygun başlık buydu: Adalet Mülkün Temelidir.

23 Ekim 2000. Yakın zaman yani. Yer, Şırnak'ın İdil ilçesine bağlı Pınarbaşı Köyü. Kahramanımız hiç Türkçe bilmeyen 49 yaşında Hatice Erat adlı ev kadını. İdil ilçesi Özbek Jandarma Karakoluna bağlı askerlerce eve baskın yapılır. Ev kadınıdır deyip geçmeyin, bakın evde neler neler çıkmıştır: 1 adet maket bıçağı, 1 adet pense, lehim yapmak için 1 adet havya, cam şişe içerisinde lehim pastası, kontrol kalemi, sargı bezi, deforme olmuş pil, tornavida, pilot kalem, CD, alyans anahtar, bant...

Daha ne olabilir ki? Kimyasal silah bile yapılabilir bunlar-

dan. Derhal tutanaklar düzenlenir ve bizim bombacı gözaltına alınır. Bir tercüman tutulur, kadın sorgulanmaya başlar. "Valla, yabancı olarak, akli dengesi bozuk kardeşimden başka kimse gidip gelmez evimize. Bir de 7 yaşında oğlum var. Telleri telefon tamircilerinden aldı, telefonu tamir etmek için," der. Bu sözler yeter mi? Yetmez.

Kadına dava açılır. Bu hikâye yazıldığında, Hatice Erat, Diyarbakır DGM'de tercümanlar aracılığıyla aynı şeyleri söyleyip duruyordu: "Valla yabancı kimse gelmemiş evime..."

Hırsız tanık olunca...

Bu seferki kahramanımız tam bir karambole gider. Nasıl mı? Hikâye şöyle başlar:

Tarihlerden 12 Aralık 1996. Diyarbakır ili Kulp ilçesi Çağlayan Köyü nüfusuna kayıtlı ve 1971 doğumlu Ömer Can, bir zamanlar bir müteahhidin yanında çalışır. Fakat müteahhit bu, parasını vermez. E ne yapılır bu durumda? Kahramanımız doğru olanı, ona yakışanı yapmaya karar verir. Müteahhidin gözünün bir miktar korkutulması farz olmuştur. Cebine kuru sıkıyı koyup yola çıkar. "Kör şeytanın kör taşı" derler ya, yol kontrolüne denk gelir. Üzerinde kuru sıkı yakalanınca da haydi bakalım karakola. Jandarma Karakolunda kuru sıkıyı ne için, nereye götürdüğünü falan anlatsa da olmaz. Tehlikeli günlerdir. Fakat bundan sonraki muamele, tam bir filme dönüşür. Karakolda bir de hırsız vardır. Ömer Can'ın anlatımı ve avukatların iddiasına göre hırsıza şahitlik önerilir. İşin sonunda kurtulmak da var. Hırsızımız figüranlık teklifini kabul eder ve bizimkinin karşısına çıkarılır. "Efendim," der, "Ben şahsı 23 Ağustos 1992'de Lice-Bingöl karayolunun Lice ilçesi Hadik Köyü Manizor mezrası yol ayrımında gördüm. PKK'lılar yol kesmişlerdi. Kendisi de onla-

ra komutanlık ediyordu. Üzerinde bombalar ve silahlar vardı. O olaylar sırasında 4 kişi öldü, 10 kişi yaralandı. Bir de bölücü örgüt propagandası yapıldı."

Gel de kurtul! Üstelik böyle bir olay da vuku bulmuştur söz konusu tarihte. Derken bizimkisine cezaevi yolu görünür. TCK'nın 125'nci maddesi uyarınca yargılanmaya başlar. Avukat, "Madem komutan, öyleyse komutanları 163'ten yargıladığınız gibi bunu da yargılayın," dese de mahkeme heyeti kabul etmez. Netice, "Haberimiz yayına hazırlandığı sırada mahkeme devam ediyordu," cümlesinden ötürü bilinmiyor.

Alternatif lig ha!

Sene 2001. Konumuz, HADEP'li gençlerin Adana'da düzenledikleri futbol turnuvası. Malumunuz, gençliğin tüm eğilimlerini, manalı potalarda buluşturma ve eritme çabası içindedir ya HADEP'li gençler. İşte bu çaba ile dönem dönem futbola da el atılır, turnuvalar "Barışa vesile olması" talebi ile başlar. Tam da bu çabaların biri Adana'da icra olmaktadır. Düzenlenen turnuvaya katılan 30 takımın isimleri "Welat", "Dilan", "Serhat" vs. olduğu için tehlikeli bulunur tabii.

Üzerlerinde şortları, askılı t-shirtleri olmak suretiyle 112 kişi toplanıp gözaltına alınır. Yine aynı kıyafetlerle mahkemeye çıkarılır ve "Alternatif lig kurmak, PKK'ya taraftar toplamak ve izinsiz sportif faaliyetlerde bulunmak" suçundan ifadeleri alınıp, salıverilirler. Duruşmayı izlemeye gelenler ise, yarı şamata, yarı protesto niyetine, slogan atar; HADEP Başkanı'nın adı Fatih olduğu için "Fatih başkan, HADEP şampiyon!" diye.

Osman Ağa'nın uçaksavarı

Şırnak'ta bir ağanın hikâyesi bu. Korucubaşı ve aşiret ağası olan Osman Demir'in emrinde üç bin korucu vardır. Devlete ait olan bir de uçaksavar. Fakat, Osman Ağa koruculuğu bırakmaya kalkışınca başına gelmeyen kalmaz. Devlete ait uçaksavar, PKK'lilerin olur, Osman Ağa da cezaevini boylar. İddianamede, Osman Ağa'nın PKK'nin komutanlarıyla telsiz konuşması yaptığı ve artık adamlarıyla birlikte PKK'li olduğu yazar. Osman Ağa duruşmada, "Hayır efendim, benim hiçbir münasebetim olmamıştır kendileriyle," savunmasını verip, tahliye olur. Yattığı beş ay da yanına kalır. İkinci gün gazetelerde, "PKK'nın ağası tahliye oldu," yazar.

Yatak vermemişem

Köylünün biri gözaltına alınır yine yardım yataklıktan. Fakat olayın hangi köyde, ne zaman geçtiğini sormayın. Çünkü her yerde anlatılan bu hikâyenin gerçek kahramanına henüz ulaşmış değiliz, çalışmalarımız sürüyor.

Mahkeme heyeti, kahramanımızın yüzüne iddiayı okumaktadır, "Sen teröristlere yardım yataklık etmişsin," diye. Fukara köylümüzün yanıtı kısa ve öz olur: "Efendim, doğru, yardım ettim. Ama yatak vermemişem, iftiradır."

DGM'lik telefon

Aslında şimdi anlatacağımız hikâye, teknolojinin hızla ilerlediği şu hayalimizdeki uzay çağına ulaşma yolunda Kürtlerin her şeye rağmen karşılaştıkları trajikomik durumları çok iyi özetliyor.

Malumunuz, cep telefonları tüketim âlemimize sunulup, hele bir de istediğimiz müziği yükleyip, istediğiniz selam-

lama modunu yazdığımız türleri de icat olunca hayat pek renklendi. Mesela, tıkış tıkış bir minibüste yol alırken, şofõrün telefonu "Herne pêş" ile çalmaya, günün anlam ve önemine ilişkin mesajlar atılmaya, Öcalan'ın silüeti yine mesajlarla telefonların ekranlarına yerleştirilmeye başladı.

Hal böyle olup, rengimiz ve neşemiz gün be gün artınca, diyalektik materyalizmi de kanıtlayacak görüntüler oluştu. Hani vardır ya, "Her şey ancak karşıtlarıyla vardır," diye.

Gelelim olayımıza ve kahramanımıza. Yer Urfa'nın korucularıyla ünlü şirin ilçesi Siverek. Kahramanımız da Fahri Karaalp. Karaalp, 2001 Ağustos'unun sıcak günlerinin birinde Siverek Jandarma Bölük Komutanlığına bir iş için gidip, yasak olduğu için telefonunu da emanete bırakır. Eeee, asker de pek meraklı, kurcalayıp durur telefonu. Kurcalar ki ne görsün, bizimki telefonun selamlama moduna "Roj Baş Kürdistan" (Günaydın Kürdistan) yazmış. Tabii erimiz, vatanın bütünlüğünü tehlikeye sokacak bir manzarayla karşılaşıp, tehlikeli bir zatı kıskıvrak keşfettiği için heyecanlanır. Koşup, takdirine en fazla ihtiyaç duyduğu komutanına bildirir durumu. Operasyona dahi gerek yok, bizimki kıs kıvrak tutulur ensesinden. Karaalp, sorgu sualden sonra "yetki sınırlarını aştığı için" askerlerce Siverek Emniyet Müdürlüğüne gönderilir. Orada da sorgudan geçip, sonunda mahkemeye çıkarılarak tutuklanır. Hem de PKK sempatizanı olup, "propagandasını" yapmaktan.

Burası DGM, yok öyle...

Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı Kamışlı köyünde ikamet eden Mehmet Zeki Yılmaz ile akrabası Enver Bayram, 1991 yılının Kasım ayında kız kaçırmaya, evet yanlış duymadınız kız kaçırmaya gider. Üzerlerine de bir silah alırlar "ne olur ne olmaz" mahiyetinde. Fakat bölgede operasyona çıkan as-

kerlerin pusu kurduğunu kim bilebilir? Tabii pusuya düşerler. Enver Bayram olay yerinden kaçarken, M. Zeki Bayram, elindeki silahla birlikte askerlere teslim olur. İddiaya göre askerler, yakalanan silahla bir el havaya ateş ettikten sonra Bayram'ı gözaltına alırlar. –"Askerler niye bir el havaya ateş eder ki?" diye anlamsız bir soruyu kabul etmiyorum– Gözaltı ve savcılık aşamalarından sonra tutuklanan Bayram hakkında Diyarbakır DGM'de "PKK'ye yardım ve yataklık etmekten" dava açılır. Bayram, katıldığı duruşmalarda tüm iddiaları reddedip, silahı neden taşıdığını anlatsa da pek işe yaramaz.

Bayram 5 ay Diyarbakır E Tipi Cezaevinde tutuklu kaldıktan sonra tahliye olup eski mesleği olan inşaat işçiliğine devam eder. Ankara ve İstanbul'da uzun yıllar inşaat işlerinde çalışan Bayram, hakkında açılan davanın duruşmalarına katılmaz ve davanın sonucu hakkında da bilgi edinmez. Bu arada mahkeme heyeti duruşmalara katılmayan Bayram hakkında gıyabi tutuklama kararı çıkarır. Ancak Bayram tüm bu olup bitenlerden habersizdir.

Dava 10 yıl boyunca böyle sürer. Ancak Zeki Bayram, mahkemeye gelmediği için duruşmalar hep ertelenir ve dosya duruşma zabıtlarıyla kabarır. Af tartışmalarının ardından Şartla Salıverme ve Cezaların Ertelenmesi Yasası çıkar. Karar resmî gazetede yayımlandıktan sonra Bayram, yasadan yararlanmak için Diyarbakır DGM Savcılığına başvurur. Ancak, 10 yıl önce açılan davaya bakan mahkeme heyeti değişmiştir. Savcı dosyayı incelemeye alır ve "silahlı eylem" bulgusuna rastlar. Yasadan faydalanma sevinciyle DGM'ye giden Bayram, eline takılan kelepçe ile Diyarbakır E Tipi Cezaevine gönderilir. Yardım ve yataklık dosyasını inceleyen savcı, silahlı eyleme katıldığı gerekçesiyle Bayram hakkında TCK'nın 125. maddesi uyarınca idam istemiyle dava açar. Karşılıklı çatışmanın yaşandığının ileri sürüldüğü iddianamede, havaya sıkılan silahın tek boş kovanı da delil olarak gösterilir.

Olayın en enteresan yanı ise o gece kaçmayı başaran Enver Bayram da DGM'den nasibini alır. Askerden izine gelip, duruşmaya "tanık" sıfatıyla katılan Enver Bayram, TCK'nın 125'nci maddesi uyarınca yargılanmaya başlar. İddianamede, Bayram'ın askerlerle yarım saat çatıştığı ileri sürülmektedir. Ancak, sadece bir kovan vardır delil olarak. Bu da Bayram'ı kurtarmaya yetecek "çapta ve ebatta" değildir.

Kimseye sigara vermeyin

Mardin'de 2001 yılının Eylül ayında kolluk kuvvetleri tarafından büyük bir harekât düzenlenir. Harekâtta, PKK itirafçısı Murat Kayataş'ın ifadeleri doğrultusunda HADEP Mardin Merkez İlçe Yönetici ve üyeleri de gözaltına alınır. İşkenceye uğrayan HADEP'liler tutuklanır ve haklarında Diyarbakır DGM'de dava açılır. Davanın iddianamesinde, HADEP Merkez ilçe Başkanı Mehmet Şükrü Değirmenci'nin PKK'nin dağ kadrosuna eleman kazandırarak lojistik destekte bulunduğu, Kızıltepe Kaymakamlık lojmanlarına yapılan saldırıda PKK'lilere yardım ettiği belirtilir. Abdulkadir Ablay'ın HADEP üyesi olduğu hatırlatılan iddianamede, en enteresan kısım, Ablay'ın Necmettin Adım adlı kişiye sigara ve çakmak vermek suretiyle PKK'ye yardım ve yataklık ettiğinin ifadelendirildiği kısımdır.

Enteresan bir olay ise aynı günlerde Mardin'in Savur ilçesinde yaşanır. İlçe örgütünü açmak üzere hummalı bir çalışma yürütüp, resmî işlemlerini tamamlayan HADEP'liler, bir yer tutarak Kaymakamlığa başvurur. Fakat gelin görün ki, HADEP'in parti binası için tuttuğu yer, Savur İlçe Emniyet Müdürlüğünün hemen karşısıdır. Bu durum kaymakamı endişelendirir ve Kaymakam kararını açıklar: "Güvenlik gerekçesi ile talebiniz reddedilmiştir..."

"Kimin güvenliği?" sorusunun yanıtı ise bilinmez.

Bayrak fantezisi

Yer Nusaybin. Aralık 1990. Ahmet Oral, Nusaybin'de Sosyalist Partinin yanındaki bir binada fotoğraf stüdyosu işletir. Ancak gelen iki müşteri öyle bir fotoğraf çektirir ki Ahmet Oral'ın savcılar ve polislerin elinden kurtulması epey zaman alır. Çünkü dönem hızlıdır ve dağa gidemeyenler de en azından fotoğraflarla kendilerini iyi hissetmek ister. İki vatandaş gelerek ellerindeki sarı-kırmızı-yeşilli bayrağı masaya koyar, kafalarına da poşu sararak poz verir. Duyumu alan emniyet birimleri, önce söz konusu iki şahsı, ardından da bizim fotoğrafçıyı götürüp döver. Ben dövmek diyorum ama siz anlayın muameleyi.

Üç kişiden her biri ayrı bir mesele anlatır. Ama ortaya şöyle bir tablo çıkar: Ahmet Oral masum, çünkü sadece işini yapmıştır. Diğer iki şahıs daha az masumdur, çünkü dedik ya malum fotoğrafları çektirmişlerdir. Fotoğrafların da bir yerlere gönderildiği falan yok, yanlış anlaşılmasın. Derken bizim fotoğrafçıya DGM yolu gözükür. Dava açılır, "Yasadışı PKK (APO) örgütüne yardım ve yataklık etmekten". Bu arada, o dönem nedense PKK kısaltması her yapıldığında parantez içinde APO yazısı yer alıyor. Yargılama başlar, beraat fotoğrafçıya nasip olur.

Beşikçi'ye kitabı yasak

Yazdığı kitaplar ve yazıları nedeniyle hakkında yüzlerce yıl hapis istemiyle dava açılan Dr. İsmail Beşikçi, yine kitapları hakkında açılan bir davaya savunma hazırlamak üzere avukatı Levent Kanat'tan "İşlevsizleşen Yasaklar", "Kirletilen Kavramlar", "Kirletilen Değerler" adlı kitaplarını ister. Ancak, söz konusu kitaplar yasaklandığı için Beşikçi'ye verilmez.

HADEP adlı örgüt

Yer Siirt, tarihlerden 10 Haziran 1999. HADEP Baykan İlçe Başkanı Mehmet Emeç'in evine polislerce baskın düzenlenir. Fakat baskını yapan polisler bile böyle bir manzarayla karşılaşacaklarını akıllarının ucuna getiremez. Zira Emeç'in evinde kocaman bir HADEP bayrağı asılıdır. Tez tutanaklar tutulur, suç unsuruna el konulur ve Emeç gözaltına alınır. Bir süre sonra iddianame hazırlanmıştır. Emeç, evine astığı bayrakla 'örgüt propagandası' yapmıştır ve yargılanma başlar. İşin tuhafı, Emeç'in evinde mahkeme kararıyla keşif dahi yapılır.

Bir garip slogan davası

Haziran 1999. Yer İstanbul. "Cumartesi Anneleri"ni bilirsiniz. İki sene boyunca Galatasaray Lisesi önünde kayıpların bulunması için oturmuş, yer yer dövülmüş, yer yer gözaltına alınmışlardı. Günlerden bir gün yine gözaltına alınırlar. Fakat kayıp yakınlarının başlarına gelenler gözaltında yaşadıklarıyla sınırlı kalmaz. Hanım Tosun, Mehtap Yurtluk ve Necmiye Aydın, nezarethanenin duvarına yazı yazdıkları iddiasıyla Fatih 1. Asliye Ceza Mahkemesinde yargılanır. İfade veren polisler, "Nezarethane yeni boyanmıştı. Bu kadınlar çıktıktan sonra sloganların yazılı olduğunu gördük. Ayakkabı topuğu, göz kalemi ve fermuar başlığı kullanılarak yazılar yazılmış," der. Fakat gözardı edilen bir şey vardır. O da gözaltına alınanların okuma yazma bilmemesi...

Yazmayı bilmeyen Memet

27 Temmuz 1999. Muş merkeze bağlı Ilıca Köyü'nde ikamet eden Dinçer, Eroğlu ve Çete aileleri bir tebligatla karşılaşır.

Ş.D. (15), M.E. (14) ve A.Ç. (15) adlı çocukların Merkez Jandarma Karakolu'na teslim edilmesi istenmektedir. Karakola götürülen çocuklar iki gün askerlerce sorgulanıp Muş Cumhuriyet Savcılığı'nca tutuklanır. Van DGM'de TCK'nın 312'nci maddesi uyarınca, "Halkı açıkça kin ve düşmanlığa teşvik etmekten" haklarında dava açılan çocukların Ilıca Köyü'ndeki camiinin duvarına "Yaşa Kürdistan yaşa! Benim vatanım Kürdistandır – Memet" yazdıkları ileri sürülür. Fakat sloganda adı geçen M.E. okuma yazma bilmemektedir. Durum erken fark edilir ve çocuklar tahliye olur.

Polisler gafil avlanınca

Benzeri bir olay da İstanbul'da yaşanır. 2 Eylül 1992'de İstanbul DGM'de bir dava görülmektedir. Davanın sanığı Ali Noyan'ın evine baskın yapılmış, Şivan Perver ile sarı-yeşil-kırmızının bir arada bulunduğu bir adet sofra ele geçirilmiştir. Polisler, konunun üzerine itinayla eğilir, "kriminal" incelemeler yapılır ve olay bir dedektif titizliğiyle incelenerek fezleke hazırlanır. Bildiğiniz gibi, hazırlanan fezlekeler, savcılıklarca iddianameye alınır.

İşte, Noyan hakkında hazırlanan iddianamede de fezlekeden ibareler vardır. Şöyle ki Noyan'a Nurettin adında bir PKK militanı "düzenli olarak" örgütsel doküman vermiş, Noyan da bunları okuyarak "bilinçlenmiştir". Fakat komedi kısa sürede ortaya çıkar. Çünkü Noyan der ki, "Okuma yazmam olmadığı için hazırlanan tutanağı imzalamadım. Fakat polisler zorla parmağımı bastılar."

Atatürk deyince şapkanı çıkaracaksın

Nisan 1996. Kars'ta Kutlu Doğum Haftası töreni Kars Kültür Müdürlüğü Toplantı Salonu'nda yapılır. Sunucu, "Ata-

türk ve şehitler için saygı duruşunda bulunulması ve İstiklal Marşı'nın okunması" amacıyla izleyicileri ayağa kaldırır ve marş okunmaya başlar. Ayağa kalkanlar arasında gariban iki köylü Aytaç Sadi ve Ömer Gül de vardır. Ne bilsinler "ayağa kalkılınca şapka çıkar," şartlı refleksini. Gözaltına alınırlar. Ardından da "Atatürk'e hakaretten" cezaevine...

Mektupla bölücülük

Yerimiz Ankara, Nisan 1996. Siyasi davadan Haymana Kapalı Cezaevinde bulunan Erdoğan Ünal, Kadınhanı Cezaevindeki arkadaşına bir mektup gönderir. Ancak malumunuz, cezaevlerinde mektuplar incelenir, metnin bütününde suç kastı varsa işlem başlatılır, suç eğer kelimelerle sınırlıysa söz konusu kelimelerin altı çizilir. Erdoğan Ünal'ın da mektubu incelenmiştir ve mektupta bol miktarda suç unsuruna rastlanır. Çünkü Ünal, açlık grevinden bahsetmiştir. Derhal soruşturma tamamlanır ve DGM tarafından TCK'nın 312/1 maddesi uyarınca yani, "Kanunun suç saydığı bir fiili açıkça övmekten" dava açılır. Ünal, 2 yıl hapis, 450 bin lira para cezasına çarptırılır.

Ajandayla bölücülük

Kürtçe yayımlanan *Pine*, Kanuni Sultan Süleyman'ın bile eline alıp dolaşmasında sakınca görülecek nitelikte bir mizah dergisiydi. Bu tehlikeyi fark eden OHAL Valisi de derginin bölgeye girişini yasaklar. Ardından habire isim değiştirse de bu dergi bir daha o sınırlar içine adımını atamaz. Fakat 2001 yılı ajandası bastıran *Pine* ekibi, "Yuh, ajandayı da sokmayacak halleri yok ya!" diyerek Diyarbakır'a dağıtılmak üzere sayfaları boş, üzerinde Pine amblemi olan ajanda gönderir. Ama iş *Pine* ekibinin sandığı gibi yürümez. Çünkü 12 Ara-

lık 2000'de gözaltına alınan dağıtımcılar Suat Özalp, Mehmet Karabaş ve Ali Kemal Çalışkan tutuklanır ve haklarında Diyarbakır DGM'de "Devletin bölünmez bütünlüğü aleyhine propaganda yapmak"tan dava açılır.

Olmayan kongreye dava

Yer Diyarbakır. Bilirsiniz, Diyarbakır'da tüm sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ve HADEP'liler DGM'liktir. Her konuşmaları soruşturma konusu olan ve haklarındaki dava sayısı yer yer 60'ı bulan sivil toplum örgütü temsilcileri ve HADEP'liler yine bir davada bir araya gelir.

DGM'de açılan davanın iddianamesinde, HADEP İl Başkanı Ali Ürküt, Demokrasi Platformu Sözcüsü Ali Öncü, HADEP İl Başkan Yardımcısı Mefair Altındağ, HADEP Yönetim Kurulu Üyeleri Şükran Aydın, Zübeyde Zümrüt, İsmail Aydın, Fatma Kızılkaya, Remziye Berk, Hanefi Yıldırım, Mehmet Çetin ve Mehmet Cemal Köçer'in 1 Eylül günü Demirok Tesisleri'nde yapılan HADEP Kongresi'nde Kürtçe konuştukları, Kürtçe pankart taşıdıkları ve slogan attıkları, dolayısıyla "bölücü örgüt propagandası yaptıkları" yazar. Fakat, gelin görün ki böyle bir kongre yapılmamıştır. HADEP'lilerin ve Ali Öncü'nün ifadelerini alan DGM, "Sanıkların üzerine atılı suçu işledikleri hususunda her türlü kuşkudan uzak, kesin ve inandırıcı nitelikte kanıt elde edilemediği anlaşılmış olmakla, tüm sanıkların ayrı ayrı beraatlarına karar verilmiştir," der.

Oryantal Alev Ataç...

Sene 16 Aralık 1992. Van'da Kumsal Gazinosu'nda sahne alan bir gösteri ekibinden oryantal dansöz Alev Ataç sahnede hünerlerini icra eder. Fakat dinleyicilerden niyeti bozuk biri peçeteye bir şeyler karalayarak bizimkine uzatır. Ataç ne

bilsin kağıtta ne yazdığını, pat pat pat okumaya başlar. Lakin üçüncü kelimesinde yediği haltı anlar. Tabii iş işten geçmiştir. Çünkü peçetede, "Döndüğümde burayı Kürdistan olarak görmek istiyorum," yazmaktadır. Yazan kahramanın kimliği bilinmez ve gizemini korur. Alev Ataç da peçetenin üzerinde fazla durmayıp gösterisine ve turnesine devam eder. Ancak savcılık işin peşini bırakmaz. Alev Ataç'a dava açılır, dava bir süre sonra karara bağlanır. 1995'te izine rastlanan ve olup bitenlerden bihaber olan Ataç tutuklanarak cezaevine gönderilir. Peçetenin bedeli mi? 8 yıl.

Kürtçe zılgıt

16 Temmuz 1995. Ankara DGM'de HADEP'lilerin bir davası görülmektedir. İzleyiciler DGM koridoruna birikir. Ama Kürtler'i bilirsiniz, Kürt kadınlarını hele hele. Ellerini ağızlarına götürdüler mi, "tililililililililili!!!!!!!" diye bir ses çıkarırlar. Yani zılgıt. Bilmeyen kişi neye uğradığını şaşırır.

Kadınlar hem partililerin yargılanmasını protesto etmek hem de partilileri desteklemek babında ellerini ağızlarına götürüp, DGM salonunu düğün alanına çevirince olan olur. "Bir dava var davadan içerü," biçiminde, kadınlara dava açılır. "Kürtçe tilili çekmek suretiyle bölücülük propagandası yapmak"tan.

Yayımlanmayan yazıya dava

Haftalık *Azadi* gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Ahmet Zeki Okçuoğlu'nun köşe yazıları nedeniyle gazete sürekli toplatılıp, dava açılır. Ancak gün olur devran döner ve Okçuoğlu, rahatsızlığı nedeniyle köşe yazısını yazmaz. Gazete yine incelenmek üzere DGM'ye götürülür ve bu sefer DGM gafil avlanır. Çünkü savcı hazırladığı tutanakta, "Gazete-

nin falanca sayfasının falanca köşesinde yer alan Ahmet Zeki Okçuoğlu'nun yazısında bölücülük yapıldığı için gazetenin toplatılmasına..." der.

Her sayısı toplatılan haftalık *Newroz* gazetesi ise bir değişiklik yaparak DGM'yi sınar ve 34 ile 35'nci sayılarında "Kürdistan" kelimesini kullanmaz. Ancak bu sefer gazetenin bulmacasına dava açılır. İşin tuhafı, aynı bulmaca bir sonraki sayıda da yayımlanır; ancak dava açılmaz.

Hey gidi Diana

Konya nüfusuna kayıtlı Mustafa Göçmen, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından "refah düzeyini yükseltmek" üzere 1994'te Romanya'ya gidenler arasına katılır. Romanya'ya hızla ayak uydurup, bir de kız sever Diana diye. Aşkından yanan Mustafa Göçmen, Diana'ya şiirler dizmeye başlar. Yine bir gün memleketine, Türkiye'ye dönerken de yolda şiirler yazar. Kapıkule Sınır Kapısı'nda durdurulduklarında, Göçmen'in cebinden şu "amatör" şiir çıkar:

Türkiye ve Kürdistan benim için bir gelecektir
Çocuklarım ve benim için büyük bir andır
Ben seviyorum bir kızı
Onun için ölürüm
Onun adı da Diana'dır...

Eeee, şiir böyle olur da affedilir mi? Edilmez. Göçmen önce Terörle Mücadele Şubesine götürülüp muameleden geçirilir, sonra da DGM'ye ve en nihayetinde cezaevine...

Ne PKK'sı ben MHP'liyim

Bölücülükten bu sefer nasiplenen bir MHP'lidir. Almanya'ya gidip uyuşturucu kaçakçılığına bulaşan Reşit Arı, Türkiye'ye

döndüğünde gözaltına alınır ve "uyuşturucu kaçakçılığı yaparak PKK'ye finans sağladığı" gerekçesiyle tutuklanır. Her duruşmada, sarkık bıyıkları ve soluyan burnuyla, "Efendim ne PKK'sı, ben MHP'liyim," diyen Arı'ya mübaşir bile inanmaz. Derken dayanamaz ve duruşmanın birinde bozkurt işareti yapar. Bu da yetmez tabii. Arı'nın akıbeti bilinmiyor, ancak rivayete göre en son yine DGM'de U ile başlayıp, U ile biten ve bilinmeyen bir dilden olduğu sanılan uzuuuuunn bir ünlemi telaffuz ederken görülmüş.

Çıkmayan kitaba ceza

Edip Polat, Bursa Özel Tip Cezaevinde bir yandan yatarken diğer yandan da kitabını yazar. Yani yatarak yazar. Kitabı tamamladıktan sonra Belge Yayınları'na göndermek üzere gardiyana verir. Fakat gardiyan kitabı inceler ve kafasına elma düşen Arşimet gibi "buldum, bulduuummm!" diyerek doğruca cezaevi müdürünün yanına gider. Kitap, müdür tarafından da incelendikten sonra savcıya verilir, Edip Polat hakkında aşağıdaki ince iddianame hazırlanır:

"Edip Polat'ın Bursa Cezaevinden yazıp Belge Yayıncılık'taki Ragıp Zarakolu'na gönderilmek kaydı ile Bursa Cezaevi İdaresine teslim ettiği 'Bilim mi Resmi İdeoloji mi?' başlıklı yazıda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hakimiyeti altında bulunan bir kısım toprakları Kürdistan, burada yaşayan bir kısım vatandaşlarımızı Kürt halkı olarak nitelendirerek, Kürdistan'da katliam yapıldığı, ormanlarının yakılıp yıkıldığı, Türkiye'nin işgali altında ve sömürgesi olan bir ülke olduğu vurgulanarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan propaganda yapıldığı anlaşılmaktadır.

Sanık tarafından teslim edilen, cezaevi idaresince alıkonulan suç unsuru yazının henüz yayınlatıcıya teslim edilmemiş

ve yayınlanmamış olması ile bölücülük propagandası yapmak suçunun eksik teşebbüs aşamasında kaldığı delillerin tetkiki ile anlaşılmaktadır.

Sanığın 2845 Sayılı Kanun'un 20. Maddesi gereğince durumlarının icrası ile eylemine uyan 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 8/2'nci, TCK'nın 61'nci maddeleri gereğince cezalandırılmasına karar verilmesi kamu adına iddia olunur..."

Evet, kitap henüz yayımlanmamış, yayınevine dahi ulaşmamıştır. Fakat hazırlanan iddianame doğrultusunda yargılama başlar. Yazar Polat, yayımlanmamış bir kitabın propaganda yapamayacağını savunur ama Savcı, "Gardiyan okumuş, cezaevi müdürü okumuş, savcılar okumuş, daha ne olsun!" der. Dava, Polat'ın mahkûmiyeti ile sonuçlanır.

Ancak PKK barıştırabilir

PKK'nin savaşı durdurmasından sonra başlayan siyasallaşma fobisinin ortaya çıkardığı hikâyelerden biri... –Bu arada cümle, gittiğiniz restoranda garsonun direkt, "Efendim, iskender kebabımızı tavsiye ederim," demesi gibi oldu.–

Yer Adana, 2002'nin Ocak ayı. 9 Ocak günü HADEP'in tüm il ve ilçe binalarına baskın düzenleyen polis ve jandarmalar, HADEP'li belediye olan Küçükdikili'de de arama yapar. Ve arama sırasında belediyenin faaliyetlerinin yer aldığı bir rapor bulunur. Raporda, "10 Ekim 2001 günü Örnek ve Aras aileleri arasında çıkan kavganın büyüklere yansıması sonucu beldenin ileri gelenleri ile aileleri barıştırmak için Belediye Başkanı Mehmet Yaşık ve beldede misafir olarak bulunan Derik Belediye Başkanı Ayşe Karadağ'dan rica ederek düğünde her iki aileyi barıştırmaları istendi. Onlar da bu isteği kabul etti," yazmaktadır. Bu yazı Adana DGM Başsavcılığına iletilir ve soruşturma başlar. Küçükdikili Beledi-

ye Başkanı Mehmet Yaşık, 4 Şubat günü ifade vermeye çağrılır. DGM savcısı, Yaşık'a, "Siz bu barışa katıldınız mı? Niye özellikle HADEP'lileri barıştırıyorsunuz? PKK 1996'da 'herkesi barıştırın,' diye bir karar almış, siz bu kararı yerine getirdiğiniz için PKK'ye yardım ve yataklık yapmış oldunuz," der. Yaşık, kısa bir kopuş anından sonra toparlanır ve bu nadide suçlama karşısında savunmaya geçer. Hâkime, "Sayın hâkim, şimdi siz ve yardımcınız kavga ederseniz biz de barıştırırsak bu PKK'ye yardım ve yataklık mı olur?" diye sorar. İşte bir tuhaflık olduğu aşikârdır. DGM hâkimi, "Dosyayı inceledim. Sizi bırakıyorum, ama bir daha böyle şeyler yapmayın," der.

Hep beraber sınır geçeriz

Yer Diyarbakır DGM, sene 2001. Hakkari'nin Çukurca ilçesine bağlı sınır köylerinden getirilen bir yaşlının duruşması yapılmaktadır. Mahkeme başkanı yaşlı adama sorar, "Sen sık sık sınırı geçiyormuşsun, orada teröristlerle görüşüyormuşsun," diye. "Sınırı geçtiğim doğru hâkim bey her gün gider gelirim. Ama kimseye yardım etmedim," yanıtı üzerine mahkeme başkanı şaşırarak, "Yani sınırı geçtiğini kabul ediyorsun?" diye ikinci soruyu yöneltir. Yaşlı köylü, "Tabii hâkim bey, kabul ediyorum. Ama ben değil, bizim karakolun askerleri de her gün sınırı geçerler," der. Buna şaşıran hâkim, "Nasıl yani?" diye sorunca, yaşlı adam, "Evet hâkim bey, beraber sınırı geçer geliriz. Çünkü bizim köyde su yok. 2 kilometre ötede, Irak topraklarındaki kaynaktan su ihtiyacımızı sağlıyoruz," der. Mahkeme başkanı anlar yaşlı adamın neden tutuklandığını. "Yaz," der, "Delil yetersizliğinde sanığın beraatına..."

Gerillalarda sıyrık yok...

İlimiz Şırnak, ilçemiz İdil. Bilirsiniz, Şırnak öyle böyle bir yer değildir. Sıkı yönetilen şirin illerimizden biridir. Buranın misafirleri kendilerini evinde gibi hisseder ve genellikle sınır kapısından sokulan kaçak mallar, bağımlılık yaratan bilimum maddeler üzerinden geçimlerini sağlarlar. Yerlileri ise çoğunlukla ili terketmiştir. Kalmayı başaranlar da genellikle geçimlerini sopa yiyerek sağlar. Evet, Şırnak'ı kısaca tanıttıktan sonra mevzuya gelebiliriz. Şöyle ki; Süryani asıllı İbrahim Konutgan (27) ile Bilal Güleç (18), 2001 yılı Haziran ayının güzel güneşli günlerinin birinde ellerine aldıkları kamera ile bir süre hava atar. Sağı solu çekip, âdeta bir turist havası ile salınırlar İdil'in sokaklarında. Bir ara yorulup, geyik muhabbeti yapmaya başlarlar. Birisi şakacıktan Medya TV spikeri olur, diğeri de onu kameraya çeker. Ama gelin görün ki bizim spiker, "Çatışma oldu, 12 asker öldü, gerillalarda sıyrık yok," der, basın meslek ilkelerini yerle bir ederek... Yanı başındaki Şırnak 2. Hudut Taburundan bihaberdir tabii. Eee, sağ sol keklik dolu, ağızlarını bağlayamazsın ya! Haber uçar askerlere ve tez olay mahalli sarılır. Bizimkileri, "Hele bir gelin bakalım," der, tabura götürürler. Kamerada bulunan bant bir çözülür ki ne çözülsün, içinde yukarıdakiler yetmiyormuş gibi bir de kilisede dilek tutarlarken, "Bu mumları Avrupa'daki tüm halkımızın Mezopotamya'ya dönmesi için yakıyorum," dedikleri görülür. Artık iş jandarmadan çıkmış, yargı alanına girmiştir. Bizimkiler, "Suç sayılı fiili överek propagandasını yapmak ve askerî alanların çekimini yapmak" suçlamasıyla doğru cezaevine gönderilirler.

Çocuklar zafer işareti yaparsa...

Yerimiz yine İdil. Üstelik bu olay da yukarıdaki olayla aynı günlerde oldu. Demek ki o sıralar askerler İdil'de özellikle

kamera taşıyanlara yönelik sürek avı başlatmışlardı. Bu sefer de İdil'in Sulak Köyü'nde olayımız vuku bulur. Askerler, bölgede kamerayla çekim yapıldığı yönünde bir ihbar alıp, değerlendirir. Köye baskın yapılır, sağ sol sarılır ve suç aletine Abdulkerim Koçak'ın evinde rastlanır. Koçak, kasetlerle birlikte Jandarma Komutanlığına götürülür. Kasetler incelenir ve olan olur. Köyün, çevresinin, bağların, bahçelerin çekildiği kasette bir ayrıntı vardır ki akıllara durgunluk verir. Köyün çocukları bir araya gelmiş, kollarını kaldırmış V işareti yapmaktadırlar topluca. Abdulkerim Koçak, "Benim ağabeyim Abdullah Koçak, 9 yıldır Almanya'da yaşıyor. Ülkesine duyduğu özleminden dolayı bana gönderdiği kamera ile köyden görüntü çekip göndermemizi istedi. Ben de köyün içinden ve çevresinden görüntüler çektim. Başka hiçbir kastım yoktu," dese de askerler bu ifadeyi yemez ve yeniden köye dönerek olayla ilgili 9 kişiyi daha gözaltına alırlar. Gözaltına alınanlar 1 Haziran'da İdil Cumhuriyet Savcılığına çıkarılıp tutuklanır. Çünkü söz konusu işaret, "bölücü örgüt propagandası yapmak" manâsını taşımaktadır.

Efendim bu bizim amblemimizdir

Yerimiz Mardin. Şoförler ve Otomobilciler Derneği Başkanı Ali Baraj ile Yönetim Kurulu Üyeleri İhsan Semen, Muhsin Samsa ve Ömer Dönde ile dernek üyeleri, 10 Kasım 1999 günü Atatürk büstüne çelenk bırakır. Davranış takdire şayandır ve göz yaşartıcıdır. Fakat gelin görün ki büste bırakılan çelenkte yine o renkler vardır. Sarı-yeşil-kırmızı. Haber uçar devlete ve zanlıların etrafları sarılıp, harala gürele Emniyet Müdürlüğü'ne götürülürler. Sorgu sual faslı da biter, serbest bırakılırlar. Amma ve lakin her şey emniyetin kapısından çıkıldığı an bitmez. Çünkü işin bir de hukuki boyutu vardır ve "bölücülükten" dernek başkanı ile yöneticilerine dava açılır.

Dernek yöneticileri Diyarbakır DGM'de yargılanmaya başlar. Savunmalarında derler ki, "Efendim, bu merkezi Ankara'da bulunan derneğimizin ambleminde bulunan renklerdir."

Bu sefer hâkim katibe der ki yaz: "Merkezi Ankara'da bulunan Şoförler ve Otomobilciler Derneğinden amblemlerinin renklerinin öğrenilmesine..."

Ankara'ya yazı gider, yanıt gelir. Lakin genel merkez de der ki, "Renkler arasındaki uyuşmazlık ve sarı-kırmızı-yeşilin siyasi amaçlarla kullanılmaya başlanmasıyla federasyon yazışmalarında kullanılan zarf ve kağıtlarda yer alan amblemde Türkiye haritası üzerindeki yeşil, maviye dönüştürülmüştür. Bu değişikliğin yapılması hakkında alınmış hiçbir karar bulunmadığı gibi renk değişimi muhtemelen başkanlık talimatı ile 1985-1990 yılları arasında yapılmıştır."

Sanıklarımız iman etmiş olacaklar ki ilk duruşma beraatla sonuçlanır.

Bölücü çocuklar

Aslında bu mevzuyu anlatırken, sizlerin tebessüm etme ihtimalini hiç hesaba katmıyorum. Muhtemelen burada ünlemsel sesler çıkaracaksınız.

Yer, Urfa'nın Viranşehir ilçesi. Tarihlerden 8 Ocak 2000. İlçede sınır ötesi harekâtı protesto amacıyla bir gösteri yapılır, "Savaşa hayır" sloganları atılır. Gösteri biter ve güvenlik güçlerimiz öyle bir operasyona başlarlar ki evlere şenlik. Hani şu bir ara peş peşe düzenlenen memleketi temizleme operasyonları vardı ya, Balina, Timsah, Paraşüt falan diye. Bu operasyon da söylemesi ayıp o çaptadır. Ama adı yok. Zaten, tarihinde böyle büyük bir operasyon da yok.

Polis, aynı gece Viranşehir'de bir sürü evi basar ve 55'i 18 yaşından küçük olmak üzere toplam 60 kişiyi gözaltına alır.

31 çocuk, geceyi Emniyet Müdürlüğünde geçirdikten sonra serbest bırakılırken; 24'ü çocuk 29 kişi, 9 Ocak'ta adliyeye sevk edilir. Cumhuriyet Savcısı tarafından tutuklama talebiyle Nöbetçi Mahkemeye sevk edilen 29 kişinin sorgusu gece geç saatlere kadar sürer. 7 yaşındaki bir çocuğu serbest bırakan Nöbetçi Mahkeme, 28 kişi hakkında "PKK üyesi oldukları, PKK lehine slogan attıkları ve izinsiz gösteri yaptıkları" iddialarıyla tutuklama kararı verir. Zira çocuklar, çeşitli gösterilerde tek kollarını havaya kaldırıp, parmaklarıyla V işareti yapmak suretiyle "Biji PKK", "Bıji Apo" diye bilinmeyen bir dille bağırmışlardır. Tutuklanan çocuklar Viranşehir Kapalı Cezaevine, dosya da Diyarbakır DGM'ye gönderilir. Y.K (9), H.Y (11) , F.D. (14), B.D. (15), H.D. (16), İ.S. (15), H.V (17), N.V. (16), M.V (17), F.V. (16), S.K (14), F.B, Ş.K (12), A.D (13), Ö.E, H.K (13), M.Y (16), O.D (14), T.G (13), Ş.K (16), B. E (16), M.Hatip Tan (18), Mikail Doğan (18), Feyzettin Vural (18) adlı örgüt üyeleri daha sonra ulusal medyamızda "çocuk" kapsamına alındıkları için tahliye edilirler.

Lal deyip geçmeyin, slogan bilem atıyor

Sene 1998, aylardan Ekim. Ekim'in de 16'sı. Yer Diyarbakır HADEP binası. HADEP'liler açlık grevindeler. Gece polis baskın yapar ve açlık grevine katılanları Emniyet Müdürlüğüne götürür. Gözaltına alınanlar mahkemeye sevk edilir, bir kısmı da serbest bırakılır. Gözaltına alınanların tümüne "Bölücü örgüt propagandası yaptıkları" gerekçesiyle dava açılır. Fakat dava açılanlardan birisi vardır ki Ferzende Maksut adında, o hem sağır hem de dilsizdir. Ancak iddia harikadır. İddianamede, Ferzende Maksut'un PKK ve Apo lehine slogan attığı yazmaktadır. Avukatlar, Maksut'un sağır ve dilsiz olduğunu, slogan atmasının imkânının bulunmadığı-

nı söyler. Mahkeme heyeti de sınar Maksut'u ve "Hele varsa bildiğin bir slogan at bakalım," der el kol hareketleriyle. Lakin Maksut'un gırtlağından sadece uğultu şeklinde bir ses çıkar. İşte bu sınama sonunda Maksut beraat eder.

Atatürk'ün kulağına taş

Bilirsiniz, Atatürk'e nasıl davranılması gerektiği konusunda da yasalar var. Saygıda kusur edenlerin karşılaşması gereken akıbet de önceden belirlenmiştir. Ama gelin görün ki bu yasa fazlasıyla görecelidir. Yani, Atatürk büstünün önünden geçerken büste yan yan bakarken sizi gören biri, "Efendim bu çok pis baktı," diye şikâyette bulunup bir de tanıklık ederse yanarsınız mesela. Ama bizim hikâyemiz biraz daha başka.

Yer Diyarbakır'ın Çocuk Esirgeme Kurumu. Yaşları 5 ile 8 arasında değişen bir grup çocuk bahçede hararetle oynarken olan olur. Afacanlardan bir tanesinin attığı taş Atatürk büstünün kulağını kırıp geçince, bizim çocuklar toparlanıp bir güzel sorgulanır. Eee, burası Diyarbakır, tedbiri elden bırakmamak gerekir. Sadece sorgulansalar, haklarında dava bile açılır. Yukarıda bahsettiğimiz Atatürk'ü korumaya yönelik hazırlanan yasa uyarınca çocuklar yargılanmaya başlar. Fakat gelin görün ki mahkeme salonu karnaval alanına döner. Sıraya dizilmiş bir grup erkek çocuğu, benizleri atmış, gözleri büyümüş halde hâkim amcalarını dinler. Hâkim amca, "Siz ne büyük suç işlediğinizin farkında mısınız? Onun kulağını kırmışsınız. O olmasa siz bu günlere gelir miydiniz, biz bu günlerde olur muyduk? Hepimiz köle olurduk. Bu sefer sizi affediyorum, ama bir daha bu suçu işlerseniz ömrünüz cezaevinde geçer," der.

Mahkeme beraatla sonuçlanır. Çocuklar ise hâlâ kendilerini "şartlı salıverilmiş" sanıyor.

Trafik işgali

Bilindiği gibi siyasi partilerle ilgili yasalar var. Yani vatandaş Abuzer, etrafına topladığı mahallenin delikanlılarıyla sokak ortasında gösteri yapamaz, afiş asamaz, miting düzenleyemez. Ama siyasi partilerin hakları vardır ve devlet de bu hakkı güvence altına almıştır. Devlet, bir parti açtığınız zaman kapısına bir polis kulübesi koyar, sizi korur, çalışmalarınızda ön açıcı olur, kortejlerinize yön verir, pankart taşımanızı alkışlar falan. Bu her zaman için değildir tabii...

Yer Batman. 25 Ekim 2002. HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak ve parti yöneticileri, HADEP Batman İl Örgütü, Merkez İlçe Örgütü ve Kozluk İlçe Örgütünü ziyaret eder. Tabii, partililer ve halk, karşılamayı layıkıyla yerine getirmek için erken saatlerde yollara dizilir, Bozlak ve HADEP'liler geldiği anda da alkışları, zılgıtları, sloganları basar. Mutlu parti görüntüleri son bulur fakat o esnada orada bulunan kolluk kuvvetleri, yaşanan manzaranın, siyasi partilerin haklarından öteye geçtiği, hatta ve hatta bu hakkın istismar edildiği kanaatine vararak, zabıt tutar. Sonrası mı? HADEP'liler hakkında, "Toplantı ve gösteri yasasına muhalefet", "Trafiği işgal etmek" ve "İzinsiz Kürtçe müzik çalmak" suçlamalarından soruşturma başlatılır. HADEP'liler, savunmalarını şu zemine oturtur: "Partimiz legaldir."

Kör adam pusu atar

Bu hikâye yorumsuzluğu hak ediyor.

10 Kasım 1998 günü Mardin'in Savur ilçesi kırsal alanındaki harekâttan dönen askerî konvoya PKK'lilerce pusu kurulur. 4 askerin ölümüyle sonuçlanan olaydan sonra Sürgücü Jandarma Komutanlığı askerleri olay yeri yakınındaki Cilin (Çınarönü) köyüne baskın düzenler. Köyün tüm erkek-

leri gözaltına alınıp, yargıya sevk edilir. Sevk edilenlerden, doğuştan görme özürlü Abdo Baran ve 4 köylü DGM tarafından tutuklanır. Haklarında TCK'nın 'idam' hükmünü düzenleyen 125'nci maddesi uyarınca dava açılan köylüler, Diyarbakır 2 No'lu DGM'de yargılanmaya başlar. Karar duruşması gelmiş çatmıştır. Tek kelime Türkçe bilmediği için "son sözünü" Kürtçe söyleyen Abdo Baran, "İşkence ile ifademizi aldılar, olayla bir ilgimiz yok," der. Ancak bu ifade bir şeyi değiştirmez ve "askerlere pusu kurmaktan" idam cezası alır.

Tercümana ceza

Ve bir tercüman hikâyesi. Her zaman kuru yanmaz ya! Bir seferberlik bu. Herkes payına düşeni illa ki alır. Tıpkı hikâyesini şimdi anlatacağımız tercüman gibi.

HADEP Adana İl Örgütü ile Mezopotamya Kültür Merkezi tarafından organize edilen ve Pamuk Müzikol'de 27 Aralık 1998'de yapılan Halkla Dayanışma Gecesi'nde Kürtçe konuşmaları Türkçe'ye çeviren Fehime Aslan hakkında Adana DGM'de dava açılır. Yargılanan Aslan, jet hızıyla 10 ay hapis, 1 milyon 266 bin lira para cezasına çarptırılır. Cezası Yargıtay tarafından onanır ve cezaevine girer. Fakat kaderin cilvesi olsa gerek, Ocak 2000'de İstanbul 3 No'lu DGM'de Kürtçe ifade veren Fatma Tokmak'ın savunması tercüman aracılığıyla Türkçe'ye çevrilir. Ve takip eden günlerde, İstanbul'da bulunan Kürt Enstitüsü görevlileri DGM'lerde tercümanlık yapmaya başlar "bilir kişi" mahiyetinde.

Arazi keşfi PKK propagandası oldu!

Aylardan Mayıs, yıllardan 2002. Bir dönem DEP milletvekilliği yapıp, dokunulmazlık zırhından hiç de "istifade" edeme-

yen ve Tayvan meclisindeki milletvekillerinden beter muamelelere maruz kalan Av. Sedat Yurttaş, öykümüzün kahramanı.

Yurttaş, olaydan yaklaşık bir ay önce bir başvuru alır. Mesele, başvuruyu yapan kişinin arazileriyle ilgilidir. Zira Diyarbakır'ın Ergani ilçesine bağlı Dağarası ile Ziyaret köyleri arasındaki arazi, tartışmalıdır. Davayı alan Av. Yurttaş, ihtilafın giderilmesi için Ergani Kaymakamlığınca oluşturulan bir heyeti de yanında olmak suretiyle keşfe gider. Keşif yapılır, Av. Yurttaş davayı kendi lehlerine sonuçlandırmak için çaba harcar, müvekkil ise gözü kulağı avukatında olmak suretiyle çıkacak kararı beklemeye koyulur. Ancak, beklemeye hiç de niyeti olmayanlar vardır. Şöyle ki, söz konusu bölgenin koruculari kafa kafaya verip, bir nağme kaleme alır, onu da Yenişehir Postanesinden imzasız şekilde savcılığa gönderirler. Yurttaş'ın, bir dönem PKK'den yargılandığı da hatırlatılan mektupta şöyle denilir:

"Yurttaş, köyümüze gelip, bizlere neden dağa çıkmadığımızı sorup dağa çıkmaya zorluyor. Buna destek veren, Hizbullah örgütüyle ilişkisi olan ve destek alan Köy Muhtarı Zülfükar Şimşek ve bununla beraber PKK'ye destekte olan İhsan Temel, H. Mehmet Şenol, Yakup Şahin, Batal Temel, Sanayi Tiryaki, Menderes Engin adlı kişilerdir. Kesantaş Köyü'nden de Köy Muhtarı Kazım Biçen, Nurettin Çelik ve Abdulstar Barsak da Sedat Yurttaş ile birlikte hareket ediyor. Tüm şahıslar hakkında soruşturma açılmasını talep ediyoruz."

DGM Savcısı Nusret Yıldırım da, "Adalet bu, harekete mani olmamak lazım," fikriyle, derhal soruşturma başlatır. Yurttaş gidip ifade verir mecburen ve şöyle der:

"Günümüzde bir çatışma ortamının, dağa gitme durumunun söz konusu olmadığı ortada. Bu tür suçlamalar ile soruşturma açılmasını komik buluyorum."

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Rengâhenk

Biliyorsunuz, sarı-yeşil-kırmızı hikâyeleri çoktur. Bu üç renk bir araya gelince, "Terör örgütü PKK'nın bayrağını taşıdığınız" gerekçesi ile nerede olursanız olun apar topar enselenirsiniz, götürüldüğünüz pembe karakolda size haklarınız okunur. Avukat isteme hakkına falan sahipsinizdir. Konuşsanız da konuşmasanız da birçok şey aleyhinize delil olarak kullanılabilir velhasıl. Bu üç renkle ilgili hikâye çok.

İlkinin yeri Hakkari, sene 1991. Belediye Futbol Takımı oyuncuları ile antrenörü Salih Yıldız, formalarında bu üç renk bulunduğu için gözaltına alınıp "uygulamadan" geçirilir.

Milli şampiyona renk dayağı

Bu seferki hakikaten milletçe hepimizi derinden sarsacak bir olay. Şöyle ki, Sene 1994. Can Hasan Ermenek adlı genç adam, kendini karateye vermiş, bu konuda azmetmiş ve Avrupa Karate Şampiyonu olmuştur. Bu gururla gelip, memleketi Tunceli'de Karate Okulu açmıştır. Fakat düşüncesizlik

işte, tabelada malum renkler vardır. Can Hasan Ermek gözaltına alınıp "ince" bir dille uyarılır.

Tez çiçekler toplana

Yine aynı sene, yani 1994. Memleketin kalbinde cereyan eden bir olay herkesi şaşırtmıştır. Zira başkentin güzel görünmesi için elinden geleni yapan, Arabistan'dan, Çin'den envai çeşit tohum getirten Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin parklara, bahçelere ektiği çiçekler acayip açar. Sarı-yeşil-kırmızıdır. Dönemin milletvekili Melih Gökçek derhal meclise söz konusu çiçeklerin bölücülük propagandası yaptığını içeren bir önerge sunar. Mecliste hararetli tartışmalar yaşanır ama "madara olmamak için" çiçeklere dokunulmaz.

Damlarda PKK bayrağı

Şırnak'ın köylerinden biri. Köyün adı ve olay tarihi muğlak. Bahardır ve köylüler yorganların yünlerini çıkarıp yıkar, örtüleri de damlara serer. Fakat bazı evlerin damında sarı-yeşil-kırmızı örtüler bir araya gelir. O sırada oradan geçen korucunun birisi de olup bitenleri uzaktan görür. Doğruca köyün yakınındaki karakola gider ve "Köylüler evlerine PKK bayrağı asmışlar," der. Operasyon başlar, askerler köyün etrafını sarıp, evlere baskın yapar. Köylüler gözaltına alınır ve işin rengi sonradan anlaşılır.

Mayıs 1991. Siirt'in Baykan ilçesine bağlı Dilektepe (Minar) köylüleri enteresan bir gün yaşar. Olayı tamamen köylülerin ağzından verelim: "Halit Bebe'nin evi köy karakolunun yakınındadır. Halit'in evde olmadığı bir saatte karısı dama çamaşır astı.

Daha sonra da Halit eve geldi. Fakat çamaşırların asılmasından kısa bir süre sonra Astsubay Özcan ve 30 asker kö-

ye baskın düzenledi. Halit'e evinin damında PKK bayrağının asılı olduğunu söylediler. Dama baktığımızda yorgan yüzleri arasında sarı-kırmızı-yeşil gördük. Halit'i gözaltına alıp bir gün sonra serbest bıraktılar.

Astsubay Özcan da biz köylüleri meydanda toplayıp, bu üç rengin her ne sebeple olursa olsun bir araya gelemeyeceğini, bunun suç olduğunu, bu üç rengin Kürt bayrağı olduğunu söyledi. Astsubay, bu üç rengin bir arada bulunması halinde kendisinin dahi neler olacağını kestiremediğini söyledi."

Çelenk uyarısı

Aylardan Eylül, sene 1993. Kütahya Emniyet Müdürlüğü bir karar alır ve kararı tebliğ etmek üzere polisler çiçekçileri gezmeye başlar.

Polis çiçekçilere, "Çelenklerde sarı-yeşil-kırmızıyı bir arada kullanmayacaksınız. Gelin ve sünnet arabalarını süslerken de bu üç rengi katiyen kullanmayacaksınız. Kullanılmasında ısrar edenleri ise derhal bize bildireceksiniz. Örneğin sarı arabaya yeşil-kırmızı süs de yapmayacaksınız," der.

Aylardan Eylül, sene 1993. Bütün bu renk yasaklarına rağmen Efes Pilsen şirketi tarafından üretilen Southern Pills (Güneyli Birası) üzerinde sarı-kırmızı-yeşil bulunmak suretiyle Kuzey Irak'a ihraç edilir.

Dandini dandini dastana

Sene 1995, aylardan Ağustos. Van'ın Çatak ilçe merkezinde ismini öğrenemediğimiz bir köylü bahçesine bostan eker. Fakat bostan deyince hemen aklınıza karpuz gelmesin. Domates, ayçiçeği ve soğandır bostandakiler. Yani kırmızı domates, sarı ayçiçeği, yeşil soğan. Bu durumu fark eden özel timler hızını alamaz ve rivayete göre bostanı tarar.

Bölücü dansçılar

İzmir'de dansçı kızların yaşadığı olayı muhtemelen biliyorsunuz. Bilmeyenler için anlatalım. Sene 1998, aylardan Eylül. G.K. (14), B.K. (11), A.Ü. (11) ve Y.D. (15) adlı kız çocuklar, sokağa koydukları teybe pop müzik takıp dans eder. Aslında eylemin kendisi tamamen duyguludur. Çünkü kızlar, kimsesiz çocuklar yararına para toplamaktadır. Dertlerini anlatmak için de dövizler hazırlamışlardır. Ancak dövizlerdeki yazılarda tehlikeli üç renk bir araya gelmiştir. Çocuklar derhal gözaltına alınıp sorgulanır. Daha sonra serbest bırakılan kızlar, artık büyük ve dansa devam ediyorlar.

Bir gece ansızın gelebiliriz

Haziran 1991. Batman'da Mobil Benzin İstasyonunun bahçesindeki gece ışıklandırmaları malum renkler olduğu için "bir gece ansızın gelen" polisler tarafından sökülür. Aynı günlerde memleketin dört bir yanında benzeri operasyonlar düzenlenmektedir. Yine Batman'da bir gencin bisikletinin çamurluğunda sarı-yeşil-kırmızının bir arada bulunduğunu gören özel timler, bisiklet sürücüsü genç ile Amerikanvari bir kovalamaca içine girer. Genç, mevzuyu bilmese de bisikletinin pedallarına basarak özel timleri bir süre peşinden koşturur. Daha sonra dermanı kalmayan genç bir köşede kıstırılarak bisikletinin çamurluğu sökülür, birkaç da tokat yer.

Boyayı sil, yoluna devam et

Devam ediyoruz. "Diyarbakır'dan İstanbul yönüne gitmekte olan Sur Seyahatin sayın yolcuları" kaptanları daha yarım saat ihtiyaç molası bile vermeden aşağı indirilir. Diyarbakır çıkışında otobüsü bir kenara çeken polisler, seyahat acen-

tesinin logosunda bulunan sarı-kırmızı-yeşili sildikten sonra yolculuğa devam edebileceklerini söyler. Şoförün ve yolcuların kısa bir direnişinden sonra polisler geri adım atar ve otobüs yoluna devam eder.

Karakolda düğün

Mardin merkeze bağlı Müsürriye köyünden Savur'un Delave köyüne giden düğün alayı arabalardan sarkıtılan mendiller yüzünden durdurulur. Düğün sahiplerinin bölücülük yaptığını iddia eden jandarmalar damadın annesi Asiye Alökmen (65) ve babası Şükrü Alökmen'i (70) gözaltına alıp önce Savur Jandarma Komutanlığı'na ardından da Mardin Seyyar Jandarma Taburu'na götürür. Alökmenler sorgulandıktan sonra serbest bırakılır.

Sahaya baskın

Geçiyoruz Çanakkale'ye. Sene 1991. Biliyorsunuz, Çanakkale, Antalya gibi yerlerde yaşayan Kürtlerin çoğu inşaat işçisi olduğu için oradadır. İşte Çanakkale'de de inşaat işçiliği yapan bir grup Kürt, politik süreçten de etkilenerek Medya Spor diye bir takım kurar. Çanakkaleliler de henüz o dönemler "bölücülük" falan nedir bilmez. Futbolcular Derneği bir turnuva düzenler. Turnuvaya Medya Spor da katılır. Fakat daha sahadayken Terörle Mücadele Şubesine bağlı polislerce gözaltına alınırlar. Çünkü üniformalarının kenarında sarı-kırmızı-yeşilden bir şerit vardır. Daha sonra serbest bırakılan Medya Spor'un yöneticisi Kemal Akyüz, "Polisler, o renkleri çıkarmamızı istedi. Ama biz çıkarmayacağız. Sadece başka renkler de araya katacağız," diyerek direnişçi ruhundan kesitler sunar.

Ekim 1991'de ise Antep polisi, Nusaybin, Cizre ve Kızıltepe'ye mal gönderen Fırat Deterjan'a karşı bir operasyon baş-

latır. Operasyonun nedeni, firmanın ambalajlarında bulunan sarı-kırmızı-yeşil banttır.

Zurnanın zırt dediği

Renk fobisi furyasının en fazla tesir ettiği alanlar, düğünlerdir. Çünkü millet kendini kaybedip, ne salladığını ne söylediğini unutur bu tür durumlarda. Bir de kalabalığa güvenip, "Boş ver, n'olcak!" diye düşünür. Fakat neticede, 'nicel' değil 'nitel' çoğunluk kazanır. Yani cop kimdeyse o kazanır.

Hikâyelerimizden birinin kahramanları da İzmir'in kolluk kuvvetleri. Sene 1993, aylardan Temmuz. Gaziemir ilçesi Akçatepe Mahallesi eski Çamlık semtinde kalabalık bir grup "Kürdili hicazkar" makamında çala söyleye gelin almaya gider. Düğün alayımızı polis durdurur. Zira düğün konvoyunda bulunan arabalardan sarkan eller V işareti yapmış, sarı-yeşil-kırmızı mendiller sallamıştır. Eeee, hal böyle olunca, düğün alayı önce kenara çekilir, ardından da emniyete götürülür. Aralarında çoluğun, çocuğun, torunun, torbanın bulunduğu 24 kişi, Emniyet Müdürlüğünde sorgulanır. Fakat Emniyet Müdürü o kadar sinirlenmiştir ki, "Ne biçim düğün layn bu! Sizin gibileri Bulgaristan'a göndermek lazım," der. Düğün alayının büyük çoğunluğu serbest bırakılır fakat yine de polislerin "hêrsi" geçmez. Aydın Kartal ve Mehmet Ertaş, kung-fu gibi "doğuluya yakın" yöntemlerle uyarılmak üzere Terörle Mücadele Şubesine götürülür.

Başka bir olay da Diyarbakır'da vuku bulur. Bismil'den Diyarbakır'a düğüne gidenler içinde bir çocuk vardır ki hiç sormayın. 10 yaşındaki oğlanın üzerinde sarı-kırmızı-yeşil kazak bulunmaktadır. Bu sefer sadece çocuk değil, düğün alayının hepsi gözaltına alınır, küçük çocuk ise "Aha bu da sana ders olsun!" niyetine pataklanır.

Gelinle damada gözaltı

Yıl 1992, aylardan Ağustos, günlerden 15. Nesim Saydam ve Gülistan Çetinkaya'nın İzmir'in Buca ilçesi Akıncılar Mahallesi'ndeki evlerinde düğünleri yapılmaktadır. Gelin ile damadın haleti ruhiyesini ayrıca anlatmaya gerek yok. Ama düğün çok şen şakraktır. Birbirine sıkı sıkı kenetlenmiş davetliler, davul zurna eşliğinde elektriğe tutulmuş gibi hoplayıp zıplamaktadır. Damat ve gelin geleneksel giysiler içerisinde bir ilki gerçekleştirdikleri için gururlanmakta, Kürtçe ezgiler eşliğinde halaylar çekilmektedir. Fakat saat 11.00 sularında düğün yerine yaklaşık 50 polis gelir ve düğün sahiplerine bir operasyon çekilir. 11 kişi gözaltına alınır. Fakat operasyon öyle orada kalmaz. Ertesi sabah damat ile gelinin evi de basılarak arama yapılır. Bu sefer Nesim-Gülistan Saydam çifti gözaltına alınır.

Aynı gün, PKK'nin 15 Ağustos'ta silahlı mücadeleye başlamasının yıldönümü nedeniyle Gündoğdu, Yenipazar ve Demirtaş mahallelerinde de düğünler yasaklanmıştır. Mustafa Dikenyol adlı vatandaş düğününü yapmak üzere emniyete başvuru yaptığında "Düğünler yasak!" yanıtını alır. Fakat herkes Dikenyol gibi "şanslı" değildir. Söz konusu yasaktan bihaber düğün yapan Günay ile Adıyaman ailelerinin düğünü ise polis baskınına uğrar. Polis, düğünü durdurur ve ancak iki gün sonra yapabileceklerini söyler.

Bir gün sonra ise Kayseri Öğretmenevinde yapılan düğün polislerce basılır. Düğün kasetlerine ve fotoğraflarına el koyan polis, damadın babası Mükremin Gülcemal ve 1,5 yaşındaki bir çocuğun da aralarında bulunduğu 7 kişiyi gözaltına alır. Polisler, sarı-kırmızı-yeşil kremalı pasta ile çelenklere de el kor. Aynı dönemlerde memleketin türlü türlü yerlerinde siz diyin on, ben diyeyim yüz düğün aynı şekilde basılır. Kimilerinde mahallî sanatçılar tutuklanır, kimilerinde

gelin ile damat. Kimilerinde ise sandalyeler kırılır, çelenkler yere saçılır.

Devam ediyoruz. 15 Ağustos 1991. Diyarbakır'ın Bağlar ilçesinde iki bin kişinin katıldığı şenlikli bir düğün olur. Fakat kısa sürede düğün yerine gelen polisler damat Şehmuz Kaya'yı sorgular ve Kürtçe türkü söylenmesi suretiyle PKK propagandası yapıldığını belirler. Kaya hayır falan dese de polis başladığı operasyonu sürdürür ve tam 60 kişiyi gözaltına alır.

Düğün genelgesi

Mevzuyu genişletelim. Malumunuz, gün geçmiyordur ki yeni düğünler olmasın ve Kürtçe türkü söylenmesin. Artık süreç kendini dayatmıştır ve önlem almak icap etmiştir. İşte her zaman ince düşünceleri ile milletçe takdirimizi toplayan emniyet teşkilatı yine incelik gösterip, bir "beyanname" yayımlar. Lafı uzatmadan hemen Diyarbakır Emniyeti'nin düğünlere ilişkin beyannamesinin maddelerini sıralayalım:

- Düğünde kesinlikle silah atılmayacak
- Sarı-kırmızı-yeşil gibi siyasi içerikli renkler kesinlikle bir araya getirilmeyecek, asılmayacak
- Düğünde icra-i rizalet çıkarılmayacak
- Türk bayrağı asılacak
- Düğün en geç saat 23.00'te son bulacak
- İçki içilmeyecek, rezalet çıkarılmayacak
- Set ve amfiler yüksek sesle kullanılmayacak
- Herhangi bir olay meydana gelirse 155'e haber verilecek
- Siyasi içerikli slogan atılmayacak
- Çalgılar ezan ve namaz vaktinde mutlaka kesilecek
- Yukarıdaki hususlara uyulmadığı taktirde düğün sahibi ve uymayan şahıslar hakkında yasal işlem yapılacak.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bir Ax Çeksem Karşıki Dağlar Duyar Muyar

Düğünleri anlattık. Şimdi de türkülerden bahsedelim. Bilirsiniz, Kürtçe her ne kadar 1990'ların başında yeraltından yer üstüne çıkmışsa da kulakları bu tuhaf dile alışık olmayan kolluk kuvvetleri, Kürtçeyi her daim yasak bildi. Aşktan, hayvan sevgisinden, börtü böcekten bahseden türküler bile yer yer bölücülük propagandası yapmaktan yasaklandı, söyleyenler de cezalandırıldı.

Sene 1990. Erdal İnönü Diyarbakır'dadır. Partililer ise İnönü'nün onuruna bir yemek düzenler. Yemekte sahneye mahallî sanatçı Bedri Ayseli de çıkar. Ancak ne var ki bazı ezgiler Kürtçedir. Sorun yok. Erdal İnönü ve yemektekiler coşar, rakılarını kaldırıp yudumlar, alkışlarını tuttururlar. Ancak bu işler öyle rakı sofrasında sergilenen şuursuz davranışlarla sınırlı kalmaz. Bedri Ayseli, etkinlikten sonra gözaltına alınır.

11 Ekim 2000. Hakkari'de bir düğünde Kürtçe şarkı söylenmesi üzerine düğün evi basılarak damat Bektaş Kurt, babası Veysel Kurt ve kameraman Rahmi Balıkesir gözaltına alınıp, Hakkari Sulh Ceza Mahkemesine çıkarılarak "Bölücü örgüt propagandası yapmaktan" tutuklanır.

Bu arada yine Hakkari'de 2000 yılının Mayıs ayında bir düğünde Şivan Perver'in "Kine Em" adlı parçasını söyleyen Aydın Acar adlı mahallî sanatçı da tutuklanır ve aynı maddeden yargılanıp, 3 yıl 9 ay hapis cezasına çarptırılır.

Beş sene bu türkü yasak

27 Eylül 1999. Diyarbakır Bedensel Özürlüler Derneği tarafından depremzedelere yardım toplamak amacıyla bir gece düzenlenir. Geceye sanatçılar Beşir Güzel ve Dilek Alpaslan da katılmıştır. Beşir Güzel, Mihemet Şexo'nun, içinde "Gule kesk u sor u zere" sözleri geçen "Ay le gulê" adlı parçasını icra eder, fakat gece bitiminde iki sanatçı yaka paça gözaltına alınır. Sanatçılar daha sonra serbest bırakılırken, Beşir Güzel hakkında DGM tarafından Terörle Mücadele Yasası'nın 8/1 maddesi uyarınca dava açılır. Davanın kısa sürede sonuçlanması üzerine 10 ay hapis cezası alan Beşir Güzel'in cezası 5 yıl süreyle ertelenir. Bu erteleme, Güzel'in aynı suçu 5 yıl süre ile işlememesi anlamına gelmektedir. Yani söz konusu şarkı 5 yıl süreyle söylenmeyecektir. Fakat Diyarbakır'da Ramses adlı kafeteryada akşamları dinleti sunan Güzel'e verilen bu cezayı bilen izleyiciler ısrarla peçeteye "Ay le gulê" yazıp Güzel'e uzatır. Güzel de sadece "İcra edemeyeceğim," deyip geçer.

İhbar etmiş gibi olmayalım ama Mihemed Şexo'nun kaseti ise Kültür Bakanlığının verdiği bandrolle piyasalarda mevcuttur.

Grup Nızar'a huzur yok

"Taktik ve strateji" bakımından enteresan bilgi ve birikime sahip rütbelilerin bulunduğu Şırnak'taki sempatik uygulamaları yer yer anlatacağız. Bu hikâyede sanata duyulan il-

ginin en konsantre halini bulacaksınız. Suyu katıp katıp iç. Yıllarca içebilirsiniz. Şöyle ki; Grup Nızar, Beytüşşebap'ta düğünlere gidip, çalıp söylemek suretiyle "aile ekonomisine" katkıda bulunmaktadır. Fakat bu faaliyet bir gece ansızın gelen haber ile durdurulur. Çünkü Emniyet Müdürü, Bablekan, Şemmo, Şexani, Yargozel, Berpışt, Mılani ve Qeliç gibi oyunlar eşliğinde söylenen Kürtçe ezgileri yasaklamıştır. Fakat asıl şenlik bu yasaklamadan sonra başlar. Düğün yapmak isteyenlere gidip karakoldan izin alma zorunluluğu getirilir. Eğer ki "Ben Grup Nızar'ı çağıracağım," deme cüretinde bulunan çıkarsa, düğüne izin verilmez.

Grup Nızar, kısmetini çevre il ve ilçelerde aramaya çalışır. Fakat orada da "hop" denilir. Çünkü bir zamanlar 4 kişiden oluşan ve elemanlarından biri "Zozan" adlı ezgiyi söyleyince düğünü basan polislerce dövülen ve sanat hayatına son veren grubun geriye kalan 3 elemanı, kimlik kontrollerini atlatamaz. İlçe çıkışındaki arama noktalarında durdurulan grup elemanlarının, enstrümanlarını yanlarına almadan ilçe dışına çıkmalarına izin verilir. Ve Grup Nızar, el birliği ile ekarte edilir.

Hikâye burada da bitmez. Grubun mirasına konanlar çıkar. Hem de atama usulüyle. Emniyet Müdürü, yıllar önce Cizre'den getirilen ve belediyenin işçi kadrosuna alınan Abit Özbek'i yanına çağırıp, ona grup kurması talimatı verir. Ve Özbek öncülüğünde kurulan grup, "Zeybek", "Çiftetelli" ve "Mastika" havaları çalarak, düğün daveti bekler. Fakat Beytüşşebaplılar, pek de beceremedikleri bu oyunları öğrenmeye niyetli değildir. Belediye Başkanı bu soğukluk karşısında faaliyete geçer ve düğünlere Abit ile saz arkadaşlarını "ikram" mahiyetinde gönderir. Fakat bu ekip sadece bir kısım korucular ile askerler arasında rağbet görür. Grup Nızar ise gönüllerdeki tahtını korur.

Kürtçe nota

28 Mart 2000. Diyarbakır'ın Yenişehir Belediyesi bünyesinde tiyatro, müzik, folklor ve resim faaliyetlerinde bulunan Gençlik Derneği polislerce basılır. Dernekte, notaya dökülmüş Kürtçe ezgilerin sözleri "ele geçirilir". Gözaltına alınan Adem Bayrak, Yasemin Değer, Mehmet Kıtay, Musa Tatlısu ve Mehmet Ekinciler adlı dernek yöneticileri ise tutuklanarak DGM'de "Yasadışı örgüt propagandası yapmaktan" yargılanır. Fakat "ele geçirilen" şarkı notaları sözleri de piyasada bulunan kasetlerde vardır.

Cezaevine fon müziği

Yerimiz Van'ın Çatak ilçesine bağlı Şaminıs köyü. Tarihlerden 15 Temmuz 2001. Buraların düğünlerini uzun uzadıya anlatmaya gerek yok. Bilirsiniz, Kürtler çalmadan oynar. Hele bir de tıngırtı duyuldu mu... Yine böyle bir düğün de Şaminıs'ta yaşanır. Sahneye naçizane sesler çıkar; vururlar sazın tellerine, başlarlar acayip bir dilden bağırmaya. Neyse duyum tez alınır ve jandarmalarca düğün yeri basılır.

Salih Baykur isimli ses sanatçısı ve beraberindeki dört arkadaşı önce askerlerce gözaltına alınıp, daha sonra Van Emniyet Müdürlüğüne bağlı polislere "emanet" edilir. Sorguları itina ile yapılır ve çıkarıldıkları DGM'de Kürtçe türkü söyleyerek "bölücü örgüt propagandası" yaptıkları gerekçesiyle tutuklanır. Bizimkiler mecbur bir süre "dar alanda kısa paslaşmalara" fon müziği yapar.

Şoför gafil avlanınca

Bingöl'ün Karlıova ilçesinde minibüs şoförlüğü yapan Abdullah Yağan, dağların arasında yılan gibi süzülen arabasıyla

yol alırken dertlenir, başlar Şakıro dinlemeye. Bilemez ki yerin kulağı, muamelenin türlü türlüsü var. Gelir gelir Kalecik Jandarma Karakolunun önüne. Karakolda rutin aramalar yapılır ama bir anda muamele değişir. Yağan gözaltına alınır, evraklarına, ehliyetine, ruhsatına el konulur. Arabada da ince bir arama yapılıp, bir şeyler askerlerce telaşla alınıp, mektup getiren çocuklar gibi heyecanla komutana iletilir. Tabii, Yağan artık devletin elindedir ve sorgu sual başlar. İşin rengi kısa sürede belli olur. Meğerse minibüste bir de astsubay seyahat etmiştir. Sesini etmeden bir güzel dinlemiş, şoförün hareketlerini kontrol etmiş, ezgilerin nerelerinde nasıl tepkiler verdiğini inceleyerek bölücü olup olamayacağına kafa yormuştur. Kararını da vermiştir tabii, şoför bölücüdür. Yağan, çapraz sorgudan geçirildikten sonra savcılığa sevk edilip, serbest bırakılır.

Sozê Felekê

Diyarbakır-Çınar arasında minibüs şoförlüğü yapan Sulhattin Önen de gafil avlananlardandır. 11 Eylül 1999'da yine seyahat halindeyken takar kaseti teybe. Fakat yolcular arasında bir yabancı vardır, Sulhattin Önen de bundan bihaberdir. Yirmi dakika süren yolda mahallî sanatçı Welat ve Zozan'ın "Sozê Felekê" (Feleğin Sözü) adlı kasetini dinler. Bu bölücü ezgi ve yollarda süzülen aracın bütünleştirdiği dehşet suç ahengi karşısındaki sükunetini koruyan uzman çavuş Ömer Şener, tüm yolcular indiği halde tek başına bu kompozisyonun bir parçası olarak seyahate devam eder. Ve Emniyet Amirliğinin önüne geldiğinde inmek ister. Aslında o an bir numara döndüğü bellidir. Yolcu Şener, ineceği sırada şoförden de inmesini ister. İşte o an Sulhattin Önen'in tepesinde şimşekler çakar ama artık şemsiye açmak için geç bir zamandır.

Önde uzman çavuş Şener, arkasında da Sulhattin Önen olmak suretiyle, karakola girerler. Uzman Çavuş Şener, şoförün "defalarca Kürtçe kaset çalarak yolculara dinlettirdiğini" söyler. Polis de hemen Sulhattin Önen'i gözaltına alarak sorguya başlar. İki gününü "yakın doğu sporları" ile geçiren Önen, daha sonra savcılığa çıkarılıp serbest bırakılır. Bırakılmakla iş bitmez, hakkında "yayın yoluyla bölücülük propagandası yapmaktan" dava açılır. Yirmi dakikalık yol boyunca bir kasetin "defalarca kez nasıl dinletildiği sorusunun yanıtı mahkemelerde aranmaya çalışılır ancak Önen artık sıradan bir şoför değildir. Sonraki günlerde hem kendisine hem de yolculara epeyce yakın ilgi gösterilir.

ALTINCI BÖLÜM

İmranlı İmralı Olunca

Canım her zaman DGM'lerin ya da adliyelerin açıklarını bulacak halimiz yok ya! Biraz da Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna (RTÜK) sataşalım. DGM'ninki can da onunki patlıcan mı? Onun da güzel icraatları var. Mesela, Çağdaş Radyo'nun başına gelenler...

Malumunuz, Abdullah Öcalan, İmralı adasında bulunduğu için sakıncalı kelimeler arasında İmralı da vardır. Çağdaş Radyo'da 15 Aralık 2000 tarihinde ciyak ciyak bir parça çalar, "gelin beni kapatın" der gibi. Halk ozanı Hasan Erdoğan, "İmranlım bir yana da dünya bir yana" şarkısını icra etmektedir. Fakat o sırada RTÜK adına radyoyu dinleyen şahıs, yorgun mudur, derdi mi vardır neyse bunu yanlış anlar. 'İmranlı' sözcüğü 'İmralı' olarak çalınmıştır kulağına. Eee, olacak iş mi şimdi, sen kalk, "Dünya bir yana İmralı bir yana" diye methiyeler diz sakıncalı adaya. RTÜK harekete geçer ve radyoya tam 180 gün kapatma cezası verilir. Çağdaş Radyo Yayın Koordinatörü Server Yıldırım, Erdoğan'ın türküde Sivas'ın İmranlı ilçesinden söz ettiğini, olayın yanlış anlaşıldığını, kasetin Kültür Bakanlığı'nın denetiminden geçerek pi-

yasaya çıktığını söylese de RTÜK'ü ikna edemez. Kalem kırılmıştır. "3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 4. maddesinin 'Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkân verilmemesine' ilişkin (g) bendine aykırı olduğuna karar verilmiştir."

'De Xalo', Karataş'ın kendisidir

Dinleyenler bilir. Şîvan Perwer'in "De xaloooooo, were xaloooooo" diye uzana uzana söylenen bir ezgisi vardır. Onu dinleyen, dayı anlamına gelen *xalo* kelimesini kendisine göre uyarlar falan. Fakat orada sabit bir *xalo* yoktur. Bu bize göre böyledir. Ama "hôt" dedi mi sıra sıra dizilen darbeci paşalar kadar titreten Radyo Televizyon Üst Kuruluna (RTÜK) göre öyle değildir.

Gelelim hikâyeye Diyarbakır'da yayın yapan Gün Radyo, bu ezgiyi çaldığı için mahkemelik olur. Çünkü RTÜK yetkilileri, orada bahse konu olan *xalo* kelimesinin aslında militanları tarafından "Dayı" diye adlandırılan DHKP-C lideri Dursun Karataş olduğuna kanaat getirir. Kaset bilirkişilerce incelenir, polislerce araştırılır ve iş mahkemeye gider. Diyarbakır 4 No'lu DGM'de hazırlanan iddianamede, radyonun sahibi Nevzat Bingöl'ün TMY'nin 8/1 maddesi uyarınca cezalandırılması istenir.

Med TV operasyonları

Bilindiği gibi, Avrupa'da yayın yapan Med TV'nin keşfedildiği günlerde her yerde ciddi operasyonlar yaşanmıştı. Çanak antenleri toplayan polisler, kıraathaneleri de basmaya başlamıştı. İşte bu geniş çaplı operasyonlardan birkaç enstantane:

31 Mayıs 1995. Diyarbakır'ın Melikahmet semtindeki Hel-

hel Kıraathanesi ile bir çay ocağına baskın düzenleyen polisler, Med TV izliyorlar diye tam 57 kişiyi gözaltına alır. Gözaltına alınanlar toplam 3 gün sorgulanır. Ardından Helhel Kıraathanesinin de aralarında bulunduğu toplam 4 kıraathane 15 gün süreyle polislerce kapatılır.

Aynı günlerde Adana'nın Dağlıoğlu, Gülbahçesi ve Havuzlubahçe mahallelerine yönelik operasyon düzenleyen polisler toplam 10 evi basarak 40 kişiyi gözaltına alır. Gözaltına alınanlar çanak anten takmakla suçlanırken, 4 kişi de işkence gördüğünü iddia eder.

1996'nın Ağustos ayında ise devam eden Med TV operasyonları kapsamında, Diyarbakır'ın Şehitlik ilçesindeki Uzay Elektronik'e baskın yapılır. M.A. (16) ve İbrahil Alıcan'ı gözaltına alan polisler, onları çanak anten satmamaları yönünde "uyarır".

Canlı yayında operasyon

Tarihlerden 24 Ağustos 1996. Diyarbakır'da yerel yayın yapan Can TV'de "Barış ve Kürt Sorunu" konulu panel yapılır. Daha doğrusu yapılamaz. Çünkü dönemin HADEP Diyarbakır İl Başkanı ve PM Üyesi Av. Abdullah Akın, Demokrasi ve Barış Partisi İl Başkanı Av. Semir Güzel, Bölge Barosu Genel Sekreteri Av. Sabahattin Acar ve İHD Diyarbakır Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Vedat Çetin'in doğrudan; ANAP milletvekilleri Segbetullah Seydaoğlu, Abdulkadir Aksu, DEP eski milletvekili Ahmet Türk, gazeteci-yazar Ahmet Altan, şair Yılmaz Odabaşı, Medya Sen Genel Başkanı Mete Gönültaş, Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Ahmet Bilgin ve işadamı Mustafa Akyıl'ın da telefonla katılacağı program, canlı yayında iken saat 21.30 sularında Terörle Mücadele Şubesi'ne bağlı polisler tarafından basılır. Panelistlerin tümü ve programın sunucusu Cüneyt Alphan gözaltına alı-

nır. Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesine götürülen panelistler ve Alphan bir süre sorgulandıktan sonra serbest bırakılır.

Bizden söylemesi...

Aralık 1999. Van TV'de de bir panel yapılacaktır. Fakat panelistlerin hepsi sakıncalı piyadelerdir. Yani HADEP, İnsan Hakları Derneği, Sağlık Emekçileri Sendikası ve Eğitim Emekçileri Sendikası gibi tehlikeli kurumların başkanlarıdırlar. Panelin reklamları alt yazı ile verilmeye başlar. Ancak, Van TV'nin sahibi Müslüm Dede, altıncı hisleri oldukça kuvvetli olan polislerin bulunduğu Van Emniyet Müdürlüğüne çağrılır. Dernekler Masası'na bağlı polisler, henüz yapılmamış olan panelde ne gibi suçların işlenebileceğini öngörerek, "Bu panel olursa televizyonun 40 gün kapatma, 1 milyar lira da para cezasına çarptırılır. Bizden söylemesi," der. Müslüm Dede de Van'ın ve emniyetin durumunu aşağı yukarı bildiği için haktan, hukuktan bahsetmenin yersiz olacağını düşünüp, paneli erteler.

Tüm televizyonlarda bilhassa Newroz günleri "kıyak" niyetine yayınlanan ve sinemalarda oynayan Mem u Zin ise Hakkari'de bölücülük içerdiği için yasaklanır. 24 Mayıs 1994'te yayına başlayan ZAP TV, filmi yayınladığı esnada polislerce basılır ve yayın kesilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çok Amaçlı Konser

Ali Aktaş, Diyarbakır'da Büyükşehir Belediyesinde de çalışan bir yerel sanatçıdır. Ali Aktaş ile tanışmanızı öneririm. Çünkü anlatırken yüzünde beliren tebessüm ve taşıdığı sempatikliği bilmeden belki de onun yaşadıklarını çok canlandıramazsınız kafanızda. Ali Aktaş yaşadıklarını kendisi anlatıyor:

"Batman'a TRT GAP'ın çekimlerine gitmiştik. Dönerken kaza geçirdik. Ertesi gün de ben Erzurum'a konsere gidecektim. Kaza geçirince otobüse yetişemedim. Otobüs yolda taranmış, demek ki her şeyde bir xêr (hayır) var. Gittik, Bingöl'ün girişine. Hatırlarsanız 33 asker öldürülmüştü. O konvoyun arasında ben de vardım. Sağda petrol var. Petrolü geçince PKK'liler yolu kesmişlerdi. Öyle bir yer ki, bir taraf dağlık, bir taraf uçurum, bir taraf viraj. Bizi de indirdiler. 'Ne yapıyorsun?' dediler, 'Devlet sanatçısıyım,' dedim. Ben tahmin etmiştim 300-400 kişi diye. Öğrendim sonra, 350 kişiymişler. Sivillere karışmadılar. Beni alıp yukarı götürdüler. Yaklaşık yüz metre gittik. 'Madem devlet sanatçısısın, bize türkü okuyacaksın,' dediler. Ben bunlara sabaha kadar türkü

okudum. Onlar halaylar çektiler, eşlik ettiler. Sabah olduktan sonra beni bıraktılar. Ben de nasıl olsa kimse karışmaz diye yürümeye başladım. Bana Diyarbakır'a doğru git dediler ama ben bilmiyordum 33 askerin öldüğünü. Diğer yöne gitmeye başladım. Bu sefer Özel Harekât Timleri beni yakaladı. 'Sabaha kadar türkü söyledin onlara, bizi uyutmadın,' deyip beni aldılar. Bu sefer akşama kadar özel timlere İstiklal Marşını, Türkçe türküleri okudum. Bir de dünyanın dayağını yedik tabii. Zaten Erzurum'a gidecek halim de kalmadığı için konseri yapamadım.

Geldim Diyarbakır'a, haftada bir Terörle Mücadele Şubesi polisleri beni yakalamaya başladı. 'Sen onlara şarkı okumuşsun, Mihemedoyu, Kine Em'i okumuşsun,' diye tek tek parçaları da sayıyorlar. 'Sen okurken bunlar havai fişek atmışlar,' dediler, dedim, 'Doğrudur.' Ne dedilerse, dedim, 'He doğrudur.' Bunun üzerine, 'E orospu çocuğu, madem doğrudur, niye okudun?' dediler. Ben de dedim, 'Sizi yakalasınlar, vallah size İngilizce okuturlar.' Bu sefer beni dövmeye başladılar. Birkaç ay böyle alıp bıraktılar. Sonra vazgeçtiler.

Hele Meyrem Meyrem Meyrem...

Bir gün ben içkili restorantta çalışırken, DGM başkanı gelmişti. Adını unuttum şimdi. Arkadaş bana bir istek verdi, Halepçe'yi söylememi istedi. Sene 1993. Kimin istediğini sordum, DGM başkanının bulunduğu masayı gösterdiler. Ben de bilmiyorum DGM başkanıdır. Ben de gittim yanlarına sandalyeyi çekip, 'Wey loo loooo' diye başladım. Adam kulağıma eğilip, 'Arkadaşım bu parçayı söyleme,' dedi. Ben de dedim, 'Hele bak ya, hem istiyor hem de okuma diyor.' Devam ettim. Sonra sesini yükseltip, 'Ulan okumasana!' dedi. Ben de 'Ulan okurum, ne var!' dedim devam ettim. Baktım adam kalktı, titredi titredi gitti. Arkadaş yanıma

gelip, 'Ya sen ne yaptın!' dedi. 'Ne oldu ki?' dedim. Dedi, 'O DGM'nin başkanıdır.' Ben daha sahnedeyim ve 'Muxdaro lo muxdaro' diye devam ediyorum Kürtçe'ye. Baktım adam yedi tane de polis alıp gelmiş, ben hemen başladım, 'Hele Meyrem Meyrem Meyrem...' Adam dedi: 'İndirin o it oğlu iti.' Ben de 'Abi bir emrin var mıydı?' falan dedim. Neyse kavga gürültünün içinde kaçıp müdüriyete gittim. Müdür yatıştırdı adamı, iki üç gün işe gitmedim, ortalık sakinleşti.

Polise mikrofon uzatınca

Bu sene (2001) Hazro'da HADEP'in kongresi vardı. Malum, Kürtçe'den başka bir şey gitmez HADEP'in kongresinde. Kalktım 'Kine em'i falan okuyorum. Alkış çalıyorlar, kendimi kaybetmişim. Zaten biraz alkış çalsınlar ben hemen kendimden geçiyorum, her şeyi söylüyorum. Yan masada bir bey oturmuştu. Notlar yazıyordu, ben de HADEP'in görevlisi sanıyorum. Ben 'Kine em' diyorum, mikrofonu uzatıyorum, millet de 'Kurdun em' diyor. Neyse, ben adama da uzattım mikrofonu. Ben 'Kine em' diyorum, adamdan ses çıkmıyor. 'Beyefendi sen neden söylemiyorsun?' diye sordum. 'Ben Emniyet Müdürlüğü görevlisiyim,' dedi. 'Yok yaw!' dedim ama renkten renge de girdim."

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Nevroz, Nevruz ve Newroz

Newrozları bilirsiniz. Mitolojik öyküsüne girmeyeceğiz. Çünkü 1990 sonrası Türkiye'de yaşananlar, bir süre sonra mitolojik öyküleri aratmayacak tarzda cereyan etti. Mesela, "Türkiye Cumhuriyeti diye bir ülke varmış. Burada, Newroz diye bir bayramı kutlamaya çalışanların arabalarının tekerlekleri sökülürmüş. Bazıları da söz konusu kelimeden iki harfi değiştirip, yumurta tokuştururlarmış..." gibi.

Neyse, Newroz'u zaman tünelinde kısa bir yolculuk yaparak hatırlayalım. Bilindiği üzere, Kürtlerin efsanesi olan ve PKK ile birlikte siyasi bir anlam içererek eylem şeklini alan, isyanı dile getiren Newrozlar hep ölümlerle sonuçlandı. Trajik yanını biliyoruz Newrozların. Biz, trajikomik yanlarına bakacağız. Newrozların 1990'dan sonra binlere kişi tarafından sarı-kırmızı-yeşiller taşınarak kutlanması, katliamlara ve dehşet dolu sahnelere rağmen ısrarla her sene devam etmesi "sinir bozucu" bir hal almıştı. Tez elden olaya müdahale etmek gerekliydi. Önceleri, "Böyle bir bayram yok, bu PKK'nın bayramı," denildi; ama bu tespit yeterli olmadı. O nedenle, Kürtlerin kutladığı olaylı Newrozlara karşı, dev-

let yetkilileri karşı atağa geçerek "Nevruz" bayramını deklare ettiler.

Sene 1996. Newroz yaklaşmaktadır. Özellikle Kürtlerin yaşadığı illerde yoğun güvenlik önlemleri alınır. Devlet yetkilileri de resmî hazırlıklarına başlar. Siirt'in Eruh ilçesinde polisler tüm ev ve işyerlerini gezerek ilçede kaç adet araba lastiğinin bulunduğunu tespit etmeye çalışır. Bu tespit tam üç günü alır. Polisler her gittiği yerde, "Nevruz'dan sonra gelip tekrar sayacağız. Eksik çıkarsa karışmayız," der. Polisler, lastik tamircilerine de giderek, bir süreliğine lastik satışının yasaklandığını buyurur.

Aynı günlerde Hakkari'de de hareketlilik vardır. Burada da polisler tamircileri gezerek, rakam tespit eder ve "Fazla lastiklerinizi depoya koyun, kimseye lastik vermeyin," der.

Her daim farklı olan Şırnak'ta ise iş daha abartılır, lastikler sökülerek toplanır, hiçbir aracın şehre girmesine ya da çıkmasına izin verilmez.

Bu saydıklarımız önlemler. Ve Newroz gelir çatar. Tabii her ilde, mahallelerde ateşler yakılarak kutlanır Newroz. Lastikler bir şekilde çıkar ortaya. Küçük bir not düşelim. 1999 Newroz'unda Diyarbakır'da görüştüğüm küçük çocuklar kendi aralarında komite kurduklarını anlatıyorlardı. Lastik toplama, benzin bulma ve örgütleme komiteleri şeklinde. Hatırlarsanız, Diyarbakır'da panzerleri taşlayan çocukların görüntüsü yer etmişti belleğimizde. İşte bunlar da o çocuklardandı. Fakat sonra polis şeker dağıtınca yiyenler olmuş aralarında. Konuştuğum çocuklar kendi aralarında tartışıyor, bazıları devletin şekerinin yenilmemesi gerektiğini savunuyor, şekere dayanamayıp yiyenler ise, "Oxlım devletin mali deniz, yemeye domiz..." diye küçük izahatlar getiriyordu eyleme.

Evet, gelelim 1996 yılı Newroz'una. Dedik ya, her yerde Newroz kutlanmıştı. 17-24 Mart tarihleri arasını Nevruz Bayramı ilan eden devlet erkanı da kutlamıştı Newroz'u.

Pardon, Nevruz'u. Türki cumhuriyetlerden getirilenler ile aralarında Mesut Yılmaz ile eşi Berna Hanım'ın da bulunduğu siyasiler Iğdır'da bir araya gelmişti. Boyalı yumurtalar tokuşturulmuş, odunlardan yakılan küçük ve düzenli ateşlerin üzerinden takdir edilesi bir itina ile atlanmış, Nevruz koşusu yapılmış, oynanmış, pek şenlenilmişti. Aynı saatlerde ise memleketin bilimum yerlerinde Newroz'u kutlamak üzere bir araya gelenlerin sırtında kalas kırılmıştı.

Newroz, oldukça renkli görüntülerle bitmişti ama operasyonlar bitmemişti. Van'ın her zaman kesintisiz eylem yapan Xaçort mahallesinde, önünde siyah kül bulunan tüm evler basılmıştı.

Dönen tekerlek zaferi müjdeler

Newroz hikâyeleri araştırmakla, anlatmakla bitmez kuşkusuz. Çünkü neredeyse 20 yıldır her Newroz'da bir şekilde "şirinlikler" yaşanır. Bu şirinliklerden biri, 2000 yılı Newroz'unun bir bölümünü geçirdiğim Zap Karakolunda cereyan etti. Malumunuz, Hakkari'ye gitmek için arabanın geçebildiği tek yoldur ora. Yani bu araba illa ki Zap Karakolunun önünden geçecektir. "Zap Karakolu geçilmez," cümlesi, Çanakkale'de kurtuluş savaşı verenlerin siluetleri ile birlikte beynimizde dalgalanırken, Newroz kutlamalarına katılmak üzere bir araya gelen sanatçılar, gazeteciler ve yabancı heyetin bulunduğu minibüsümüz durduruldu karakolda. Ha şimdi, ha birazdan, ha bir saat sonra diye geçen oyalamaların ardından karşımızdaki kocaman dağ, tepemizdeki yıldızlar ve askerlerle baş başa kalmıştık. Kışlanın içinde tankların çekildiği bir yer vardı. Askeriyedeki anlamlı vecizelerden biri ilgimize nazar oldu. "Üstünü düzelt", "Vatanını koru" gibi yazılarla donatılmış askeriyedeki bu çarpıcı yazıda "Dönen tekerlek zaferi müjdeler," diyordu. Bu cümle

tek başına bizi sarhoş etmişti aslında; ama birazdan yaşanacak olan o süper üçleme, fotoğrafını çekemediğim için ömrüm boyunca hayıflanacağım kareyi oluşturacaktı.

Evet, gelen bir konvoy karakolun önünde durduruldu. Arabalar Mercedes falandı ama bu muamele neydi? Kısa sürede öğrendik, arabadaki Hakkari Belediye Başkanı Hüseyin Ümit'miş. Kanuni Sultan Süleyman gelse geçemez Zap'tan. Onu da durdurdular tabii. Fakat bir süre sonra Ümit'in arabasının sökülen tekerlekleri, "Dönen tekerlek zaferi müjdeler," yazısının hemen yakınına götürülüp, askerlerin üzerinde tepinmesi suretiyle etkisiz hale getirildi. Evet, işte bu üçlememin oluşturduğu sahne! Muazzamdı.

Pankartçılar...

Bu hikâye de İstanbul'dan olsun. Nasıl olsa konu artık bir psikiyatrik vaka olan "Nevroz" halini almış bulunan "Newroz". Bilirsiniz, lastik yakarak kutlayan "medeniyet yoksunlarının" gösterileri genellikle olaylı sona erdiği için kolluk kuvvetlerimiz önceden alarma geçerler. Lastikler, benzinler, esmerler, Mekap ayakkabılılar ve gece gezenler, kolluk kuvvetlerimizce sıkı denetim altına alınır. Ama olur işte, kolluk kuvvetlerimiz de yanılır. Newroz 2001. Yer İstanbul. Kahramanlarımız İstanbul Büyükşehir Belediyesinin çalışanları. Tehlikeli günün gecesinde kalkıp da cahilce bir iş yaparlar ve durduk yere Saraçhane'deki Bozdoğan Kemeri'ne tırmanıp, rüzgârın etkisiyle yırtılan olimpiyat pankartlarını düzeltmeye kalkışırlar. E tabii, emniyet güçlerimiz de kilitlenmiştir dam başında gezip, duvar diplerinde sinsi sinsi yürüyenlere. Büyükşehir Belediyesi Spor Etkinlikleri Genel Müdürlüğünde çalışan Abdi Dayıoğlu, Sahit Fahrettin, İbrahim Sütçü ve Hasan Karadeniz, bir anda pankartçı olur. Çünkü devriye görevi yapan güvenlik güçlerimiz, telsizler-

le merkeze anında bildirirler, "yasadışı pankart asanlar var," diye. Telsiz trafiği yoğunlaşır, şüpheli ve tehlikeli şahısların etrafları sarılır. Bizimkiler de pankartı asarken aşağıdaki yoğunluğu fark ederler ama üzerlerine alınmazlar. Fakat operasyonun startı verilmiş, kimi polisler tepeye tırmanmaya, kimileri de megafonla" teslim ol" çağrısında bulunmaya başlamıştır. Polisler, bu arada işçilere "ne ayak" olduklarını sorar. Bizimkiler de durumu anlatır ancak polisler pankartı görmek ister. Ama pankart büyük, açılmadan gösterilmez, açmak için de duvara tırmanmak gerekir. Pankart koltuk altında, işçiler polislerin kolunda doğru karakola. Neyse ki muameleden geçirilmeden dertlerini anlatıp kurtulurlar.

Memurlar kepenk kapatamaz

Tekerleklerin düze çıkmasıyla birlikte Newrozlar da bir karnaval havasında gelişti biliyorsunuz. Türlü türlü sanatçının konser verdiği, yüz binlerce kişinin katıldığı Newrozlara ilgisiz kalınamaz elbette.

2002 Newrozu'nda, hele de Sezen Aksu'nun çıktığı Newroz'da, hiç ilgisiz kalınmazdı. Diyarbakır'ın Bismil ilçesinden 18 esnaf, soluğu Diyarbakır Fuar Alanı'nda, yani Newroz alanında alır. Newroz biter, esnaflar Bismil'e döner; ama hesap öyle "Hema biz Newroz'a gittik, yasaldi," diyerek verilemez! Çünkü kolluk kuvvetleri itina ile çalışmış, kapalı kepenk sayısını çıkarmış, dükkânların sahiplerini tespit etmiştir ve esnaf hakkında tutanaklar doğrultusunda soruşturma açılır. Newroz'dan bir gün sonra Terörle Mücadele Şubesine çağrılan esnaf, "Toplu olarak kepenk kapatma eylemi düzenleyip, OHAL Yasası'na muhalefet etmekle" suçlanır. Suçlamaları reddeden esnaf, kepenk kapatmakta herhangi bir eylem amaçlarının bulunmadığını, birbirlerinden haberdar olmadıklarını, Newroz'a katılmaktan başka bir

amaçlarının olmadığını anlatsa da haklarında Bismil Cumhuriyet Savcılığı tarafından dava açılır.

İsmet Demirbölek, Mecit Argül, Suphi Can, Ahmet Tekin, Alaaddin Tekin, Hamdin Barut, A. Bari Bıçakçı, Mahir Amaç, Münir Can, M. Şerif Erdem, M. Can Çalım, Abdullah Gezgin, M. Emin Bulut, Habip Karakoç, Lütfü Tekin, Mehmet Turgay, Neytullah Karakoç ve Osman Argül hakkında hazırlanan iddianamede, suç niyeti iyice abartılarak, "Newroz bahanesiyle PKK'nin çağrılarına uyarak işyerini kapattıkları, böylece üzerine atılı suçu işlediği..." denilir.

W sendromu

W harfinin sakıncalı piyade konumuna sokulup, türlü türlü manalar yüklendiği günlerden birinde, yani 2002 Newrozu'na yakın günlerde, olayımız, Batman'da vuku bulur. Haftalık yayın yapan *Batman Express Gazetesi*'nin sahibi M. Şah Ayaz hakkında "W" harfi gerekçe gösterilerek TCK'nın 312/2 Maddesi'nden dava açıldı. Davaya "Newroz konferansı" ve "Newroz hazırlıkları tamamlandı," başlıklı haberler gerekçe gösterilir.

Batman Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan davanın iddianamesindeki şu cümleler, şirindir: "İçerik olarak aynı anlamı ihtiva etmesine rağmen şekil olarak farklı yazılan Nevruz haberlerinin söz konusu gazetede yan yana verilmesinin kastını aşan bir durum olduğu, ayrıca belirtilen günün farklı çevrelerce farklı şekillerde kutlandığı izlenimi verdiği..."

Bu kanaatten hareketle, "Halkı ırk, bölge, dil ve din farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etmek"ten açılan davanın dosyası, Adliye sınırlarını aşıp, çok daha büyük bir mana içerdiği için Diyarbakır DGM'ye gönderilir ve yargılama başlar.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Dil Yarası

Kürtlerin, dil yasağı kalkmadan önce yaşadıklarını, bundan önceki öykülerde aşağı yukarı anlatmaya çalıştık. Fakat anadil kampanyası sürecinde yaşananların ayrı bir "güzelliği" var. Yani, Avrupa Birliği kriterlerinin, sokakta mendil satan çocuktan tutun da alzheimer hastalığına yakalanmış yaşlıya varana kadar memleketin tümünün bilgi hazinesi içinde yer aldığı ve "Ha bugün, ha yarın gireceğiz," diye adrenalinlerin yükseldiği günlerde yaşanan uygulamaların yeri ayrıydı. Öğrenciler tarafından başlatılan ve Kürtçe'nin seçmeli ders olmasını talep eden kampanya, AB yollarını, Kürtler açısından neredeyse Evreşe yollarına; köprülerini ise Sırat Köprüsü'ne çevirdi. Yani, üniversite kapılarındaki Bekçi Murtazalardan, ilkokullardaki hademelere; muhtarlardan, kaymakamlık sekreterlerine kadar tüm efrat, görevlerinin ve sorumluluklarının engin ve derin bilgisiyle hareket etti ve bu seferberlik ruhuyla, "dahili bedhahların" saldırısı göğüslendi.

Hatta, bu harmanlanan "Çanakkale geçilmez," ruhu ile Kuvayi Milliye ruhu, kısa zamanda çok yayılarak, nüfus müdürlüklerine de ulaştı. Mesela, sakıncalı olan ve olmayan

isimler suretle ayıklandı. "Toplumsal ahlakı bozan" Zozan, Zilan, Baran, Berivan gibi isimler, hızla, Tuğçe, Tülin, Berk, Ötügen gibi isimlere çevrilmeye başlandı ve bir nevi herkes herkesin isim babası oluverdi.

Hatırlarsanız, Berivan isminin mahkemelerde yargılandığı ve direkten döndüğü günlerde, Sibel Can da "Berivanım, dağ çiçeğim, bir gün sana döneceğim," sözlerini içeren içli bir şarkıyı alabildiğine duygulu okuyordu ekranlarda. Neyse ki "Allah bir yerden alınca, bir yerden veriyor," vecizesini doğrulayan bir karşılaşma yaşandı.

Tarih, 15 Nisan 2002. Bir ilke imza atmak isteyen Diyarbakır'ın Dicle ilçesi savcıları, 23 çocuğun ismini tespit ederek, bu isimlerin de PKK'lilerin kod adları olduğu kanaatine varıp, söz konusu çocukların ailelerine dava açtı. Aslında, "bu isimler PKK'lilerinkiyse, PKK'liler kimden aldı?" gibi bir soruyu sormak anlamlıydı; ama memleket şartları müsait değildi sormaya. İsimlerin, "Türk milli kültürüne, ahlâk kurallarına, örf ve âdetlerine uygun olup almadıkları" gerekçesi ile açılan davanın ilk duruşması Dicle Asliye Hukuk Mahkemesinde görüldü. Amma ve lakin enteresan bir enstantane vardı. Kürtçede "Süt sağan kız" anlamına gelen Berivan'ın yargılandığı mahkemenin başkanının adı yine Kürtçede "sütçü" anlamına gelen Şirvan'dı. Şirvan Ertekin.

Kürtçe serbest oldu

Mirza Mehmet Kartal... Onun hikâyesi, bir öykü değil, bir skeç metni. Veliler, çocuklarının Kürtçe eğitim görmesi talebiyle harıl gürül kaymakamlıklara dilekçe vermekte, kimileri gözaltına alınıp "PKK'ye yardım ettiği" gerekçesiyle tutuklanmakta, kimileri dayak yemekte, kimileri de dilekçeleri reddedilerek geri çevrilmektedir.

Bitlis'in Tatvan ilçesi nüfusuna kayıtlı olan Kartal, tam da

böyle bir günde Küçükçekmece Kaymakamlığına yeşil kart çıkarmak için gider. İnşaat işçisi olan Mirza Mehmet Kartal, dönüşte Küçükçekmece İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün önünden geçerken yığınla polis görür, bir o kadar da izleyici. Merak edip polislere, "Burada ne oluyor?" diye sorar. Polis de uyanıktır tabii. Meslek icabı, bizimkinin tipinden Kürt olduğunu anlayıp, "Kürtçe eğitim için dilekçe veriyorlar," der. Kartal, "Kürtçe serbest mi oldu?" diye sorunca polis, "Sizin için serbest oldu. İstersen sen de verebilirsin," der. Kartal, bu kutlu haberi üstelik de bir polisin ağzında duyunca pek coşar ve "Vallahi şimdi kanadım olsa, on kilometre uçardım," diyerek yaşadığı tasavvuru güç coşkuyu polisle paylaşır. Derhal bakkala gidip çizgisiz bir kağıt alıp gelir ve artık "köklü demokrasinin" topraklarda yerleştiği inancıyla kağıdı polise uzatıp, kendisi için dilekçe yazmasını ister. Polis de "Biz yazamayız. Git başkasına yazdır," der. Vazife başındadır. Çocuklar gibi şen olan Mirza Mehmet Kartal, hoplaya zıplaya bir koşuda en yakın ilkokula gider ve bir öğrenciye, "Çocuklarıma, okulda Kürtçe ders verilmesini istiyorum," cümlesinin yer aldığı dilekçeyi hazırlatır. Aynı coşkuyla dönüp, dilekçeyi Milli Eğitim Müdürlüğü'ne teslim eder.

Ve final... Amerikan filmlerindeki robotlar gibi avına kumandalanmış olan polis, çıkışta Kartal'ı yanına çağırır ve "Şimdi git şu otobüse bin bakalım," der. Kartal, "Niye?" diye sorunca, "Bir de emniyette imza vermen gerekiyor da ondan," cevabını alır.

Bu olay üzerine 4 gün boyunca gözaltında kalan ve hakkında "PKK'ye yardım yataklık"tan dava açılan Kartal, yaşadıklarını "Vallahi hiçbir şey anlamadım. Bir de baktım ki adliye koridorlarındayım," cümleleriyle karşılasa da devletümüz "bir baktım" deyip geçmez meseleyi.

Tüm veliler, neredeyse aynı cümlelerle, aynı niyetle dilekçe vermiş olsa da karşılaştıkları muamele pek aynı olmadı.

Öykümüzün kahramanı Deniz Topçu. Topçu, kızı Zilan'a Kürtçe öğretmeye çalışan fedakâr bir annedir. Ancak, aynı fedakârlık ölçüsünde yurttaşlık haklarını da bilen Topçu, Anayasa değişikliği ve anadilde eğitimin de gündemde olduğunu görünce, kızına okulda Kürtçe de öğretilmesini isteyerek Kadıköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün yolunu tutar. Müdürlüğe dilekçe veren Topçu, aynı taleple orada bir araya gelmiş; ancak okuma yazması olmayan velileri görür. Milli Eğitim Müdürlüğü yetkilileri, söz konusu velilere, "Dilekçelerinizi alacağız ancak altlarına adreslerinizi yazın ki size cevaplarını yollayabilelim," der. Dilekçeyi teslim alan yetkililer, Topçu'ya, "Diğer altı kişi okuma yazma bilmiyor, adreslerini yazmalarına yardım edip, bize verin," der. Topçu da bu yardım talebini geri çevirmez. Dilekçeler sunulur, veliler evlerine döner. On beş gün sonra Topçu'ya dilekçenin yanıtı gelir. Bir sabah kapısı çalınan Topçu, karşısında polisleri görür. Gözaltına alınır, 4 gün boyunca sorgulanır, 19 kişiyle birlikte Cumhuriyet Savcılığına çıkarılmak üzere İstanbul DGM'ye götürülür. Adli Tıp doktorunda da hakkında dava açılmasına neden olan "yardım" bir kez daha istenir Topçu'dan. Adli Tıp Doktoru'nun hazırladığı raporun gözaltındaki kişiler tarafından doldurulması gerekmektedir. Ancak çoğu kişinin okuma-yazması yoktur. Bunun üzerine doktor ve polis Topçu'dan diğerlerine yardımcı olmasını ister. Topçu başına gelenlerden sonra bunu yapmaya çekinir tabii. Neyse, polislerin iknasıyla formları doldurur ve mahkemeye çıkarılırlar. Topçu, "Eylemleri organize ettiği, okuma-yazma bilmeyen sanıkların da dilekçelerini yazdığı ve örgütün sair efradı olma suçunu işlediği" iddiasıyla tutuklanarak Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevine gönderilir.

ONUNCU BÖLÜM

Rap Rap Öncesi Dersim
(Dersim Hikâyeleri)

Kimse alınmasın ama bölünerek çoğalamayan solun bir nevi kalesidir Dersim. Yani, tüm parantezler, tireler, çarpılar, bölmeler falan vardır Dersim'de. Sol hareketlerin tümü bir şekilde taban bulmuştur. Çoğunluğu Alevi olduğu için, dinin katı baskıları olmayıp, devletin envai çeşit baskıları olunca, ortaya hikâyeler deryası çıkıyor. Biz derya diyelim ama siz şimdilik bir gölle yetinin. Çünkü Dersim'in tüm köylerini gezmek lazım, deryaya ulaşmak için.

Evet, devrimcilerden bahsediyorduk. Dersim'de hikâyeleri derlemeye kalkışınca insan ister istemez bölünüyor. Suyundan olsa gerek! Çünkü hem devrimciler ile köylüler arasında yaşanan diyaloglardaki komiklikler, hem de kolluk kuvvetleri ile köylüler arasında yaşanan komiklikler çıkıyor ortaya.

Palavra Meydanı'ndan başlayalım işe. Biraz da coğrafya dersi görmüş oluruz. Palavra Meydanı, Dersim'in orta yerinde bulunan bir alan. Uzaktan bakınca çok masum, sıradan bir kent meydanı izlenimi veriyor. Ama işi kurcalayınca, darbeler öncesi dönem çıkıyor karşınıza. Çünkü bu mey-

danda çeşitli sol fraksiyonlara mensup kişiler bir araya gelip, karşılıklı atıp tutarmış. Bu "atıp tutma" cümlesinin patenti de yine Dersimlilere ait. Mesela, birisi, "Bizim asıl tabanımız köylerde. Deşifre etmemek için mitinglere katmıyoruz ama tüm köylerde komitelerimiz var," derken, öteki de "Yakında öyle bir eylem yapılacak ki Türkiye'nin dönüm noktası olacak. Bu tarz ilk defa denenecek ve zincirleme devrim yaşanacak," gibi şeyler söylermiş. Tabii bunların hiç biri olmayınca, olan meydana olmuş, küçücük alanın adı Palavra Meydanı kalmış.

Geçelim, 12 Eylül öncesi devrim hikâyelerine. Geçmeden önce bir açıklama yapmak gerecek. Anlatılan hikâyeler, bundan önce anlattıklarımızdan farklı. Çünkü bunlarda gün, saat, tarih ve yer isimlerini çok kullanamıyoruz. Doğaçlama gelişen sohbetlerden çıkan öykülerin kahramanlarının henüz devlete güveni yok çünkü.

Biz de halk kurtuluşuyuz

Palavra Meydanı'nda vuku bulan bir hadise... Fetto, yoksul, amelelik yapan bir adamdır. Fakat hemen hemen herkes tarafından tanınan bu adama herkesin takılmasının nedeni yoksulluğu değil, çizdiği tipolojidir.

1978... Devrimcilerin, Maocu, Stalinci, Troçkist gibi akımlarla bölündükleri dönemlerdir. Fetto, Palavra Meydanı'nda yürürken yine birileri peşine takılır. Niyetleri Fetto'yu sinirlendirip, eğlenmektir. Bakkal sahiplerinden birisi Fetto'ya bir yumurta fırlatır. Fakat yumurta, isabetli bir atış olmadığı için, Fetto'yu geçip, arkasındaki memurun kafasına değer. Yumurta adamın kafasından aşağı süzülmeye başlar. Fetto eğilip bir yandan adamın başını silerken, diğer yandan da "Yaw bra yaw, sen de benim poxuma yandın," diye teselli vermeye çalışır. Fakat adam sinirlidir. "Ya kardeşim git başımdan, iyice

sinirlendirme ben!" diye çıkışınca, Fetto sinirlenir: "Yaw ne var, ne bağırıyorsun, biz de halk kurtuluşuyuz."

Fetto'dan ikinci hikâye... "Halkın Kurtuluşu Hareketi"nin bir taraftarı vurulur. Cenazesine katılmak isteyenler, Mıtu tarafında boş bir alanda araba beklemeye başlar. Tabii bekleyiş sürerken askerler gelip herkesi gözaltına alır. Fetto da gözaltına alınır. Karakolda sorarlar Fetto'ya, "Sen ne arıyordun orada?" diye. Fetto'nun dili hepten dolaşır: "Vallahi ben cenazenin gömüldüğü yere gittim, halkın arabası geldi, bindim; ama benim halklarla hiçbir alakam yok."

Bu Ali Qarşi'nin suçu ne?

Biliyorsunuz, sistem, çeşitli dönemlerde devrimciler tarafından çeşitli analizlerle açıklandı. Yani kimi dönem komprador, patron ağa devleti, kimi dönemlerde oligarşi, kimilerinde faşizm, kimilerinde işbirlikçi, sömürgeci, işgalci ve ilhakçı gibi...

Dersim'de solun atakta olduğu, darbenin ayak seslerinin henüz duyulmadığı günlerden birinde, bir grup devrimci bir köye giderek propaganda yapar. Anlatırlar, oligarşi sistemi böyle berbattır, şöyle lanettir, şöyle yıkacağız, böyle ezeceğiz diye. Yaşı 80'e gelmiş bir amca da kulak kabartıp dinlemektedir gençlerin hararetli tartışmasını. Fakat tartışma ve ajite iyice hararetlenmiştir ve amca, cümlelerdeki haksızlığa daha fazla dayanamayıp atlar söze:

"Ero bra, bu Ali Qarşi dediğinizin iki ineği, iki keçisi olan fukara adamın biridir, siz bu fukaradan ne istiyorsunuz?"

İçki, gözelerde serbest

Köyün birinde bakkal işleten yaşlı amca da üstünüze afiyet içkiyi pek sever. Hele de akşam oldu mu bol bol fondip ya-

par. Yine günlerden bir gün bol miktarda sıvı tüketip, kendinden geçmiştir ki, bir derenin üzerindeki odundan yapılmış köprüden geçince suya düşer. Tabii bir yandan da sarhoş olduğu için uğraşır eder, çıkamaz sudan. O esnada da söylemesi ayıp, gerillalar geçmektedir oradan. Bizimkini kollarından tutup sudan çıkarırlar. "Niye bu haldesin? Niye içiyorsun?" diye fırçalayınca, bizimki, "Size ne!" yanıtını verir. Tabii karşılıklı ikna turları ve tartışmalar yaşanır. En sonunda gerillalar daha radikal bir yönteme başvurup, "Bir daha içersen seni cezalandırırız, sana bir süre tanıyoruz, o süre içinde bırakacaksın," deyip gider.

Tabii sabah olur bütün köylüler geceden duymuştur olup bitenleri. Bizimki bir hafta içki içmez; ama bir haftanın sonunda dayanamayıp, yol yordam bulmaya çalışır. Sonra eline içkisini alıp, Ovacık Gözeleri'ne gider, masasını kurup demlenmeye başlar. Tabi köylüler sorar, "Nöro Xıdo, sana içkiyi yasaklamışlardı, niye içiyorsun, ceza verirler ha!" diye. Bizimki yöntem geliştirmiştir: "Teww onlar Hanuşağı'nda içkiyi yasakladı, gözelerde de yasaklamadı ya!"

Tecrit

Cemal Taş'ın kendi ağzından dinleyelim:

"Ovacık'tayız. Ali Ekber adlı köylü, mera yüzünden başka köyün sakinleri ile kavga etmiş ve bir gün araziye girmeye kalkışanlara ateş açmış. Hal böyle olunca ipler hepten kopmuş. Karşılıklı konuşmamışlar bir süre. Halk gelip köyün devrimcilerinden yardım istedi. Biz de gittik, toplantı yaptık, her iki tarafı dinledik, sorunu çözdük, kurbanlar kesildi, köyden ayrıldık.

Kendi köyümüze geldik, köylüler dedi, 'Duyduk ki siz onları barıştırmışsınız, bizim köyde de iki kardeş var küskün, onları da barıştırın.' Biz de dedik 'Eğer kararlarımıza uyula-

caksa, aracı oluruz.' 'Tamam,' dediler. İki kardeşi getirdik problemli olan yere. Üç metre genişliğinde beş metre uzunluğunda bir yer. O diyor benim, öteki diyor benim arazim. Köyün ileri gelenlerini dinledik. Herkes hakkın küçük kardeşte olduğunu söyledi. Biz de dedik büyük olana, 'Halil amca, burası senindir. Sen toplum içine çık de ki, burası benimdir; ama kardeşime bırakmışım. Ben genç arkadaşların hatırını kırmayacağım.' Halil amca kabul etti, tokalaştık ayrıldık. Aynı gün akşam yatmadan önce bir arkadaş gelip kapıyı çaldı, 'Halil amca kararından vazgeçmiş,' dedi. Biz de bunun üzerine, 'kimse bu adamı sahiplenmeyecek, konuşmayacak, davarlarını davarlarına katmayacak, kurbanını almayacak,' diye karar aldık, anlaşmaya riayet etmediği için. Köylüleri de haberdar ettik durumdan.

Ertesi gün evde kitap okuyorum, bir amcam var, o da bize geliyor. Sesini duyuyorum, Halil amca çağırıyor, 'Alişaaaan, Alişaaaan!' diye. Alişan amcam bakmıyor tabii. İkinci gün evinin yanından devrimcilerden biri geçerken, Halil amca da öküzlerini bağlamaya çalışıyor o sırada. Beceremiyor ve gençlerden birine, 'İmaaam, İmaaam!' diye çağırıp yardım istiyor. İmam'dan da ses yok. 'Qalaycıı, Qalaycıı!' diye çağırıyor, yine ses yok. Üç dört gün aradan geçince Halil amca anlıyor tecrit edildiğini.

Dördüncü gün komşu köyden iki kardeş birbiriyle kavga ediyor. Kardeşlerden biri, ötekinin kafasını kırıyor. Mağdur olan da karakolun yolunu tutuyor. Yol da bizim köyün içinden geçiyor. Adam köyden gelip karakola giderken, Halil amca harman savuruyor ve işine ara verip, 'Çisto bu ne haldir?' diye soruyor. Çisto, 'Hiç sorma, kavga ettik kafamı kırdılar, karakola gidiyorum,' diyor. O öyle deyince, Halil amca da 'Tewww eşşek oğlu eşşek, ulan ne karakolu, ne hükümeti, ne devleti, ne mahkemesi, bizim burada devlet kurulmuş haberin yok senin,' diyor.

Beşinci gün beni çağırdılar, baktım Halil amca küsmüş, köyden göç ediyor. Demiş, 'Gidin söyleyin, beni komşularımla barıştırsınlar, yeter ki bütün arazilerimi onlara vereyim.' Barıştırdık, geri döndü."

Yavaş yavaşşşşş!

Cezaevinde, ideolojik tartışma hararetle yapılır ve taraflar uzlaşamayınca tartışma biraz fiilî hal alır. Devrimciler, söylemesi ayıp birbirini döver. Yardım yataklık etmekten yatan Ali amca da araya girip, kung-fu, karate yapan gençleri birbirinden ayırmaya çalışır. Tabii o esnada sopalardan biri amcanın da kafasına gelir ve kafası kırılıp, kanamaya başlar. Kavga bitip, taraflar ayrıldıktan sonra bir nevi soğuk savaş başlar ve bir taraf, "Mahir, Hüseyin, Ulaş, kurtuluşa kadar savaşşşşş!" diye slogan atar. Yaşlı amca bir taraftan kanı silerken diğer taraftan da şöyle der: "Kurtuluşa kadar savaş ama yavaşşşş yavaşşş, Allahi severseniz, yavaş yavaşşşş..."

Gardiyan

Cafer, vatani görevini yaptıktan sonra memurluk sınavlarına girer ve gardiyan olarak işe başlar. Tabii, üniformalı hiçbir memurluğu hoş karşılamayan Dersimlilerden de çekmeye başlar. Adam muhbir ilan edilir, hain ilan edilir, işkenceci ilan edilir vs. Yani belki de öyledir. İşin aslını söylemek bize düşmez tabii.

1977'nin 1 Mayıs'ıdır. Köylerden gelen yüzlerce kişi bir nahiyede toplanıp, otobüs beklemeye başlar. Otobüsler, katılımcıları götürüp 1 Mayıs alanına bırakıp geri döner. Biraz önce anlattığımız Halil amca da taraftardır. Tabakasını çıkarıp, sigara sarmaya başlar. Bir de bakar ki karşıda, gardiyan Cafer'in amcası Haydar var. Halil amca bağırır, "Heyda-

haaaarrr!" diye. Haydar'dan ses yok. Halil amca devam eder, "Heydarrr, o sizin Cafer var ya, ha eşşek olmuş ha gardiyan."

Haydar da yorum yapamaz ya, derdini kısaca özetler: "Gakkom, garagola götürüyü, adamın dişini çekiyiler, gonuşturma beni."

Nasıl ünlü olunur?

Yer Ovacık... Hızlı dönemler, önemli dönemeçler yaşanır da kahramanlık destanları epeyce yazılınca, ünlü şahsiyetlerin destanları, hikâyeleri de bol bol anlatılır. Vatandaşın biri de dertlidir. Kimse onu ciddiye almamaktadır. Düşünür taşınır, "Ne yapmalıyım beni ciddiye almaları için?" diye.

Bir lokantaya girer ve savcının yemek yediğini görür. Fırsat bu fırsat diyip, *Leman* dergisindeki "Tabu Deviren" tiplemesi gibi hiçbir açıklama yapmadan savcıya bir tokat atıp, kaçar. Doğruca minibüs durağına, ardından da köye gider. Köye ulaştıktan sonra da gözünü minibüs yoluna dikip, havadisleri almak üzere ilçeden gelenleri beklemeye başlar. Bir minibüs gelir nihayet. Koşarak şoförün yanına gider, o sormadan, şofor anlatır: "Yaw sen ne yapmışsın, gitmiş savcıyı dövmüşsün. Bütün devlet ayağa kalkmış, herkes seni arıyor."

Bizimki, "Hıh! Şimdi oldu, artık beni de konuşacaklar," diye içinden geçirip, bir isyancı edasıyla, "Savcıya selam söyle, devlet, güçlerini peşimden çeksin, yoksa derhal gerillaya katılırım," der. Tabii bu sözler Savcı'nın kulağına gider. Savcı da haber gönderir, "Ben tokattan vazgeçtim, dağa çıkmasın, ama niye beni dövdüğünü gelsin söylesin. Onu Ovacık'a davet ediyorum. Söz, hiçbir şey yapmayacağım."

Bizimki atlayıp Ovacık'a gider. Savcı sorar, "Niye tokat attın?" diye. Bizimki de anlatır meseleyi, barışırlar.

Sırtımı da yazılayın

Yer yine Ovacık... Mustafa Kılıç adlı vatandaş, tüm konuşmalarına, "Hayır, yani Allah'a konuşuyorum," diye başlaması ile ünlüdür.

Hızlı dönemlerde, bir grup genç, gece duvarlara yazı yazmak üzere tebdili kıyafet çıkarlar sokağa. Sıra, Mustafa Kılıç'ın evinin duvarına gelmiştir. Fakat Mustafa Kılıç henüz uyumamaktadır. Işığını söndürmüş, dışarıya bakarken gençleri görür. Gençler, sloganı yazarlar ama duvarda yer kalmaz. Slogan yarım... Kendi aralarında tartışırlar ne yapacaklarını. Mustafa Kılıç camı açıp gençlerin yardımına yetişir: "Çocuklar, hayır yani Allah'a konuşuyorum, geri kalanı sırtıma yazabilirsiniz."

Kel Ali...

Kenan Güven'in, Alevilerin yaşadığı Dersim'in her bir yanına cami yaptırdığı günlerdir. Aynı faaliyetler kapsamında, Ovacık'a bir de müftü getirtir. Müftü, kahvehanede milleti toplayıp, dinsel sorunlar hakkında vaazlar verip, soruları yanıtlar. Fakat, konuşmasının tümünde, "Hz. Ömer'in adaleti, Hz. Osman, Hz. Ebubekir'in yiğitliği..." vs. der hep. Dinleyenler de kulaklarını açıp, sözün ne zaman Hz. Ali'ye geleceğini bekler. Fakat söz bir türlü Ali'ye gelmez ve toplantı biter. İşte o an Mustafa Kılıç yeniden devreye girip sorar müftüye: "Hayır yani Allah'a konuşuyorum Müftü Bey, bu bizim kel Ali hiç mi bir şey yapmamış?"

Üçüncü dünya

Sene 1977... Pülümür civarında bir köy. Üçüncü dünya teorisi, gençlerin gündemidir. Her evde, her mahallede tartış-

malar yapılmaktadır. Yaşlı amcamız da tarladan gelmiş, yorgun argın uyumaya çalışmakta, ancak gençlerin tartışması buna müsaade etmez. Amca bir süre sessiz sessiz dinler, dayanamayıp patlar: "Ero, biz bu dünyada yaşıyoruz, dolayısıyla bu dünyayı tanıyoruz. Az çok öbür dünyayı, yani ahreti de duymuşuz. Siz Allahınızı severseniz bu üçüncü dünya nedir? Üçüncü bir dünya da mı var?"

Eyle deme o bizix!

Elazığ'da yapılan bir protesto yürüyüşüne Dersimli yaşlı karı-koca da katılıp, alınları açık, başları dik halde kortejdeki yerlerini alır, kol kola yürüyerek bir taraftan da slogan atar:

"Kahrolsun Faşistler! Kahrolsun Faşistler!"

Fakat kortejin dışında bulunan MHP'liler de korteje sataşıp, "Kahrolsun Gominist!er!" diye slogan atar. Bizim yaşlı teyze iki enteresan sloganın arasında kalıp şaşırınca o da başlar "Kahrolsun Gominist!er, Kahrolsun Gominist!er" diye bağırmaya. Ancak amca telaşa kapılıp, yine slogan melodisiyle;

"Eyle deme o bizix, eyle deme o bizix!" der.

Teyze:

"Bişe olmaz şaşırdım, bişe olmaz şaşırdım!"

Cunta

12 Eylül'den sonra askerler Tastage köyüne baskın düzenler. Komutan, köy muhtarını çağırıp sorar, "Köyünüze teröristler gelip gidiyor mu muhtar?" diye. Muhtarın yanıtı iyidir: "Têwww qomutanım, wellehi cunta geldi, gelmedi, hiç gelmediler."

Xeç adlı köyde ise köylünün biri tarlasında bir G-3 şarjörü görüp karakola götürür, karakol komutanına sorar:

"Qumandar beg, hele bu zarzura bi bax, bu sizin çoçuxlarındır, yoxsa bizim çocuxlarındır?"

Parti bayrağı

Devrimciler köye gidip, şehirde yapılacak yürüyüşe insanları götürmek ister. İş-güç zamanı olduğu için köyden bir kişi yürüyüşe katılır. Akşam yürüyüşten köye dönen kişinin etrafına toplanan köylüler merakla sorar:

"Siz bugün şehirde ne yaptınız?"

"Ne bilem yaw, bizi götürdüler çaputlu sopaları elimize verdiler, dediler ki bağırın Parti bayrağı daha daha yukarı!"

"Sen öyle bağırdın mı, bağırmadın mı?"

"Yaw de get! İş-güç zamanı evimizde çubuğumuzu kaldıramıyoruz, nerede kaldı onların sopalarını kaldırmak!"

Düüütttt, yassakkk!

12 Eylül öncesidir. 1 Mayıs Hozat'ta kutlanacaktır. Nazımiyeliler de yola düşer, Hozat'taki kutlamaya katılmak üzere. Fakat yol uzundur, oraya gidene kadar miting biter. En iyisi kısa bir çözüm bulmaktır. Mitingi tertip edenler derler ki "Biz kutlamamızı burada yapalım." Teklif güzel. Ama ne bir basın mensubu var ne de devleti temsil eden biri. Yani karşısında slogan atıp şöyle doya doya bağıracak, yer yer hırslenecek hiçbir mihrak yok. Ne yapalım, ne edelim diye düşünürken, yine tertipçilerden birinin aklına bekçi gelir. Bekçi, resmi kimliği olan ve devleti temsil eden tek kişidir. İyi de bekçi de solcudur, ne olacak? Tertipçiler gidip bizim bekçi ile bir anlaşma yapar. Derler ki, biz slogan ata ata gelelim, ormana doğru yaklaştığımızda sen düdüğünü çal ve de ki "Duruunnnnn! Gidemezsiniz, yasak!"

Bizim bekçi de garibim boynunu büküp, olur der. Bizim-

kiler toplanıp, slogan ata ata yürümeye başlar ve tasarlanan sahne gerçekleşir, bekçi karşıya çıkıp düdüğünü öttürür ve "Durunnnnnnn! Buradan öteye gidemezsiniz, yasak!" der. Halkımız coşmuştur tabii, kim takar bekçiyi. Bekçi bir iki daha öttürür düdüğünü ve olan olur. Halkımız bekçiyi aralarına alıp temizce döver. Kim diyebilir ki o andan itibaren, "Yapmayın, arkadaş da bizden!" diye. Bekçi nasibini alır, bir 1 Mayıs daha bir coşkuyla geçer.

Türkçe ezberlenince

Süleyman amca, köylüler tarafından çok sevildiği için, Zazaca'da sevimli anlamına gelen Tığo diye adlandırılır. Süleyman amcanın bir sınır davası vardır komşusuyla. Sorunu çözemeyince, mahkemeye başvurur ve ilk defa devletle tanışır. Eve sürekli celpler, ihtarnameler gidip gelir, fakat Süleyman amca bu kağıtları okuyamadığı gibi ciddiyetini de bilmez. Günlerden bir gün, tarlada çalışırken karısı soluk soluğa gelip, "Süleyman, gel askerler seni istiyor," der. "Hayırdır nedir?" diye sorunca, karısı, "Mahkemeye gitmediğin için seni tutuklamaya gelmişler," der. Süleyman amca işin ciddiyetinin halen farkında değildir ve der ki "Git askerlere söyle, savcıya selam söylesinler, bugün tarla biçecem, yarın davar kırkacam, bir sonraki güne gelirim." Fakat karısı ısrar eder ve Süleyman amca ikna olur.

Eve gider, üstünü değiştirir ve her iki tarafında askerler bulunması suretiyle evden çıkar. Fakat bir derdi vardır. Türkçe bilmemektedir. Küçük oğluna, "Oğlum ben Türkçe bilmiyorum, ben ne diyeceğim?" diye sorar. Çocuk da "Sana ne sorarlarsa 'evet efendim, öyledir efendim,' dersin," der.

Birkaç saat süren yürüyüş boyunca Süleyman amca bu sözleri ezberler. Ve Adliye binasına gelirler. Süleyman amca beklemeye başlar ancak iş uzadıkça uzar. Tabii bu arada tu-

valeti de gelir. Adliye binasında tuvaletin olacağını bilmediği için daha kısa çözümler arar ve bulur. Adliyenin yan tarafındaki araziye yönelir. Ağaçlar, ağaçların yanında da dizilmiş odunlar bulunmaktadır. Şalvarının uçkurunu çözüp, işini görmeye başlamıştır ki adı çağrılır. İki eli uçkurunun iplerinde olmak suretiyle koşarak Adliye'ye gider, mahkeme salonuna sokulur. Telaştan iplerini halen bağlamış değildir. Her iki eli de uçkurun üzerinde. Savcı, ilk işlemleri yaptıktan sonra kafasını kaldırır ki ne görsün, uçkurunu tutan bir adam.

"Süleyman Efendi, burası dingonun ahırı mı?" sorusunu sorunca, Süleyman amcanın ezberlediği cümle dökülüverir: "Evet efendim, doğrudur efendim..."

Zamparalık mahkemesi

Hozat'ta 50 küsur yaşlarında, "ismi bizde saklı" olan bir amca, Dersimlilerin deyimiyle "zamparalık" yapar. Tabii yediği halt duyulunca, köylüler tarafından faaliyet gösteren örgütlere bildirilir. Bilgi hızlı yayılır ve yine "ismi bizde saklı olan" örgütten, amcanın yargılanması yönünde karar çıkar.

Mahkeme kurulur. Yer bir evdir. Mahkeme heyeti ise birkaç gençten oluşmaktadır. Köyün, bilge, sözü geçen başka bir yaşlısı, bizim zanlı amcanın eve girdiğini görünce peşinden o da eve girip, amcanın yanında, yani sanık sandalyesinde durur ve olup bitenleri dinlemeye başlar. Zanlı amca, elleri önünde birleştirilmiş halde, ayakta durmaktadır. Gençler ise amcanın suçunun karşılığını, yani cezasını okumaktadırlar yüzüne. Amcanın "namussuzluk yaptığı sabit görüldüğünden", toplum tarafından tecrit edilmesine karar verilmiştir.

Amca çaresiz, köyün bilge yaşlısına eğilerek, "Bunlar benim cezamı söylediler, bunların kararlarında hiç mi af yok-

tur!" der. Bilge de, "Af da yok, temyiz hakkı da..." der. Amca, "Yaw bu nasıl bir kanunmuş!" diyip, davasını divana bırakır.

İnsanoğlu zorda

İnsanoğlu... Bu bir lakap. İnsanoğlu sözünü çok kullandığı için Ovacıklılar tarafından kendisine bu isim takılmıştır. İçkiyi sever. Hatta anlattıklarına göre epeyce sever. Bu "kötü" huyundan vazgeçmeyince karısı tarafından terkedilir.

Yalnızlık, birkaç hafta idare edilir fakat gün gelir artık İnsanoğlu karısının geri dönmesini ister. Sağa sola haber verip yardım talep eder. Ancak köylüler İnsanoğlu'na referans olmak istemez ve "Biz bu sorunu çözemeyiz, en iyisi sen gerillaya git," der. İş başa düşünce, İnsanoğlu gerillalara başvurur ve gerillalar görüşmeyi kabul eder.

"Evet insanoğlu, seni dinliyoruz, problemin nedir?" diye sorarlar. İnsanoğlu da "Sevgili yoldaşlar, size başvurmamın mahiyeti eşimle ilgilidir. Eşim beni terketti. Sizden, eşimi yanıma getirmenizi istiyorum," der tüm dengeleri ve ölçüleri koruyarak. Gerillalar sorar, "Eşin niye terketti?" diye. İnsanoğlu olup bitenleri anlatır ve gerillalar eşiyle görüşerek, eve gitmesini sağlar. İnsanoğlu iki ay boyunca içki içmez. Fakat canına tak eder, üçüncü ay yine başlar içmeye. Tabii kadın yeniden terkeder evi.

İnsanoğlu'nun karizması iyice sıfırlanmıştır insanların nazarında. İtibarı kalmamıştır. Çevresindekiler takılırlar, "İnsanoğlu ne oldu, eşin seni yine terketmiş. Yeniden gerillaya başvur, yeniden getirsinler," diye. İnsanoğlu, çarkı kırılmış halde yanıt verir: "Efendim, başvurmadığım merci kalmamıştır. Tüm hukuk yolları tükenmiştir."

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Rap Rap Sonrası Dersim

Efendim, hani bu karışık mevzuları bilenler, siyaseti aşağı yukarı takip edenler ya da şöyle söyleyelim daha pratik olsun, Dersim'i tanıyanlar hemen çözerler olayı. Köylerde kimileri TİKKO'culara, kimileri de PKK'lilere "yardım yataklık" etmeye başlayınca işler karışır. Bir köy askerlerce basılır ve köylüler meydanda toplanır. Komutan köylülere, "TİKKO'cular bu tarafa, PKK'lılar bu tarafa ayrılsın," komutunu verir. Bizimkiler de kuzu kuzu ayrılıp iki sıraya geçerler.

Tabii, uygulamada bir değişiklik olmaz. Hepsi aynı oranda nasibini alır. Köylülere sorulduğunda, "Niye öyle yaptınız?" diye, "Yaw, komutan can damarımızdan girdi. Kendimize yediremedik," yanıtını verirler.

Borcum ne kadar?

Bir başka hikâyemiz daha var. Ama "anonim" olanlardan. Çünkü, Dersimli, "Dersimde bir olay yaşanmış bizim çevre köylerde..." diye anlatır, Diyarbakırlı ise, "Bizim oralarda..." diye başlar cümlesine. Bu olayın da gerçek kahramanını bu-

lamadık. Fakat biz yine Dersimlilerin ağzından anlatalım, "kıyağımız" olsun onlara.

Bir köyün delisi varmış. Deli derken, öyle üstünü başını yırtan deli şeklinde anlamayın. Kafası fazla çalışanlarla, az çalışanlara buralarda deli dendiği için, siz gözünüzde bir kahraman canlandırıverin. Her neyse, delimiz, operasyon yapılan bir bölgede serseri mayın gibi dolaşınca askerler tarafından gözaltına alınır. Askeri helikoptere bindirilip, Jandarma Komutanlığı'na götürülür. Helikopterden indikten sonra deli askerlere döner ve "Allah razı olsun, borcum ne kadar?" der.

Kafalarını kesin

Muşköy adındaki bir köye, baskın yapılır. Halk arasında "Beyaz Saçlı" diye adlandırılan meşhur komutan da askerlerin başındadır. Komutan, köyün meydanında bir evin damına çıkıp, siviklerin ucuna da askerleri yerleştirip, kendisi ortada yerini alır. Köylüler de meydana toplanır.

Komutan, köylülere hitaben konuşmasına başlar:

"Size bu güne kadar teröristlere ekmek verdiniz diye biraz baskı yaptık, doğru, kabul ediyoruz. Ama bugünden sonra böyle olmayacak. Bir strateji değişikliğine gittik. Bundan sonra teröristler evinize gelirse onlara ekmek verin, su verin, güzel yemekler pişirin, yatırın. Ama onlar uyuduktan sonra baltayla kafalarına vurun, başlarını kesip bize getirin, sizi ödüllendireceğiz."

Huysuzluğu ve hazır cevaplığı ile tanınan Halil amca da köylüler arasındadır. Tabii herkes Halil amcanın ağzına bakar, ne diyecek diye. Halil amca da kendisine yüklenen misyonu hızla yerine getirip, "Bir daqqa qumandar beg, müsaade edersen bir söz söylemek istiyorum," der. Komutandan onay alan Halil amca, oğluna dönüp, "Git evden baltayı al

gel," der. Oğlu, komutanın gözlerine bakıp onay bekler, komutan onay verir. Kısa sürede balta gelir. Halil amca, baltayı alıp komutanın eline verir, askere dönerek, "Oğlum asker, sen de o silahı bana getir," der. Komutan onay verir ve Halil amca silahı alır. Komutana dönerek şöyle der: "Kumandar beg, sen sivigin o ucuna geç, ben de bu ucuna geçem, tam da ortada buluşax. Hele kim kimin anasını sikecex!"

Halil amcanın afra tafrası bitmez. Silahı alıp 'şingggggg!' sesiyle yere çakar ve "Babam, bunlarınki Kırıkkale, onların elinde uzun namlululular var," der.

Aynı köye, kısa bir süre sonra operasyon yapılır. Helikopterlerle indirim yapılırken bir asker de yaşamını yitiriyor. Ardı sıra yeniden operasyon yapılır ve der ki askerler, "PKK'lılar Xeliller mezrasından geçmiş." Köye gelip köylüleri toplarlar meydanda. Evleri, ahırları arar, gece de köyün okulunda kalırlar. Gece Halil amcanın kapısı çalınır. Karısı kalkıp, 'Kimdir o?' diye sorar. Karşıdaki, "Ben yüzbaşı ve askerlerim," der. Halil amca kabul etmez misafirleri.

Ertesi gün, Halil amcanın dul olup da bir kızıyla yaşayan kardeşinin karısının evine gider askerler. "Biz burada kalacağız," derler. Kadın bakar olacak gibi değil, "Gidin Halil amcayı çağırın," der. Halil Amca çağrılır.

Ellerini arkadan birleştirmiş halde salını salını gelip, komutanın karşısına geçerek, "Qumandar sen xoş gelmiş," der, komutandan ses çıkmaz. Halil amca sorar:

"Hayırdır ne istediniz?"

"Burada kalacağız."

"Peki, ama bizim de birkaç şartımız var, kabul edecek misin, niyetli misin kalmaya?"

"Söyle bakalım, niyetliyim."

"Peki kadının rızasını aldın mı?"

"Hayır, kadın kabul etmiyor."

"Qumandar beg evli misin?"

"Evliyim."
"Çağa, çoluk var?"
"Var."
"Nerede kalıyorlar?"
"Afyon'da."
"Evin adresini bana bir ver."
"Ne yapacaksın evin adresini?"
"Şu bizim köyde ne kadar delikanlı varsa hepisini toplayacağım, sizin eve gidip kalacağım, sen de burada kal."

Yarı PKK yarı TİKKO

Askerler, kırsala yönelik operasyona çıkar. Operasyona giden yolun üzerinde bir de mezra vardır. Beşgen şapkalı, şalvarlı, beyaz bıyıklı amca da o sırada yolda ilerlemektedir. Askerler durup, yaşlı amcadan bir nevi istihbarat almak ister. İki kelamın ardından beklenen soru gelir: "Sizin köye terörristler geliyor mu?"

Amca çok düşünmeden, özetle yanıtlar: "Yok walla ne terörristi. Bizim köy topu topu 15 hanedir. Bunların da 10 hanesi PKK, 5 hanesi de TİKKO'cudur..."

Peynir taban fiyatları

Bir kentte sol fraksiyonların binbir türevi bulunur da hayatın tüm alanı etkilenmez mi? Etkilenir tabii. Ticaret, sanat, zanaat, tarın, ahlâk işleri gibi tüm mevzular, siyasetten bağımsız düşünülemez. İşte buna can alıcı bir örnek.

Biliyorsunuz, geçimi "tarın ve hayvancılığa" dayalı olan, çevresini saran dört dağın tepesine konuşlandırılmış askerî noktalarca güvenlik altında tutulan ve havası daha çok 'yakıcı' olan Dersim'in bir de peynir piyasası vardır. Peynir ticaretinin yaygın olduğu kentte, yoksul köylüleri ve emekçile-

ri, işbirlikçi tekelci burjuvaziye karşı korumak amacıyla, örgütler ticarete el atar ve her yıl peynir taban fiyatlarını belirler. Bu iş zamanla sistematiğe biner ve hiçbir köylü, örgütler tarafından taban fiyat belirlenmediği sürece tüccarlara peynirini satmaz. Gelip peyniri isteyen tüccara da "E walla partiden daha haber gelmemiş," yanıtını verip, haberi beklemeye başlar.

1990'ların başları. Dev Sol ve TİKKO tarafından peynir taban fiyatları belirlenir ama fiyatlar birbirini tutmamaktadır. Dolayısıyla bir uzlaşmanın sağlanması gerekmektedir. Köylüler, kulaklarını dikip çıkacak haberi bekler ama iş uzar. Günler geçer, peynirler hepten risk altına girmeye başlar. Sonuçta, mevzuya derhal el atmak üzere Mercan'da bir toplantı yapılır. Toplantıya, parti temsilcileri, tüccar temsilcileri ve köylü temsilcileri katılır. Hararetli tartışmalar yapılır, mesele ilkel komünal toplumdan, komprador-patron ağa devletine, oligarşiden ezilen emekçiler üzerindeki pervasızlığına kadar varır. Fakat bir türlü fiyatlar belirlenmez, toplantı sonlanır. Kararın çıkmadığını gören yaşlı köylü, devrimci gençlerden birine giderek sorar: "Oğlum, e tartıştınız tartıştınız ama bir sonuç çıkmadı. Ne olacak şimdi."

Genç, gözlerini kısıp, derin nefes çekerek yanıt verir, "Biraz daha direnin amca!"

Amcanın sinirleri yerinden oynar: "Ero oğlum, he tamam, biz direniriz direnmesine da bu götveren peynir direnmiyor. Kurtlandılar ha!"

Sen Aldo Moro'yu bilir misin?

Çatışmalı ortamın tırmanması, işin çatışmadan çıkıp, sonradan çeşitli sıfatlarla adlandırılması yılları. Yani her nahiyeye, her dağa, her bucağa karakol yapılması zamanı. Mercan Karakolu da yapılır, sıra açılışına gelir, açılır da. Fakat ikin-

ci gün gerillalar karakolu yıkar. Ovacık'a bağlı jandarmalar, olay üzerine sinirlenip, operasyon başlatır. Mercan'a yakın köylere operasyon düzenleyip, bu karakol yıkma harekâtının hıncını alır. Köylerden birinde, Süleyman Ağa adlı yaşlı da askerlerin öfkesinden nasibini alır. Süleyman Ağa, yaşadıklarının 'dehşetengizliği' karşısında dayanamayıp, askerlerin başındaki albaya, "Albay Albay! Eğer müsaade edersen bir şey söylemek istiyorum," der. Albay izin verir. Süleyman Ağa başlar anlatmaya:

"İtalya'da Kızıl Tugaylar Ordusu, Aldo Moro'yu kaçırdı ve öldürdü. Sonra İtalyan hükümeti militanların peşine düştü ve yakaladı. İtalyan hükümeti bile onları yakaladığında bu kadar eziyet etmedi. Bir karakol yıkılmış ne var, ne oldu yani?"

Albay sorar, "Sen Aldo Moro'yu nereden tanıyorsun?" diye. Süleyman Ağa'nın yanıtı, askeri birliğin köyden çekilmesine vesile olur: "Bak bu köyde televizyon yok, ben onu tanıyorum. E kim bilir seni kimler tanıyor!"

Eh siz gidin artık

Aliboğaz'da operasyon olur. Operasyondan dönen askerler, yakın bir köye gider. Köyden de bir eve... Ev sahibi, öyle izzet-i ikramda bulunur ki iş artık ilgi boyutunu aşıp, yağcılık kapsamına girer. Çaylar gider kahveler gelir; sigaralar, ayranlar gelir. Öyle bir neşe içindedir ortam. Fakat evin kadını, yani izzet-i ikramda bulunan bey efendinin eşi pek kızar duruma. Punduna getirdikçe kocasına fırça kayar, "bu kadar da olmaz" diye. Ve kısa süre sonra anlaşılır adamın niyetinin farklı olduğu.

Tüm izzet-i ikrama rağmen komutan yerinden kalkmaz. Eh artık kahve de içilmiştir. Üstelik köy yeri, ikram edecek bir şey de kalmadığına göre! Ev sahibi, akşam güneşin kı-

zıllaşıp, batmaya başladığını görünce hepten telaşlanıp, komutana yanaşarak, "Komutan, sana bir şey söyleyeceğim ama kızma," der. Komutan, "Hele söyle!" diyince, ev sahibi, "Ama söz ver kızmayacağına," der. Komutandan söz alıp, girer konuya, "Komutanım siz gitseniz iyi olur," der. Komutan sorar, "niye" diye. Ev sahibi yanıt verir: "E bizim çocuklar birazdan gelince burası çok kalabalık olabilir."

Rakı yasak

Bir de "kontrollü gıda" meselesi var ki onun üzerine gülmek pek mümkün değil. Bilindiği gibi, enternasyonalist bazı yetkililer, Etiyopya ile dayanışma babında bazı kararlar aldı. Bu kararlara göre, "Doğu ve Güneydoğu Bölgesi" insanlarının ortalama kilosu 45'i geçmeyecek. Sağlıklı toplum, sağlıklı birey, sağlıklı nesiller yetiştirmek için öyle yağ bağlamış göbekler, basenler falan olmamalı. Atletik, sportif bir yapıya kavuşulmalı. Toplum da iradesiz olduğuna göre, ancak belirli kısıtlamalarla sağlıklı bir toplum yaratılabilir. İşte bu naçizane toplumsal diyetin anayurdundan bir hikâye...

Yer Nazımiye... Köyden ilçeye, ilçeden köye, evden komşuya, bahçeden eve gelince, torbanız itina ile açılır, içinde, iki elmanız varsa devlet bunun birine el koyar. Komünist sistem gibi algılamayın yanlışlıkla da... İşte Nazımiye'den köye giden bir yaşlı amca da benzeri uygulama ile karşılaşır. Çantası aranır ve affedersiniz bir şişe rakı çıkar. Fakat gıda karnesindeki beyanatlara göre, o rakı o sınırı geçmemelidir. Yani sınırdan öteye götürülemez.

Keyifçi amca, "Yaw bu rakıyı ben içeceğim, gerillalara vermeye hiç niyetim yok. Hem zaten onlar içmiyor, üstelik yasaklıyorlar," dese de nafile. Asker tutturmuştur "yasak!" diye. Amca düşünür, taşınır, sinirlenir, kükrer ve çareyi bu-

lur. Askerden biraz uzaklaşıp, şişeyi açar ve rakıyı üstünüze afiyet tepeye diker. Askerin yanına gelip, "Şimdi geçebilir miyim?" der.

Diktur komutanım!

Bir köylü, komşu köye çalışmaya gider. İş bittiğinde evin beyi, adamın ücretini para olarak öderken, evin hanımı da adamın haline acıyıp köylüye bir de horoz hediye eder. Adam akşama doğru kendi köyüne döner, ama güz mevsimi olduğundan hava soğumaya başlar. Horozu soğuktan donmaması için parkasını kaldırıp, koltuğunun altına alır ve yolda yürümeye devam eder. Yolu yarılamışken askerî bir cemse ile karşılaşır; adamdan şüphelenen komutan cemseden inip, adama, "kıpırdama" komutu çekerek sorar:

"Bu saatte nereden gelip, nereye gidiyorsun? Ayrıca koltuğunun altındaki nedir?"

Yerinde dimdik duran köylü der ki:

"Dikdur Komutan!"

Bu defa komutan da köylü gibi aniden rahat duruştan hazır ol vaziyetini alır. Korkudan kaskatı kesilen komutan biraz bekleyişten sonra hareketsiz duran köylüye tekrar sorar:

"Ulan ben sana koltuğunun altında ne olduğunu sordum?"

Hazırol vaziyetindeki köylü yüksek bir sesle yine bağırır:

"Dikdur! Dikdur komutan!"

Başçavuş, yine sapsarı kesilip hazır ol vaziyetine geçer, sağını solunu kontrol eder. Bir vakit sonra başçavuş ters giden bir şey olmadığını anlayınca, jandarmalara emir vererek köylüyü arattırır. Bir yandan da sinirlenmiştir tabii, "Hergele, sen kim oluyorsun da bana 'dik dur' diyorsun!" diye çıkışır.

Jandarmalar köylüye tokat atınca köylünün koltuğunun altından bir horoz yere fırlar ve kaçar, köylü üzülerek, ha-

yıflanarak yanıt verir: "Ben sana demedim ki, dik dur. Aha bak dik, kaçtı işte."

Bilmeyenler için, dik horoz demek.

Başlarına bir iş gelmiş olmasın

PKK'liler bir gün sabahın erken bir saatinde merkez köylerden birine girip köylülere, "Gidin merkez Jandarma Alay Komutanlığına bizim burada olduğumuzu ihbar edin," der. Anlayacağınız üzere niyetleri bozuktur.

Köylüler birbirlerine anlamsız yüz ifadeleri ile bakarken, içlerinden biri şaşkınlığı üzerinden atıp, "Ne haddimize Heval, biz nasıl sizi ihbar edelim!" der. Komutan, "Gidip ihbar etmezseniz, esas bizim talimatımıza uymamış sayılırsınız," yanıtını verince işler iyice karışır ve köylülerden biri gidip telefonla ihbar eder PKK'lileri. PKK'liler de yol üzerinde beklemeye başlar. Fakat gel zaman git zaman, kimse görünmez yolun ucunda. Birlik komutanı genç bir gerillayı yanına çağırır ve "Heval git şu karşı tepede nöbet tut, konvoy karayolundan köy yoluna sapacağı an gel bizi haberdar et," der.

Genç gerilla, emirden sonra görev yerine koşarak gidip, beklemeye başlar. İki saat geçer konvoy gelmez, üç saat geçer, gelen giden olmaz, her geçen zaman heyecanı artan genç gerilla öğleden sonra komutanın huzuruna koşup der ki:

"Beş altı saattir askerlerden bir haber çıkmadı heval! Allah göstermesin bunların başına bir iş gelmesin?"

Teröristler geçmiş

1980'den sonra Dersim'de yüzbaşı bir köy muhtarını çağırıp, köyüne bir kilometre yakın mesafeden gerillalar geçmiş diye üç gün boyunca dayak atar. Köyün öğretmeni de bu olaydan sonra albaya bir dilekçe yazar:

"Bu akşam hükümet konağının kenarından bir grup terörist geçip gitmiştir. Bu ilin asayişinden sorumlu kişilerden bunun hesabının sorulması dileğiyle..."

Albay yanıt verir:

"Bu normal bir durumdur, gelip gitmiş olabilirler. Ancak biz her gece her tarafı koruyamayız."

Öğretmen, dilekçesine aldığı cevaba cevaben:

"Köy muhtarımız, köyün altından teröristler geçti diye üç gün boyunca dayak yedi. Siz koca ilde kışlanızla, karakollarla bir ili koruyamıyorsanız, gariban bir muhtar köyün taşını toprağını nasıl korusun?"

Ekmek ile adam mı ölür?

Yine bir köye baskın yapılır. Askerler, köylüleri meydanda toplayarak "hal hatır" sorarlar. Dik duruşlu, çatık kaşlı, memleketin tüm yükünü sırtına almış; ama yine de sırtında en ufak bir deformasyon oluşmamış Albay, halka hitaben sorar:

"Siz teröristlere ekmek veriyorsunuz, onları koruyorsunuz, onlara erzak sağlıyorsunuz, doğru mu?"

Süleyman amca ortaya atılıp, komşusuna şöyle der:

"Ulan ben ne diyorsam, bu adamlara korkmadan Türkçe'ye tercüme et. De ki 'Ekmek verdiğimiz diyelim ki doğrudur, ama şimdiye kadar kim ekmek ile öldürülmüş?'"

"Yıllarca kaybettiklerimizin dökümlerini yaptık hep. Acı, bizden başlayıp bize dökülen bir dere oldu. Yüreğimiz ve beynimiz bir 'korkunç anılar deposu'na dönüştü. Oysa biraz da gülerek bakmak gerekir hayata. Güldüğümüz kendimiz bile olsak. Yani, 'Alem buysa kral biziz' demek lazım bazen. Yangınlardan çıkıp da paçalarımızdaki yanığa gülmek lazım..."

Evrim Alataş, bu kitabında 1990'ların "olağanüstü hal" ortamında Kürtlerin yaşadığı mezalimin mizahını yapıyor. Hayatın içinde akıp giden trajikomiği anlatıyor aslında. Hem zalimin dar kafalılığına hem de mazlumun en berbat durumlarda bile bir 'komiklik' bulma becerisine tanıklık ediyor. Bunların yanı sıra, solcuların 'kendi aralarında' geçen hikâyelerin mizahına da...

Bir lokantada üzerindeki figür Apo'ya benzetildiği için suç unsuru sayılan tuzluklardan düğün genelgelerine, sarı-kırmızı-yeşil yasaklarından kendisine yollanan istek peçetesinde "Kürdistan" lafı geçtiği için tutuklanan oryantal dansöze...

90'lar geride kaldı mı, aşılabildi mi, yoksa pusuda bekliyor hatta hortluyor mu, hâlâ tartışılıyor. Evrim Alataş, 90'ların iklimini kara mizah penceresinden bakarak hatırlatmaktan fazlasını yapıyor. İsyankâr neşesiyle, her devirde okunabilecek devlet ve insan manzaraları anlatıyor bize.

041653
AFL
653 AFL

iletişim

ISBN-13: 978-975-05-1138-7
9 789750 511387